

Høgskolen i Innlandet

**HANDELSHØGSKOLEN I INNLANDET - FAKULTETET FOR ØKONOMI OG
SAMFUNNSVITENSKAP**

**BÆREKRAFTIG OG INNOVATIV BYUTVIKLING AV GAMLEBYEN I FREDRIKSTAD
MASTER I INNOVASJON
INN3031 - MASTEROPPGAVE**

HELENE LUNDE OG HEIDI SKINNERUD AALSETH

DATO: 15.09.21

Forord

Denne masteroppgaven er avslutning på et toårs masterstudium i innovasjon, på Høgskolen i Innlandet avdeling Lillehammer. Fra august 2019 til februar 2020 gikk det meste på skinner, før Covid-19 traff oss alle i mars 2020. Masterstudiet har gitt oss mye godt faglig innhold, ny kunnskap og bekjentskaper vi vil ta med oss videre i livet.

Valg av tema ble vi fort enige om, da begge har interesse for bærekraft. Oppgaven tok litt lenger tid enn vi først hadde tenkt, da oppgaven tok en litt annen vending i mai. Sjefsavgjørelsen om å utsette til september ble bestemt, noe vi er takknemlige for nå som vi leverer. Selv om det ikke ble noe sommerferie å skryte på oss i år.

Vi vil takke alle informantene som valgte å stille til intervju, og vi vil også takke alle respondentene som valgte å svare på spørreundersøkelsen. Dere har alle gitt oss god data som har drevet denne masteroppgaven fremover. Uten deres innspill og kommentarer, så hadde ikke oppgaven fått så mye diskusjonsgrunnlag som det den har.

Så vil vi rette en takk til vår veileder Ulla Higdem, som har holdt ut med oss siden januar. Tusen takk for gode og konstruktive tilbakemeldinger hele veien, og takk for at du hjalp oss med å se lyset i tunnelen da oppgaven tok en litt annen vei enn vi først hadde tenkt.

Så til slutt vil vi takke hverandre. Fra å kalle deg Hilde første skoledag Heidi, så har vi kommet veldig langt siden den dagen i august. De siste månedene har vært fylt med lange telefonsamtaler, gode diskusjoner og en liten klype frustrasjon. En like stor takk vil jeg også gi deg, Helene. Takk for at du holdt motet oppe, når jeg så svart på ting. Selv med mye frustrasjon, så kom vi mål. Dette er takket være et godt samarbeid hele veien.

God lesning!

Fredrikstad og Gjøvik, 2021

Helene Lunde og Heidi Skinnerud Aalseth

Sammendrag

Formålet med denne masteroppgaven er å bidra med forslag til hvordan Fredrikstad kommune kan jobbe med å utvikle Gamlebyen til å bli mer attraktiv som bosted, med fokus på innovasjon, bærekraft og de tre dimensjonene i planleggingen og utviklingen. Fredrikstad kommune har laget sine egne innsatsområder basert på de tre bærekraftsdimensjonene som utgangspunkt, som vises gjennom deres kommuneplaner og planstrategier. I samarbeid med Fredrikstad kommune utarbeidet vi en problemstilling. Problemstillingen lyder: *“Hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv”*. Masteroppgaven er en casestudie av Gamlebyen der vi har benyttet oss av en kvantitativ spørreundersøkelse, dokumentanalyse og 4 kvalitative intervjuer.

Resultatene tyder på at det kan være vanskelig for Fredrikstad kommune å iverksette tiltak som kan gjøre Gamlebyen mer attraktivt som bosted, spesielt innenfor vollene. Med lokale forutsetninger som verneverdige bygninger og mangel på plass til å bygge mer, gjør det generelt vanskelig å utvide Gamlebyen innenfor vollene. Vi ser derfor at det kreves mer innovativ tenkning for å kunne bruke den bygningsmassen og boligene som allerede er der på nye måter. Dette med hensyn til bærekraft og de tre bærekraftsdimensjonene. Samarbeid med ulike aktører blir i dette tilfellet en viktig faktor, og da blant annet benytte seg av innbyggerinvolvering. Innovasjonsaktiviteten vil i hovedsak være inkrementelle, av både tjenester og prosesser. Selv om Gamlebyen innenfor vollen kan være vanskelig å utvide, så ser vi potensialet til å bruke Gamlebyen utenfor vollene til å utvikle og utvide boligbehovet.

Abstract

The purpose of this master's thesis is to contribute with suggestion to how Fredrikstad municipality can work to develop the Old Town to become more attractive as a place to live, with a focus on innovation, sustainability and the three dimensions of planning and development. Fredrikstad municipality has created its own focus areas based on the three sustainability dimensions as a starting point, which are shown through their municipal plans and planning strategies. In collaboration with Fredrikstad municipality, we prepared a problem statement. The problem is: "What new (or innovative) measures Fredrikstad municipality can implement to make the Old Town more attractive as a place to live within a sustainable perspective". The master's thesis is a case study of the Old Town where we have used a quantitative survey, document analysis and 4 qualitative interviews.

The results indicate that it may be difficult for Fredrikstad municipality to implement measures that can make the Old Town more attractive as a place to live, especially within the ramparts. With local conditions such as buildings worthy of protection and lack of space to build more, it generally makes it difficult to expand the Old Town within the ramparts. We therefore see that more innovative thinking is required to be able to use the building stock and homes that are already there in new ways. This with regard to sustainability and the three dimensions of sustainability. Cooperation with various actors becomes an important factor in this case, and then, among other things, make use of citizen involvement. The innovation activity will mainly be incremental, of both services and processes. Although the Old Town within the ramparts can be difficult to expand, we see the potential to use the Old Town outside the ramparts to develop and expand the housing need.

Innholdsfortegnelse

Figur/bilde/tabelliste	vii
1.0 Innledning	1
1.1 Problemstillingen.....	2
1.2 Kort beskrivelse av caset.....	3
1.3 Oppgavens relevans, bidrag til forskningen og avgrensninger.....	3
1.4 Studiens oppbygning.....	3
2.0 Teoretisk rammeverk og begrepsavklaring	5
2.1 Innovasjon	5
2.2 Innovasjon i offentlig sektor	6
2.3 Kommunens oppgaver.....	9
2.4 Planlegging, samfunnsutvikling og bærekraft.....	10
2.5 Bærekraft og bærekraftig byutvikling.....	11
2.6 Den kompakte byen.....	13
2.7 Bærekraftig utvikling.....	14
2.7.1 Miljømessig bærekraft	15
2.7.2 Sosial bærekraft.....	15
2.7.3 Økonomisk bærekraft.....	16
3.0 Metode	18
3.1. Metode	18
3.2 Forskningsdesign	18
3.3 Undersøkelsens utgangspunkt.....	20
3.3.1. Hvordan det ble.....	20
3.4 Datagrunnlag	21
3.4.1 Spørreundersøkelsen.....	21
3.4.2 Semistrukturert intervju	22
3.4.3 Dokumentanalyse	24
3.5 Utvalg av dokumenter	24
3.6 Utvalg av informanter til spørreundersøkelsen og dybdeintervjuer	26
3.7 Bearbeiding og analyse.....	26
3.8 Vurdering av dataenes kvalitet	28
3.8.1 Reliabilitet	28
3.8.2 Validitet.....	29
3.8.3 Intern validitet	29
3.8.4 Ekstern validitet.....	31

3.9 Personvern og etiske retningslinjer	32
4.0 Presentasjon av resultatene	34
4.1 Presentasjon av resultatene fra spørreundersøkelsen	34
4.1.1 Bo-situasjonen	36
4.1.2 Hvor bor respondentene	36
4.1.3 Tilgjengelighet til Gamlebyen	38
4.1.4 Bærekraft.....	39
4.1.5 Åpent spørsmål - hva mener respondentene	43
4.2 Presentasjon av resultatene fra dokumentanalysen	43
4.2.1 Bærekraft.....	44
4.2.2 De tre dimensjonene	45
4.2.3 Innovasjon	49
4.3 Presenestasjon av resultatene fra intervjuene.....	51
4.3.1 Bærekraft.....	51
4.3.2 De tre dimensjonene	55
4.3.3 Innovasjon	59
5.0 Diskusjon, drøfting og funn.....	63
5.1 Bærekraft	63
5.2 Fredrikstad kommune i lys av sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft	65
5.2.1 Å leve i Fredrikstad	66
5.2.2 Å skape Fredrikstad	67
5.2.3 Å møte fremtiden i Fredrikstad	69
5.3 Innovasjon	71
6.0 Konklusjon	75
7.0 Forslag til videre forskning	77
Litteraturliste	78
Vedlegg	83
Vedlegg 1: Spørreundersøkelsen.....	83
Vedlegg 2: Intervjuguide	88
Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	91
Vedlegg 4: NSD	94

Figur/bilde/tabelliste

Bilde 1: FN's 17 bærekraftsmål (s. 12)

Bilde 2: Viser FNs bærekraftsmål satt under dimensjonen til bærekraftig utvikling (s. 14)

Tabell 1: Oversikt over intervjuene (s. 23)

Tabell 2: Oversikt over dokumentene som er benyttet i dokumentanalysen (s. 25).

Bilde 3: Kart over område vi har valgt å definere Gamlebyen i denne undersøkelsen (s. 35).

Tabell 3: Grunner for at du ikke bor i Gamlebyen (s. 37).

Tabell 4: Rangering i stigende rekkefølge grunner for at du ikke bor i Gamlebyen (s. 37).

Tabell 5: Benytter du Gamlebyen til noen av disse aktivitetene (s. 37).

Tabell 6: Rangering av aktiviteter benyttet i Gamlebyen (s. 38).

Tabell 7: Daglige behov (s. 38).

Tabell 8: Tilgjengelighet til Gamlebyen (s. 39).

Tabell 9: Tilbudet for gående og syklister (s. 40).

Tabell 10: Benyttelse av den gratis byferga til eller fra Gamlebyen (s. 40).

Tabell 11: Hva bør Fredrikstad kommune legge vekt på for å fremme en bærekraftig bydel (s. 41).

Tabell 12: Rangering i stigende rekkefølge av hva Fredrikstad kommune bør legge vekt på å fremme en bærekraftig bydel (s. 41).

Tabell 13: Hva Fredrikstad kommune bør ha som satsningsområde (s. 41).

Tabell 14: Rangering i stigende rekkefølge av hva kommunen burde ha som satsningsområde (s. 42).

Tabell 15: Utfordringer for å kunne utvikle en mer attraktiv Gamleby som bosted (s. 42).

Tabell 16: Rangering i stigende rekkefølge av utfordringer for å kunne utvikle en mer attraktiv Gamleby som bosted (s. 42).

1.0 Innledning

Gamlebyen i Fredrikstad er et historisk sentrum og regnes som Nordens best bevarte festningsby, med plassering like ved utløpet av Glomma. Med vannfylte vollgraver og gresskledde jordvoller som omringer byen, så har Gamlebyen blitt en viktig turist- og opplevelsesattraksjon, men også et levende samfunn som i dag rommer et attraktivt bomiljø, servicenæring, kafeer, gallerier og gammel historie. Kommuneplanens samfunnsdel "Fredrikstad mot 2030" (Fredrikstad kommune, 2018a) peker ut Gamlebyen som en utadventd og mangfoldig by, med et rikt kulturliv. Det viser seg likevel at det er få som ønsker å bo i Gamlebyen på bakgrunn av at bygningene er for små og det er for lite rom for endring. De som har valgt å bosette seg i Gamlebyen er av den eldre generasjon. Fredrikstad kommune ønsker å motvirke denne utviklingen og ønsker en mer mangfoldig Gamleby, med en levende og bærekraftig bydel, med innbyggere i alle livsløp.

Bærekraft er et tema som har vært i vinden i mange år. Siden Gro Harlem Brundtland tok opp temaet på FNs generalforsamling i 1987, så har flere land, byer og kommuner tatt grep i miljøproblematikken og besluttet seg til å nå Agenda 2030 (Brundtland og Dahl, 1987). Hensynet til miljø og bærekraft innenfor areal og samfunnsplanlegging har også fått en større rolle og knytter seg til FNs bærekraftsmål nr. 11, "bærekraftig by og samfunn" (FN, 2019). Med en verden i urbanisering, økende forbruk og klimagassutslipp, så nærmest "tvinges" vi til å finne nye løsninger som ikke ødelegger planeten vår. I følge St.meld.nr.23 (Klima- og Miljødepartementet, 2001) vil en by og tettstedsutvikling i tråd med regjeringens politikk ha mange samfunnsøkonomiske, miljømessige og sosiale fordeler. Byer kan tilby næringsliv og befolkningen et attraktivt og godt miljø, og dermed stå sterkt med hensyn til å tiltrekke seg nye næringsaktiviteter og blant annet skape økonomisk vekst. Det vil også være av samfunnsøkonomisk betydning at man utnytter arealene i byene på en mer effektiv måte når det gjelder både investeringer og drift. Forbedring av det fysiske miljøet og tilrettelegging for fysisk aktivitet i byene er viktig for det forebyggende helsearbeid og dermed den sosiale dimensjonen. Samt vises det til at variert kulturtilbud, et godt fysisk miljø og velfungerende kollektivsystem har stor betydning for den økonomiske utviklingen (Klima- og Miljødepartementet, 2001). Dette vil også ha positive miljømessige konsekvenser da premissene ligger innenfor de rammene som miljø og naturen setter.

Fredrikstad kommune har i dag stort fokus på bærekraftig by og samfunn, og er allerede godt i gang med å utvikle en mer bærekraftig by og kommune. Med utviklingen av en egen bærekraftig bydel "Smart city", verksbyen og tilbud om gratis byferge, så jobber de hardt med å bidra til å nå Agenda

2030. Men i all moderniseringen og utviklingen, så er det lett å glemme Fredrikstads hovedperle, nemlig Gamlebyen. Fredrikstad ser en fallende bosettings-kurve i Gamlebyen og flere velger å bruke næringsområdene utenfor selve Gamlebyen. Vi ønsker derfor i vår masteroppgave å undersøke om det er noen tiltak Fredrikstad kommune kan gjøre, for å styrke Gamlebyen til å bli mer attraktiv som bosted, innenfor bærekraft og innovasjon.

Bærekraft og innovasjon går gjerne hånd i hånd. For å kunne realisere et bærekraftig samfunn, med innovative løsninger, så er kommunen og fylkeskommunen viktige aktører (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Vi tok kontakt med Fredrikstad kommune og spurte om et samarbeid og forslag til case/problemstilling. Da foreslo vår kontaktperson i Fredrikstad kommune at vi skulle ha Gamlebyen som case og hvordan få flere til å bosette seg i Gamlebyen. Vi gjorde oss dermed kjent med bærekraftig by-utviklingstrekk og opparbeidet oss kunnskap om ulike strategier for byutvikling. Innovasjon er også viktig for å oppnå bærekraftig byutvikling, og er dermed et sentralt tema for vår oppgave.

Gjennom samtaler med veileder og vår kontaktperson i Fredrikstad kommune, formet vi en problemstilling basert på alle temaene nevnt ovenfor. Med kunnskapen om innovasjon, bærekraft, byutvikling og Gamlebyen, lagde vi en spørreundersøkelse og intervjuguide basert på holdninger og meninger av hva som skulle til for å få Gamlebyen mer attraktiv som bosted. Vi gjennomførte også en dokumentanalyse for å få mer kunnskap om byutvikling, innovasjon og Fredrikstad kommunes arbeid mot et mer bærekraftig samfunn.

1.1 Problemstillingen

Forskningen rundt bærekraftig byutvikling har i stor grad handlet om de store norske byene eksempelvis Oslo og Stavanger. Teorien handler mye om kompakt byutvikling, sentralisering og urbanisering. Vi ble derfor nysgjerrige på hvordan byutvikling i mindre byer gikk for seg, derfor ble valget Fredrikstad med hovedfokus på Gamlebyen. Vår problemstilling for denne oppgaven er som følger:

“Hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv”.

I denne problemstillingen er vi i hovedsak interessert i to ting, å studere Gamlebyen i lys av byutvikling med fokus på bærekraft og innovasjon, og utvikling av et mer attraktivt bomiljø.

1.2 Kort beskrivelse av caset

Problemstillingen skal besvares ved hjelp av en casestudie av Gamlebyen, der vi benytter oss av en kvantitativ spørreundersøkelse, en dokumentanalyse og fire kvalitative intervjuer med fire ansatte i Fredrikstad kommune.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut tidlig i januar ved bruk av personlig nettverk eller snøballmetoden (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016) i håp om at venner og bekjente i Fredrikstad ville dele videre med sine venner og bekjente, slik at vi kunne nå flest mulig av Fredrikstad sine innbyggere til å svare. Med få respondenter fra beboere i selve Gamlebyen, så ga det oss ikke nok grunnlag for få til en god diskusjon av caset. Vi valgte derfor å benytte oss av en dokumentanalyse som skulle hjelpe oss å gå mer i dybden av temaet, samt kvalitative intervjuer som ble utarbeidet på bakgrunn av funn fra spørreundersøkelsen, dokumentanalysen og teorien. Dette ga oss mer grunnlag til å komme med en konklusjon, og derfor øke oppgavens reliabilitet og validitet.

1.3 Oppgavens relevans, bidrag til forskningen og avgrensninger

Hensikten med denne studien er å komme med konkrete forslag til Fredrikstad kommune om hvordan de kan jobbe med å trekke flere beboere inn i Gamlebyen, med hovedfokus på bærekraft og innovasjon. Bærekraftig utvikling rommer mye i en by, eksempelvis transport, livskvalitet og grønne områder, men vi har valgt å avgrense til bo-attraktivitet i Gamlebyen. Gamlebyen i dette caset er definert som Gamlebyen innenfor vollene, men også Kongsten, Vaterland, Mineberget og Gudeberg. En bærekraftig by handler ikke bare om den sosiale dimensjonen, der befolkningen skal ha tilgang til trygge boliger (Fredrikstad kommune, 2018a), men like mye den økonomiske- og miljømessige dimensjonen. Oppgaven er relevant på bakgrunn av at vi ser på en mindre by, der det ikke har blitt gjort så mye forskning tidligere. Samt at det var et ønske fra Fredrikstad kommune at vi skulle skrive om dette temaet.

1.4 Studiens oppbygning

Oppgaven vil videre disponeres slik, kapittel 2 vil vi redegjøre for det teoretiske rammeverket og begrepsavklaringer for oppgaven. Her begynner vi med teori som omhandler innovasjon der vi i hovedsak benytter oss av Aasen og Amundsen (2011), videre vil vi gjøre rede for innovasjon i offentlige sektor (Hartley, Sørensen og Torfing, 2013) og kommunens oppgaver hvor vi i hovedsak benytter oss av Bukve (2012). Videre benytter vi oss av Aarsæther, Falleth, Nyseth og Kristiansen (2018) når vi

beveger oss inn på teori som omhandler planlegging, samfunnsutvikling og bærekraft. Videre gjør vi rede for bærekraft og bærekraftig byutvikling, her benytter vi oss av FN (2019, 2020a, 2020b) og Hanssen (2019). Gjennom den kompakte byen gjør vi rede for teori av blant annet Hanssen, Hofstad, Saglie, Næss og Røe (2015). Avslutningsvis i teorikapittelet tar vi for bærekraftig utvikling og de tre dimensjonene, her er også teorien i hovedsak av Hanssen et al. (2015).

I kapittel 3 som er metodekapittelet, gjør vi rede for forskningsdesign og begrunner valg av metodene vi har benyttet for å samle inn empiri. Oppgaven er basert på en metode triangulering av en case, der det ble utført en kvantitativ spørreundersøkelse, dokumentanalyse og kvalitative intervjuer. Avslutningsvis i kapittel 3 gjør vi rede for personvern av informantene og de etiske retningslinjene for studien og dataens kvalitet. I kapittel 4 presenterer vi funnene våre fra den kvantitative spørreundersøkelsen (4.1), dokumentanalysen (4.2) og de kvalitative intervjuene (4.3). Funnene vil bli presentert under ulike temaer som vi har valgt ut på bakgrunn av vår problemstilling, som hjelper oss med å dele det opp og til å kunne belyse vår problemstilling på best mulig måte. Vi har tre overordnede temaer som er gjennomgående i alle funn kapitlene, disse er; innovasjon, bærekraft og de tre dimensjonene.

I kapittel 5 har vi diskusjonsdelen av oppgaven, der vi trekker sammen interessante funn og diskuterer dette opp mot relevant teori, sånn at vi best mulig kan svare på vår problemstilling: *“Hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv”*. I kapittel 6 kommer vi med en konklusjon på vår problemstilling, og hva vi mener Fredrikstad kommune kan jobbe med. Videre kommer vi med tiltak som iverksettes for at Gamlebyen kan bli mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig og innovativt perspektiv. Avslutningsvis i kapittel 7 kommer vi med forslag til videre forskning.

2.0 Teoretisk rammeverk og begrepsavklaring

I dette kapittelet blir det teoretiske rammeverket og en begrepsavklaring presentert som skal bidra til å belyse vår problemstilling. Vi vil starte kapittelet med en begrepsavklaring av begrepet innovasjon. Videre vil vi gjøre rede for det teoretiske rammeverket som omhandler innovasjon i offentlig sektor, kommunens oppgaver, planlegging, samfunnsutvikling og bærekraft. Videre gjør vi rede for begrepet bærekraft og bærekraft i forhold til byutvikling og den kompakte byen. Til slutt tar vi for oss de tre bærekraftsdimensjonene, miljø, sosial og økonomisk bærekraft i forhold til byutvikling.

2.1 Innovasjon

Innovasjon har utvidet seg til å bli et omfattende forskningsfelt, og en av de tidligste til å skrive om innovasjon i akademisk sammenheng var den østerrikske økonomen Joseph Schumpeter (1883-1950) (Aasen og Amundsen, 2011). Han betegnes gjerne som innovasjonsteoriens "gudfar" og har allmenngjort innovasjonsbegrepet, der han omdefinerte innovasjoner fra ikke bare å omfatte nye produkter, men også fremme nye prosesser, nye organisasjonsmåter, nye kjeder til produksjon (som nye råstoffer) og nye markeder. Han la også vekt på at innovasjoner ikke alltid trenger å være noe nytt, men at det også kan dreie seg om nye kombinasjoner av gamle og kjente elementer (Aasen og Amundsen, 2011, Teigen, Ringholm og Aarsæther, 2013).

I boken "The theory of economic development" (1911, referert i Aasen og Amundsen, 2011) forklarer Schumpeter sin forståelse av innovasjon som et sosialt fenomen, der entreprenøren er oppfinneren eller personen til nye kreative koblinger og som setter i verk nyskapingene. I senere tid har fokuset på entreprenøren og enkeltaktører som innovatører utvidet seg til at innovasjoner oppstår i samspill mellom ulike aktører. Heller enn fokuset på enkeltindivid som entreprenør, som Schumpeter fremhevet er det i stedet samhandlingen mellom forskjellige aktører (interaksjonen) med ulike kunnskap som er rådende. Dette har ført til fremveksten av såkalte innovasjonssystemer, der det ble tilrettelagt for å skape samhandling mellom ulike aktører (Aasen og Amundsen, 2011).

Selve ordet innovasjon kommer fra latin og kan oversettes til "fornyelse", eller "utvikling av noe nytt". Men i akademisk litteratur har ordet fått en litt annen betydning og mange av de nye definisjonene av innovasjon handler om innovasjonens resultat, altså hva som er nytt og hvor nytt det er. Dette innebærer produkt, tjeneste, produksjons- eller arbeidsprosess, organisasjonsmodeller og forretningsmodeller (Aasen og Amundsen, 2011). Stock, Obenaus, Slaymaker og Selieger (2017) mener at fornyelse er noe som er obligatorisk, og at det ikke bare er drivere for motoren i vår økonomi, men

også drivere for motoren for vår planet. Videre forskning på innovasjon har det også blitt vanlig å snakke om innovasjon som en prosess, altså "innovasjonsprosessen".

Det innebærer utforskning og utnyttelse av muligheter for å skape og forbedre produkter og prosesser basert på teknisk ekspertise, endringer i markedets etterspørsel eller en kombinasjon av begge (Hernes og Koefoed, 2007). Begrepet oppfinnelse kan minnes om innovasjon, men litteraturen viser til et skille mellom innovasjon og oppfinnelse, ved at innovasjon omfatter både en idé, oppfinnelse og utnyttelse, som vil si anvendelse og at det nye tas i bruk (Hernes og Koefoed, 2007).

Van de Ven et al (1999, referert i Aasen og Amundsen, 2011) sier at oppfinnelse defineres som "skapelsen av en ny idé", mens innovasjon er "mer omfattende og inkluderer prosessen med å utvikle og implementere en ny idé" (Aasen og Amundsen, 2011, s. 39).

Innovasjon kan for mange være et komplisert begrep, Aasen og Amundsen (2011) definerer begrepet innovasjon slik:

«Kollektive prosesser som oppstår med utgangspunkt i en ny (og akseptert) idé, og som får sin effekt når resultatene (produktene) av den nye idéen tas i bruk, gjennom å forandre hvordan mennesker organiserer seg, hvilke redskaper og teknologier de utnytter, eller hvordan de lever (uten at det er gitt om effekten vil bli oppfattet som positiv eller negativ)» (s. 38).

Innovasjonsteorier skiller ofte mellom radikal og inkrementell innovasjon. Radikale innovasjoner skaper store og disruptive endringer, og er vesentlig annerledes enn eksisterende praksis og teknologi. Inkrementelle innovasjoner er skrittvis, men likevel signifikante forbedringer. Innovasjon handler også i stor grad om å generere, utnytte og å spre kunnskap (Ringholm, 2013). Som vi har nevnt ovenfor, skjer som regel ikke innovasjon i isolasjon, men er ofte resultat av lengre prosesser som involverer mange sammenkoblede innovasjoner og aktører.

2.2 Innovasjon i offentlig sektor

I lang tid har studier av innovasjon handlet om innovasjon i privat sektor, men i løpet av de siste 10 til 20 årene har innovasjon i offentlig sektor kommet høyere på agendaen (Teigen et al., 2013). St.meld. Nr. 7. (2008-2009) understreker at "Regjeringen ønsker en bærekraftig og effektiv sektor preget av kvalitet og tilgjengelighet, og som er i stand til å endre seg i takt med endrede behov" (Nærings- og fiskeridepartementet, 2008, s. 123). Med St.meld. Nr. 7 kom innovasjon i offentlig sektor på den politiske dagsorden i Norge (Teigen et al., 2013).

Hartley et al. (2013) definerer offentlig sektor som “a collective effort to produce and deliver public value that is authorized or sponsored by federal, state, provincial, or local government” (s. 822). I denne definisjonen av offentlig sektor ser vi at det er fokus på en kollektiv innsats for å kunne skape verdi. Albury (2005) definerer innovasjon i offentlig sektor som “Successful innovation is the creation and implementation of new processes, products, services and methods of delivery which result in significant improvements in outcomes, efficiency, effectiveness or quality” (s. 51). I Albury (2005) sin definisjon ser vi at fokuset for innovasjon i offentlig sektor ligger på effektivisering og forbedringer av prosesser og produkter, men at verdibegrepet også har stor betydning. En viktig faktor når det kommer til innovasjon i det offentlige, er om innovasjonen har verdi for samfunnet. Gjennom Holmen, Bjærquist og Higdem (2019) kommer det frem at innovasjoner ikke nødvendigvis er avhengig av et markeds godtgjøring av en innovasjon, men at det er forståelse for at innovasjonen er av offentlig verdi eller har samfunnsverdi for brukerne og borgerne. Innovasjon blir i flere tilfeller sett på noe som kun er positivt, og det er lite fokus på de uønskede konsekvensene til innovasjoner og innovasjonsprosesser (Holmen et al., 2019).

Det offentlige jobber for nye, bedre og mer effektive tjenester til sine kunder, og det er liten grad av markeds- og konkurranselogikk. Det er i tillegg en stor gevinst når det innføres ny teknologi, særlig IKT-løsninger, slik at åpne standarder skal forenkle samhandling (Aasen og Amundsen, 2011). Til forskjell fra de private, som er opptatt av fortjeneste og konkurranse for å øke profitt (Koch, Cunningham, Schwabsky og Hauknes, 2006). Karlsen (2013) forklarer at offentlig sektor må innovere for å kunne møte utfordringene som fremtiden bringer når det kommer til eksempelvis den stadig økende andelen eldre i landet. For å kunne møte disse fremtidsutfordringene er det viktig at offentlig sektor legger til rette for økt innovasjonsaktivitet for å kunne bedre kvaliteten på de tjenestene som blir tilbudt (Karlsen, 2013).

Koch et al. (2006) forklarer at innovasjon i den offentlige sektoren kan ha flere former, eksempelvis “nye produkter” og “nye eller forbedrede tjenester”. I denne oppgaven har vi valgt å fokusere på kommunenes oppgaver innen samfunnsutvikling. Vi har derfor valgt å benytte teori av Bukve (2012) når vi går nærmere inn på kommunens oppgaver i kapittel 2.3.

Hartley et al. (2013) analyserer tre strategier for innovasjon i offentlig sektor, disse er new public management (NPM), neo-Weberian state (byråkratiet) og til slutt, collaborative governance (samarbeid). NPM handler om markedskonkurranse. NPM har styrket innovasjon i det offentlige eksempelvis ved å legge ut offentlige kontrakter til konkurranse, slik at både offentlige, private og andre leverandører kan få dem (Hartley et al., 2013). Hartley et al. (2013) nevner at NPM har tre

barrierer til innovasjon. En av de tre barrierene er at NPM har en tendens til å ville prioritere effektiviteten i produksjonen av tjenester, kontra effektiviseringen av offentlige retningslinjer og de tjenestesystemene som blir benyttet (Hartley et al., 2013).

Neo-Weberian state har tatt utgangspunkt i byråkratiet, men har lagt til elementer fra NPM og har i tillegg lagt til fire reformer. To av reformene har fokuset på entreprenørskap og ønsket om et mer tillitsbasert system (Hartley et al., 2013). For å kunne forstå innovasjonspotensialet i neo-Weberian metoden, er det som sagt fokus på entreprenørskap fra den offentlige ledere, leder og profesjonelle (Hartley et al., 2013). En annen reform i denne metoden er et ønske om å få et mer tillitsbasert system, kontra det kontrollbaserte systemet. Med et mer tillitsbasert system, oppmuntrer man til tillit og engasjement slik at de ansatte vil benytte sin kunnskap for å kunne drive innovasjon som skaper verdi for det offentlige (Hartley et al., 2013). Hartley et al. (2013) forklarer at verken Neo-Weberian state eller NPM klarer å se og mobilisere det store innovasjonspotensialet som ligger utenfor organisatorisk innovasjon.

Den siste av de tre strategiene for innovasjon er collaborative governance, eller samarbeid. I denne sammenheng er det viktig å forstå hva som ligger i begrepet "samarbeid" (Hartley et al., 2013). Hartley et al. (2013) definerer begrepet samarbeid på denne måten:

"We define collaboration here as the process through which two or more actors engage in a constructive management of differences in order to define common problems and develop joint solutions based on provisional agreements that may coexist with disagreement and dissent" (Gray 1989 referert i Hartley et al., 2013, s. 826).

Her viser Hartley et al. (2013) at samarbeid handler om at to eller flere aktører jobber sammen med å løse et problem. Videre gjør Hartley et al. (2013) rede for at selv om samarbeid er en potensiell driver for innovasjon, betyr ikke dette at samarbeid vil fungere i alle kontekster.

Videre vil vi se på flere drivkrefter av innovasjon i det offentlige. Vi vil også se på barrierer for innovasjon som begge er basert på Koch et al. (2006). Noen av drivkreftene eller det som bidrar positivt for innovasjon i det offentlige er eksempelvis "politisk push" og "teknologiske faktorer" (Koch et al., 2006, s. 2-3). Politisk push betyr at det skjer "strategiske endringer basert på sterk politisk vilje" (Aasen og Amundsen, 2011, s. 114). Teknologiske faktorer betyr at "teknologisk innovasjon kan være en avgjørende faktor for videre innovasjon på andre områder" (Aasen og Amundsen, 2011, s. 114). Drivkreftene kan være grunner til at det offentlige vil innovere og jobbe med innovasjon. På den andre siden er det barrierene, det som har en negativ effekt på innovasjon, eksempelvis "risikoaversjon" og

“teknologiske hindringer” (Koch et al., 2006, s. 2). Her ser vi grunner til at innovasjon kan ta lenger tid i det offentlige. Risikoaversjon betyr at personer ikke har lyst til å ta risiko, men heller ta sikre valg (Koch et al., 2006). Grunner for dette “kan skyldes nærgående oppmerksomhet fra politikere og media, og at ansatte vanligvis ikke belønnes for å ta risiko” (Aasen og Amundsen, 2011, s. 114). Teknologiske hindringer betyr at når et problem oppstår, er ikke alltid de teknologiske løsningene man trenger for å kunne løse problemet tilgjengelig (Aasen og Amundsen, 2011). Det største fokuset for innovasjon i offentlig sektor er ifølge Aasen og Amundsen (2011) å effektivisere og gjøre oppgavene på en bedre måte enn tidligere, det offentlige jobber ikke med å maksimere profitt (Koch et al., 2006).

2.3 Kommunens oppgaver

Bukve (2012) forklarer at kommunen har fire oppgaver, disse lyder som følger “tjenesteprodusent”, “forvaltningsorgan”, “demokratisk organ” og “samfunnsutvikler” (s. 14-15). Som tjenesteprodusent er det kommunen som tilbyr innbyggerne sine tjenester som eksempelvis skole, helsetjenester, barnehage og bibliotek. Det er viktig at tjenestene kommunen tilbyr innbyggerne sine er av god kvalitet (Bukve, 2012). Når det kommer til tjenesteproduksjon i kommunen ligger det “politiske og administrative vedtak om fordeling og prioritering av knappe goder” (Bukve, 2012, s. 14). Rollen som tjenesteprodusent kan bli sett i sammenheng med rolle nummer to, som er forvaltningsorgan. I noen sammenhenger skal kommunen fremstå som en offentlig myndighet. Det er fordi i en del sammenhenger så kjøper kommuner og fylkeskommuner tjenester som kommer fra private aktører i markedet (Bukve, 2012). Den tredje oppgaven til en kommune, er rollen som et demokratisk organ. I rollen som demokratisk organ er kommuner og fylkeskommuner som arenaer for politisk styring og deltakelse (Bukve, 2012). Det er på disse arenaene innbyggerne tar del i de politiske prosessene, der avgjørelser blir tatt i det politiske organ, og at tilsynet med administrasjonen føres og styres av politikerne (Bukve, 2012). Kommuner og fylkeskommuner som demokratisk organ innebærer også det å kunne studere hvordan folkestyret kommer til uttrykk i de kommunale og fylkeskommunale institusjonene (Bukve, 2012). Til slutt kommer kommunens siste oppgave som er rollen som samfunnsutvikler. Kommunen som samfunnsutvikler vil i flere ulike sammenhenger samarbeide med private, statlige og internasjonale aktører. Dette gjør kommunene for å kunne sette i gang politiske tiltak i et samfunnsområde, eksempelvis næringsutvikling (Bukve, 2012). Kommuner og fylkeskommuner samarbeider også tett med frivillige organisasjoner og institusjoner som ikke er offentlige når det kommer til kultur- og idrettsområdet. Kommunene sitter med en rekke oppgaver forklarer Bukve (2012). Noen av oppgavene omhandler blant annet “samferdsel, miljøvern, arealbruk, kommunalteknikk, nærmiljøtiltak og administrasjon” (s. 19). Kommunenes største oppgavefelt er

utdanning, oppvekst og pleie, og omsorg og helse (Bukve, 2012). Kommunen tilbyr tjenester til innbyggerne fra den dagen vi blir født. Tjenester som blir tilbudt i kommunene er tjenester som alle vil nyte godt av gjennom livet (Bukve, 2012). Fuglesang og Rønning (2013) sier at norske kommuner må være opptatt av å være kostnadseffektive, men de må også forbedre og opprettholde kvaliteten på tjenestene de tilbyr til brukerne sine. Når det kommer til innovasjon i kommuner, er de dominerende innovasjonstypene prosessinnovasjon og produkt-/tjenesteinnovasjon. Det foregår også innovasjon rundt informasjon, kommunikasjon og organisasjonsinnovasjon (Teigen, 2013). Teigen (2013) sier videre at de viktigste grunnene til at en kommune innoverer er på grunn av kvalitet, effektivitet og brukertilfredshet.

2.4 Planlegging, samfunnsutvikling og bærekraft

Planlegging har lenge vært viktig for å kunne utvikle samfunnet, ta vare på viktige felles verdier og grunnleggende levevilkår for ulike grupper, samt være med å fremme en bærekraftig utvikling (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Planlegging er en av kommunens viktigste samfunnsutviklingsoppgaver hvor kommunen er planmyndighet. Aarsæther et al. (2018) viser til at planlegging er organiserte aktiviteter, der man benytter seg av bakgrunnskunnskap, gode arbeidsmetoder og analyser for å kunne nå det målet som er satt av de eller den som jobber med planleggingen. Planlegging handler om å skape endringer for framtiden, gjerne i retningen bærekraftig utvikling (Aarsæther et al., 2018). Planlegging i norsk sammenheng har gradvis utviklet seg til å bli en kommunal oppgave, som i økende grad fremstår som et lokalt virkemiddel brukt til å styre utviklingsprosesser til å samordne instanser, aktører og interesser, og til å utvikle arealbruk, der man gjennom effektiv problemløsning jobber mot et eller flere klart definerte mål (Aarsæther et al., 2018). Plan- og bygningsloven (2008) har som sitt formål å styre den overordnede utviklingen i Norge og ikke minst (i denne sammenheng) byutviklingen. Loven er til for å fremme en best mulig bærekraftig utvikling for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner, samtidig som den skal gi retningslinjer og stadfeste hvilke forventninger staten har til den regionale og kommunale planleggingen (Hansen og Hofstad, 2015). Dette viser at bærekraftig utvikling er et mål, og gjennom planlegging med andre virksomheter har kommunen muligheten til å nå målet om et mer bærekraftig samfunn (Aarsæther et al., 2018). I følge § 11.1 i Plan- og bygningsloven (2008) pålegger alle kommuner å ha en samlet kommuneplan som omfatter en samfunnsdel med handlingsdel og en arealdel (Plan- og bygningsloven, 2008). Samfunnsplanlegging skal omfatte langsiktige utfordringer og beskrive sammenhengen mellom langsiktige mål og strategier og de fysiske konsekvensene av disse. Aarsæther et al. (2018) trekker frem fra Plan- og bygningsloven § 11-2 at "utfordringer, mål og

strategier”, skal gi en disposisjon for arbeidet med samfunnsdelen av planen. Kommuneplanens arealdel skal vise sammenhengen mellom fremtidig samfunnsutvikling og arealbruk, som det fremkommer i Plan- og bygningsloven § 11-5 (Falleth og Saglie, 2012). Arealdelen skal ifølge Plan- og bygningsloven § 11-5 bestå av plankart som i nødvendig utstrekning skal vise hovedformål og hensynssoner for bruk og vern av arealer (Falleth og Saglie, 2012).

2.5 Bærekraft og bærekraftig byutvikling

Bærekraft er et vidt begrep og har tradisjonelt blitt brukt om naturen og bruken av fornybare og ikke fornybare ressurser, altså “miljøspørsmålet”. Begrepet har også fra start dreid seg om å balansere hensynet til miljø med hensyn til mennesker og økonomi (Carson, Kosberg, Skauge & Laudal, 2015). Det var ikke før i 1987 etter at Brundtlandkommisjonen kom med rapporten “Vår felles framtid”, at begrepet ble presentert for det som i dag regnes som den allmenne aksepterte definisjonen. Denne rapporten skisserer en utvikling av to grunnleggende målsettinger: respekt for naturens bærekraft og sikring av menneskelige verdier (Brundtland & Dahl, 1987). Brundtlandkommisjonen definerer bærekraft på følgende måte:

“Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge muligheten for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov” (Brundtland & Dahl, 1987, s. 42)

Fra bærekraftbegrepet tegner det seg tre viktige og tydelige dimensjoner; klima og miljø, sosiale forhold og økonomi. Disse er også omtalt som de tre dimensjonene og det er sammenhengen mellom disse som avgjør om det er bærekraftig (Carson et al., 2015). Miljø og klima-dimensjonen handler om naturen og klimaet, og samfunnets evne til å ta vare på disse som en fornybar ressurs for mennesker. Det gjelder både i dag og tiden fremover. I dag er klimagassutslippene en stor trussel mot bærekraftig utvikling, og fører til mange naturkatastrofer og ødeleggelse av næringsgrunnlag og økosystemer (Hanssen, 2019).

Den økonomiske dimensjonen handler om å sikre økonomisk trygghet for mennesker og samfunn. Ulikhet er en kilde til uro og splittelse i verdens befolkning, og i dag er ulikheten mellom fattige og rike økende (FN, 2019). Det er derfor viktig å fremme forutsetninger som gir et mer fredelig og rettferdig samfunn, som en bedre og jevnere fordeling av ressurser og kunne gi god og trygg tilgang til offentlige tjenester, som utdanning og helse (Hanssen, 2019). Den sosiale dimensjonen handler om mulighet til å kunne påvirke sine egne liv og samfunnet de lever i, og at alle mennesker får

oppfylt rettighetene sine. Alle skal ha et godt og rettferdig grunnlag for å kunne få et anstendig liv, gjennom utdanning, likestilling, kulturelt mangfold, anstendig arbeid og et godt helsetilbud (Hanssen, 2019).

For at vi skal kunne oppnå en bærekraftig fremtid har FN utviklet 17 bærekraftsmål som er en felles arbeidsplan for å blant annet utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen år 2030 (FN, 2020a). De 17 hovedmålene med 169 delmål skal fungere som en felles retning for land, næringsliv og samfunn, og kombinerer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling, klima og miljø, økonomi og sosiale forhold (FN, 2020a). Norge har besluttet seg til å nå bærekraftsmålene innen 2030, men selv om bærekraftsmålene er globale, er regioner, kommuner og byer viktige for å sikre en bærekraftig utvikling. På kommunalt nivå har mange norske kommuner tatt fatt i utfordringen med å omformulere den globale agendaen til lokale mål (Deloitte, 2018). Fra Deloitte-rapporten "Fra globale mål til lokal handling" fra 2018, viser en undersøkelse av norske kommuner at det ikke er noe revolusjonerende nytt å jobbe med bærekraftig utvikling, spesielt når det kommer til kommunale oppgaver som helse, utdanning og byplanlegging (Deloitte, 2018). Dette er også 3 av de 17 bærekraftsmålene: 3. God helse, 4: God utdanning og 11: Bærekraftige byer og samfunn, og kommunene har disse bærekraftsmålene som de høyest prioriterte (Deloitte, 2018).

Bilde 1. FNs 17 bærekraftsmål (FN, 2019, 2020a).

I dag bor store deler av verdens befolkning i byer og urbaniserte områder, derfor er en bærekraftig byplanlegging en viktig rolle i denne sammenheng. Som det kommer frem i bærekraftbegrepet så beror en bærekraftig utvikling på at miljø, økonomi og sosiale forhold må sees i sammenheng til

enhver tid. Begrepet har fått stor betydning på alle samfunnsområder, også for den nasjonale byutviklingspolitikken (Næss, 2000). Bærekraftig byutvikling handler derfor om å utvikle byer og tettsteder som forbedrer de tre dimensjonene. Dette knytter seg til FNs bærekraftsmål nr. 11 Bærekraftige byer og samfunn "Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige" (FN, 2020b).

For å kunne realisere en bærekraftig samfunnsutvikling og realisering av bærekraftsmålene er fylkeskommuner og kommuner viktige aktører. Det er de som er nærmest befolkningen, lokale bedrifter og organisasjoner, samtidig som de er ansvarlig for mye av den sosiale og fysiske infrastrukturen som påvirker befolkningens levekår og utviklingsmuligheter. Det skal derfor legges vekt på at arbeidet med å realisere bærekraftsmålene skal sikres bred forankring gjennom den regionale og kommunale planleggingen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019).

Næss (2000) argumenterer at visse kriterier må ligge til grunn for at fysisk byplanlegging kan styre utviklingen av arealbruk, bebyggelsesstruktur og infrastruktur i den retning at det skal kunne karakteriseres som bærekraftig byutvikling. Med utgangspunktet i Brundtlandkommisjonens definisjon av begrepet bærekraftig utvikling og arbeidet i FN-organene som arbeider med miljø, utvikling og bosetting, mener Næss (2000) at byene må redusere sitt klimautslipp og kunne tilpasse seg de klimaendringene som ikke kan unngås. Energiforbruket må begrenses og forurensning må reduseres, samt at naturområdene og landbruksressurser må beskyttes. Byggematerialene som brukes i utbyggingen av byen skal være mer av miljøvennlig slag og forbruket av miljøbelastende byggematerialer må derfor begrenses. Byplanleggingen skal også ha som mål for å sikre et trygt og sunt miljø for innbyggerne, med oppmerksomhet mot de mest sårbare befolkningsgruppene. Hanssen et al. (2015) bygger videre på disse og legger til at boligbehovet må dekkes, og det skal sikres god tilgjengelighet til arbeidsplassen, skole, reisefunksjoner og fritidsaktiviteter. Det skal være en sikring av legitime og etiske akseptable plan- og beslutningsprosesser.

2.6 Den kompakte byen

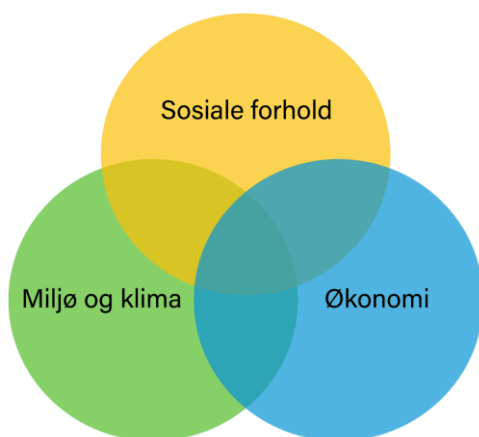
Den såkalte kompakte byen har gradvis blitt symbolet for bærekraftig byutvikling, siden Brundtlandkommisjonens sluttrapport "Vår felles framtid" (Brundtland og Dahl, 1987) kom på agendaen. Målet med en kompakt by er å balansere den økonomiske, sosiale og miljømessige utviklingen for å sikre at dagens og de fremtidige generasjonene kan få dekket sine behov. Kjennetegnet på en kompakt by er tett bebyggelse, der innbyggerne har korte avstander mellom

bosted, arbeidsplasser og servicetilbud. Den kompakte byen særpreges av fortetting framfor spredning, og det skal være tett bebyggelse med en tydelig grense mot rural områder utenfor byen (Hanssen et al., 2015). Fortetting av og konsentrasjon av blant annet boliger, arbeidsplasser, service og kulturtilbud, kan bidra til vitalisering av byrommet og arealøkonomisering. Byer er gjerne et hjemsted for et mangfold av mennesker, og er preget av ulike aktiviteter og preferanser, og det er dermed nødvendig at byens tjenester og tilbud gjenspeiler dette mangfoldet. Et annet begrep på kompakt byutvikling er "Mixed use city", og referer til funksjonsblanding av tjenester og tilbud for å dekke de ulike behovene til menneskegrupper med varierende sosioøkonomisk bakgrunn (Hanssen et al., 2015).

Ifølge Hanssen et al. (2015) er kompakte byer også med på å fremme grønn mobilitet, som vil si at byens fysiske struktur legger til rette for myke trafikanter som gående og syklende, og at kollektivtransport prioriteres framfor privat bilbruk. Sikring av grøntarealer er også et annet viktig element, som skal bidra til å håndtere overvann, bedre luftkvalitet og skape rekreasjonsmuligheter for beboere. Høy arealutnyttelse gjør at tilgang til natur og skogområder utenfor byene vil i større grad ivaretas, da bebyggelsene skjer på arealbesparende måter (Hanssen et al., 2015). Samordnet areal- og transportplanlegging skal bidra til å realisere mål om nullvekst i biltrafikken, der det er ønskelig å tas rundt med sykkel, gange og kollektivtransport (Millstein og Hofstad, 2017).

2.7 Bærekraftig utvikling

Som det kommer frem ovenfor omhandler en bærekraftig utvikling at miljø, økonomi og sosiale forhold til enhver tid sees i sammenheng. Etter at begrepet ble lansert i Brundtlandkommisjonen i 1987 har det fått stor betydning på alle samfunnsområder i Norge, også for den nasjonale byutviklingspolitikken. Modellen nedenfor (bilde 2) viser til de tre dimensjonene og hvordan de skal integreres og balanseres. Vi vil videre gi en liten oversikt over hva som ligger i de tre dimensjonene i forhold til bærekraftig byutvikling og den kompakte byen.

Bilde 2: FNs bærekraftsmål satt under dimensjonen til bærekraftig utvikling (FN, 2019).

2.7.1 Miljømessig bærekraft

Miljømessig bærekraft handler i hovedsak om å ta vare på naturen og klimaet som en fornybar ressurs for mennesker og redusere klimagassutslippet, samt bevaring av biologisk mangfold, naturområder og bruksområder (Hanssen et al., 2015). Når det kommer til byutvikling, har miljøaspektene fått stor oppmerksomhet i de siste årene og det kommer godt til syne i byplanleggingen. Med en kompakt byutvikling skriver Hofstad (2012) at det kan være med å redusere presset på grønnstruktur og jordbruksland rundt i byen, og at økosystemtjenester og biodiversitet ivaretas bedre. Når byen blir fortettet kan det være med på å redusere klimagassutslippet, da en fortetting av by innebærer blant annet at boliger, tjenester og arbeidsplasser kommer nærmere hverandre og/eller at kollektive forbindelser blir bedre, samt at det legges til rette for økt bruk av kollektivtransport, sykling og gange. En kompakt og tett by legger også fokus på ny miljøvennlig teknologi som kan bidra til energieffektivisering i nyere byutviklingsprosjekter og reduisering av byens økologiske fotavtrykk (Millstein og Hofstad, 2017).

2.7.2 Sosial bærekraft

Ifølge Hanssen et al. (2015) tar sosial bærekraft for seg flere faktorer. Lenge har sosial bærekraft blitt målt ved bruk av kvantifiserbare data som undersøker befolkningens levekår, og endringer i steder over tid. En annen viktig faktor er livskvalitet. Befolkningen skal ha tilgang til trygge og sosiale bymiljøer med nærhet til blant annet tjenester, grøntområder, kollektivtransport og sosial infrastruktur (Hanssen et al., 2015). Andre viktige faktorer er like rettigheter til alle og demokratiske

muligheter til å påvirke samfunnsutviklingen. Det innebærer en inkluderende, rettferdig og høy relasjonsbygging gjennom sosiale nettverk og samhandling (Dempsey, 2009). Hofstad (2015) mener sosial bærekraft har fått relativt begrenset oppmerksomhet i forskningen, men at det økte fokuset på folkehelse har bidratt til å revitalisere dette feltet innenfor byutviklingen.

Den kompakte byen som utgangspunkt skal skape attraktivitet og trivsel der folk velger å gå og sykle mer, som igjen kan skape bedre livskvalitet. Dette kan skape gode og positive helseeffekter, da det vil redusere utslipp fra trafikk og redusering av luftforurensing. Tette byer vil bidra til trivelig nabolag og godt utbygd gang- og sykkelnettverk, det er derfor viktig å skape gode nærmiljøer og byer gjennom arkitektur og god planlegging (Millstein og Hofstad, 2017).

2.7.3 Økonomisk bærekraft

Byer er områder som mennesker søker tilfredsstillende av sine sosiale og kulturelle behov, men det er også andre faktorer som også bidrar til at mange ønsker å bo i byer og tettsteder. I mange byer og byregioner foregår funksjonell og økonomiske integrasjon og samhandling (Vedeld, Bergsli, Millstein og Andersen, 2015). Et økonomisk perspektiv i byer dreier seg i hovedsak om å ha en tilfredsstillende teknisk og sosial infrastruktur for befolkningen og næringslivet. Gjennom regulering og investering, skal det legges til rette for vekst i byens næringsliv, og det dreier seg om å utnytte knappe ressurser på en effektiv måte. Når byer opplever tilflytting eller oppgangstider, og det blir kamp om tomter og eiendommer, kan utnyttes mer arealøkonomisk ved eksempelvis fortetting og bygge i høyden (Hanssen et al., 2015). Hanssen et al. (2015) forteller videre at knappe goder kan komme i konflikt med de tre bærekraftsdimensjonene. Eksempelvis kan et grøntområde anses innenfor den økonomiske dimensjonen som en verdifull tomt for nærings eller boligutvikling, men i et sosialt perspektiv, en sosial møteplass, eller innenfor et økonomisk perspektiv, et habitat/naturområde.

Det økonomiske perspektivet i den kompakte byen, antas det at "the larger the city the greater is the viability of specialist shops and, hence the wider choice to the consumer" (Jones et al., 2010a, referert i Millstein og Hofstad, 2017). Her forklarer Jones et al. (2010a, referert i Millstein og Hofstad, 2017) at levedyktigheten til butikker er større i de større byene, og at i de større byene er det et større utvalg av butikker og nisjebutikker har bedre forutsetninger til å gå rundt. Dette er en debatt som er like viktig i storbyene som i småbyene og tettsteder som gjennomfører store omstillinger (Millstein og Hofstad, 2017). Byens økonomi formes blant annet av befolkningsstørrelse, demografi, land- og boligmarkeder, arbeidsmarked struktur og byens funksjon i regional og nasjonal struktur. Med et mer diversifisert jobbmarked og større befolkning vil det øke produktiviteten, men spørsmålet er likevel

hvordan man skal klare å skape innovative og attraktive byer og tettsteder for å kunne skape denne bærekraftige økonomiske utviklingen (Millstein og Hofstad, 2017).

3.0 Metode

I dette kapitlet starter vi med å gjøre rede for metodevalgene vi har tatt for å gjennomføre denne masteroppgaven, og hvordan forskningsprosessen har foregått. Vi har gjennomført en casestudie av Gamlebyen i Fredrikstad kommune, for å finne ut av *“hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv”*. Dataen vi har samlet inn er basert på en kvantitativ spørreundersøkelse, dokumentanalyse og kvalitative intervjuer. Videre vil vi redegjøre for hvordan analysen og bearbeidingen av innhentet data har foregått. Avslutningsvis diskuterer vi for studiens reliabilitet og validitet, og helt til slutt redegjøres det for studiens etiske retningslinjer.

3.1. Metode

Valg av metode er avhengig av hvilke problemstillinger man velger. Metode betyr å følge en bestemt vei mot et mål, og det dreier seg om hvordan man samler inn, analyserer og tolker data (Johannessen, Christoffersen og Tufte, 2011). Metode er derfor læren om metodene som benyttes for å samle inn informasjon. Informasjonen som samles inn kalles gjerne data, og innsamlet data kalles empiri. Metoden er et hjelpemiddel, ikke noe mål i seg selv (Halvorsen, 2011). Det skilles gjerne mellom to ulike tilnærminger til undersøkelsesmetoder, den kvalitative og den kvantitative. Kvalitativ metode er godt egnet der man skal undersøke fenomener som man ikke kjenner så godt til og som det er lite forsket på, samt der man ønsker å forstå fenomener mer grundig (Johannessen et al., 2011). Dette er en mer eksplorerende metode, der man henter mange opplysninger fra relativt få undersøkelsesenheter, eksempelvis ved observasjoner og intervjuer (Halvorsen, 2011). Kvantitativ metode samler inn informasjon som lar seg tallfeste eller uttrykkes i tall, der man ønsker å kartlegge en utbredelse ved å telle opp fenomener fra mange undersøkelsesenheter, eksempelvis med bruk av spørreundersøkelser (Johannessen et al., 2011).

3.2 Forskningsdesign

Når man skal gjennomføre en undersøkelse må man ta stilling til hva og hvem som skal undersøkes, og hvordan undersøkelsen skal gjennomføres. I forskning kalles dette forskningsdesign og betegnes som en plan eller oppskrift på hvordan man skal gjennomføre en undersøkelse (Johannessen et al., 2016). Utgangspunktet for denne oppgaven er å undersøke *“hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et*

bærekraftig perspektiv". Dette betegner vi som en enkel casestudie, der Gamlebyen er vår caseenhet (Johannessen et al., 2016). Typiske kjennetegn ved en casestudie er at forskeren innhenter mye informasjon fra noen få enheter eller case over kortere eller lengre tid, gjennom detaljert og omfattende datainnsamling. Ofte gjennomføres casestudier ved hjelp av kvalitative tilnærminger, som åpne intervjuer eller observasjon, men det kan også anvendes ved kvantitative data, som strukturerte spørreskjemaer og eksisterende statistikk (Johannessen et al., 2016). I følge Yin (2007, referert i Johannessen et al., 2016) kan caseundersøkelser med fordel gjennomføres ved å kombinere forskjellige metoder for å skaffe seg mye og detaljert data.

For å styrke oppgavens helhetsforståelse og styrke tilliten til konklusjonene, så har vi valgt å benytte oss av metodetriangulering. Metodetriangulering innebærer et undersøkelsesopplegg som er basert på en kombinasjon av ulike metoder og data, for å belyse samme problemstilling i ulike vinkler (Grønmo, 2016). Det ble derfor gjennomført en spørreundersøkelse, dokumentanalyse og kvalitative intervjuer.

Vi tok kontakt med Fredrikstad kommune og spurte om et samarbeid da vi ønsket å skrive om bærekraftig byutvikling. Valget av Fredrikstad ble gjort på grunnlag av kommunens pågående bærekraftige arbeid med blant annet Smart City og andre bærekraftige tiltak som byferga. Fredrikstad kommune ønsket et samarbeid, men foreslo at vi skulle rette oss inn mot Gamlebyen og hvordan man kunne jobbe for å få Gamlebyen til å bli en mer levedyktig bydel med flere beboende. Ut ifra kommunens ønske formulerte vi en problemstilling som rettet seg mot innovative og bærekraftige tiltak som kan gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted. Ut ifra dette valgte vi å gjennomføre en spørreundersøkelse. I spørreundersøkelsen ønsket vi blant annet å kartlegge bo- og brukssituasjonen i Gamlebyen blant innbyggerne i Fredrikstad kommune. Videre ønsket vi å kartlegge hvordan Fredrikstad kommune kan jobbe med nye eller nyskapende tiltak, som kan gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv. Vi har også valgt å gjennomføre en dokumentanalyse, som skal hjelpe oss med å få en mer fylldig og detaljert beskrivelse av hvilke mål og tiltak Fredrikstad kommune allerede gjør for å utvikle Gamlebyen og hovedbyen på en bærekraftig måte, samt deres innovative fokus. Dokumentanalysen skal også hjelpe oss å beskrive hva som kjennetegner bærekraftige byer på generell basis. Til slutt har vi også valgt å benytte oss av dybdeintervjuer i tillegg til spørreundersøkelsen og dokumentanalysen. Kvalitativ metode og dybdeintervjuene hjelper oss med å få en dypere forståelse av hvordan arbeidet i Fredrikstad kommune foregår. Ved å snakke med ansatte i Fredrikstad kommune som jobber med innovasjon,

bærekraft, Smart City Fredrikstad og Gamlebyen i det daglige, får vi førstehåndsinformasjon av mennesker som kan det vi undersøker.

3.3 Undersøkelsens utgangspunkt

Denne masteroppgaven er et samarbeid med Fredrikstad kommune. Vi tok kontakt med Plan og samfunnsutviklingssjefen i Fredrikstad kommune og lurte på om de var interessert i et samarbeid med denne oppgaven, og hvordan vi eventuelt skulle vinkle den med innovasjon og byutvikling som hovedfokus. Da ytret de et ønske om å finne ut av hvorfor ikke flere bor Gamlebyen og hva som skal til for at flere flytter til denne delen av Fredrikstad kommune. Problemstillingen ble til slutt som følger *“hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv”*. Dette var en problemstilling begge parter ble fornøyde med. Fredrikstad kommune tilbød seg at vi kunne benytte oss av deres SurveyX til å lage spørreundersøkelsen. De tilbød seg også å sende ut undersøkelsen for oss, da de hadde tilgang på å kunne sende spørreundersøkelsen ut til vår målgruppe, Gamlebyens innbyggere. Dette var et program vi ikke fikk tilgang til, så vi sendte spørreundersøkelsen til Fredrikstad kommune, slik at de kunne lage undersøkelsen for oss. Videre hjalp de oss med å tenke stort, og tipset oss om å kontakte lokalavisen Fredrikstad blad slik at vi gjorde oss “kjent” for de som potensielt fikk undersøkelsen på mail. Slik at de var klar over at dette var ok å svare på og at det ikke var spam-mail. I det første utkastet av spørreskjemaet hadde vi med spørsmålene “kjønn, alder, sivilstatus og hjemmeboende barn”. Men på bakgrunn av personvern, ønsket ikke Fredrikstad kommune å ha med dette. Vi var ikke enige med dette, men sa oss enige fordi vi ønsket å benytte oss av Fredrikstad kommune sin survey plattform.

3.3.1. Hvordan det ble

Da vi skulle sende ut spørreundersøkelsen til potensielle informanter, trakk Fredrikstad kommune seg og ga oss beskjeden om at vi måtte få ut undersøkelsen på egenhånd. De ga oss noen tips til hvor vi kunne rette oss for å få tak i de informantene vi ville, og at vi burde kontakte Fredrikstad blad på egen hånd for å kunne nå ut til befolkning i Fredrikstad. Da denne beskjeden kom ble vi overrasket og stresset da vi var forberedt på noe annet, og vi måtte derfor komme opp med en alternativ løsning. Da utfallet ble at vi måtte sende ut undersøkelsen på egenhånd, ble det vanskelig for oss å rette oss kun mot de som bor i Gamlebyen. Derfor valgte vi å benytte oss av personlig nettverk, da vi kjenner mennesker som bor i Fredrikstad. På denne måten får vi en snøballmetode med å skaffe informanter til spørreskjemaet (Johannessen et al., 2016).

3.4 Datagrunnlag

Vårt datagrunnlag baserer seg på primærdata og sekundærdata. Primærdata er data vi har samlet inn selv for å svare på vår problemstilling. Sekundærdata er samlet inn av andre forskere med en annen hensikt (Jacobsen, 2015). Vi har benyttet oss av metode triangulering i denne casestudien. Under innsamlingen av primærdata anvendte vi en spørreundersøkelse (3.4.1) og semistrukturerte intervjuer (3.4.2), mens sekundærdata er basert på en dokumentanalyse (3.4.3).

3.4.1 Spørreundersøkelsen

Vi gjennomførte en spørreundersøkelse for kunne produsere kvantitativ data, der hensikten var å beskrive trender, holdninger og meninger fra en generell befolkning (Grønmo, 2016). Vi ønsket å kartlegge bo- og brukssituasjonen i Gamlebyen blant innbyggerne i Fredrikstad, og hvordan Fredrikstad kommune kan jobbe med nye eller nyskapende tiltak som kan gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv.

Vårt spørreskjema er basert på selvutfyllingsskjema via en nettsurvey SurveyX, som vi fikk tilgang til via Fredrikstad kommune. Spørreskjemaet ble sendt ut til aktuelle respondenter via melding, e-post og sosiale medier. Meldingen inneholdt en link til spørreskjemaet, som de kunne klikke seg videre inn på. Web-baserte spørreskjemaer har sine styrker og svakheter. Sterke sider er blant annet at det er lave kostnader, og det er arbeidsbesparende (Jacobsen, 2015). Svake sider kan være svarprosent og representativitet. Respondentene kan ha mangel på vilje eller evne til å svare. Eller at respondentene har mangel på forståelse av spørsmålene, som kan gi upålitelige svar og frafall, som igjen påvirker evnen og viljen til å svare (Jacobsen, 2015).

Spørreskjemaet er utarbeidet med spørsmål med ulike påstander som respondentene skulle rangere 1-X, der den viktigste årsaken kom på toppen (1) og den minst viktigste årsaken på bunn (X). I tillegg hadde vi et åpent spørsmål der respondentene hadde mulighet til å svare fritt på spørsmålet om egne tanker rundt hva som skulle til for at Gamlebyen skal bli mer attraktiv som bosted. Når det kommer til åpne spørsmål, bør det i hovedsak begrenses til to situasjoner. Den første er når vi ikke har oversikt over alle mulige svaralternativer, og den andre er når det er så mange svaralternativer at vi ville trenge flere sider til å liste dem opp (Jacobsen, 2015). For å sikre kvaliteten på spørsmålene fikk vi blant annet vår kontaktperson i Fredrikstad kommune og vår veileder i masteroppgaven til å lese over og komme med innspill. Vi ønsket å få tilbakemelding på lesbarheten av spørsmålene, om de er forståelige og om de var relevante. Det beste hadde vært å gjennomføre en pilotundersøkelse, men det hadde vi ikke

mulighet til i dette masterprosjektet. I utformingen av skjemaet lot vi oss inspirere av hva Fredrikstad kommune ønsket å vite mer om og hva vi selv ønsket å vite mer om i forhold til oppgavens problemstilling.

I spørreundersøkelsen var det kun tre som svarte at de bor i Gamlebyen. Dette er ikke nok data til å kunne gi et representativt bilde av hva befolkningen i Gamlebyen mener om Gamlebyen. Derfor har vi valgt å ikke ta med spørsmål nummer 8, 9 og 10 i resultatene fra spørreundersøkelsen (kapittel 4.1), siden disse spørsmålene var kun rettet mot de som bor i Gamlebyen.

3.4.2 Semistrukturert intervju

Intervjuformen vi valgte å benytte kalles for semistrukturert intervju (Rubin og Rubin, 2012). I denne type intervju, har man et overordnet tema og man formulerer et sett spørsmål før intervjuet. Men man har frihet til å stille andre spørsmål som ikke er skrevet ned, om intervjudeltaker sier noe av interesse som det ikke er et spørsmål rundt. Dette kalles oppfølgingsspørsmål, og blir stilt fordi man vil ha mer detaljer rundt det intervjuobjektet har svart (Rubin og Rubin, 2012). Saldaña og Omasta (2017) definerer et semistrukturert intervju på denne måten:

“As the name implies, these interviews have a degree of structure but also offer researchers significant latitude to adjust course as needed: researchers make such adjustments as a result of their in-interview analysis” (s. 92).

Intervjuer er tidkrevende da det tar mellom en og to timer og gjennomføre et intervju. Videre tar det tid å finne informanter, avtale intervjutid og den avsluttende analysen (Jacobsen, 2015). Vi har valgt å gjennomføre fire intervjuer med fire ulike ansatte i Fredrikstad kommune. I intervjuene ønsket vi å stille spørsmål rundt funnene våre fra spørreundersøkelsen, dokumentanalysen, samt deres egne meninger og holdninger rundt Gamlebyen og dens utvikling. To av våre intervjudeltakere kommer fra Avdelingen for bærekraftig samfunnsutvikling og de resterende to er i Avdelingen for tjenesteutvikling. Intervjuer er gunstig siden vi vil vite hva de fire ansatte i Fredrikstad kommune mener om det vi har funnet og hva de mener på bakgrunn av deres stilling i kommunen. Gjennom intervjuene er fokuset på hva informantene sier og deres oppfatninger og holdninger (Jacobsen, 2015).

Intervjuene er gjennomført via Teams eller Zoom med kamera. På bakgrunn av Covid-19 så vi dette som mest forsvarlig. Det beste hadde vært ansikt-til-ansikt, men med dagens teknologi og muligheten

til å ha på kamera på Teams eller Zoom så vi dette som gunstig. Intervjuene som ble gjennomført varte mellom 50 minutter og cirka 1 time. Jacobsen (2015) gjør rede for at et sted mellom 1 time og 1 time og 30 minutter er en optimal tidsramme for intervjuer. Intervjuene som ble gjennomført har middels strukturingsgrad (Saldaña og Omasta, 2017). Vi så dette som gunstig siden vi da har muligheten til å bevege oss mellom spørsmålene, og kan stille oppfølgingsspørsmål om noe av interesse skulle bli sagt som det ikke er et spørsmål om. Det ble tatt opptak av intervjuene med godkjenning fra intervjuobjektene og transkriberingen ble gjennomført fortløpende etter hvert intervju. Alle informantene hadde ingen problem med å ikke være anonym eller at vi brukte opptaker, da de er offentlige ansatte og deres navn og stilling er kjent på kommunens egen hjemmeside.

I forkant av intervjuene utarbeidet vi en intervjuguide (Vedlegg 2) til informantene. Det ble også sendt ut et informasjonsskriv og samtykkeerklæring (Vedlegg 3) til intervjudeltakerne, som handlet om oppgavens innhold og personvern. Intervjuguiden var ment som en veileder gjennom intervjuene, men vi hadde også mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål om intervjudeltaker sa noe av interesse som vi ikke hadde laget et spørsmål om. Intervjuguiden er delt inn i temaene "Planlegging, samfunnsutvikling og bærekraft", "Innovasjon" og "Gamlebyen og spørreundersøkelsen".

Intervjudeltaker	Beskrivelse av deltaker	Intervjudato	Lenge på intervju	Hvor
1	Espen Eggen, Plan- og samfunnsutviklingssjef	16.06, kl. 09.00 - 09.50	50 Minutter	Digitalt over Teams, med kamera
2	Erling Gunnufsen, seniorrådgiver	16.06, kl. 13.00 - 13.52	52 Minutter	Digitalt over Teams, med kamera
3	Gard Jenssen, Programleder Smart Fredrikstad	18.06, kl. 09.00 - 10.02	62 Minutter	Digitalt over Zoom, med kamera
4	Torild Marie Nilsen, Innovasjonskoordinator	25.06, kl. 09.28 - 10.30	62 Minutter	Digitalt over Teams, med kamera

Tabell 1: Oversikt over intervjuene.

3.4.3 Dokumentanalyse

Dokumentanalyse er en analyse av skriftlige kilder. Johannesen et al. (2011) skiller ikke mellom dokumentanalyse og analyse av andre typer kvalitative data i tekstform, da forskeren kan få frem meningsinnholdet i teksten selv med ulik opprinnelse. Grønmo (2016) bruker begrepet kvalitativ innholdsanalyse, og forklarer at det går ut på å gjennomgå innholdet i dokumentene systematisk. Kvalitativ dokumentanalyse kan brukes til å avdekke eller få et innblikk i hvilke "fortellinger, argumenter, standpunkter, holdninger eller verdier som står sentralt i ulike tekster" (Grønmo, 2016, s. 142). Utgangspunktet for kvalitativ dataanalyse er som regel data i tekstform, som rene tekster eller dokumenter, skriftlige nedtegnelser av handlinger eller verbale utsagn i form av notater fra observasjon og filmopptak, samt utskrifter og notater fra intervjuer, samtaler eller gruppesamtaler (Johannesen et al., 2011). Man ønsker å finne informasjon som er relevant med tanke på den aktuelle studien. Dette gjøres ved å kategorisere innholdet, og registrere interessante data fra dokumentene (Grønmo, 2016). En av fordelene med å jobbe med dokumentanalyser, er at kildene ikke blir påvirket av datainnsamlingen og analysen. Tekstene vil ikke endres av at man analyserer de (Grønmo, 2016). Holme & Solvang (1996) gjør et skille mellom personlige, institusjonelle, konfidensielle og offentlige kilder. Vi skal i denne studien bruke offentlige og institusjonelle kilder, som ulike kommunale rapporter og en regjeringsrapport.

3.5 Utvalg av dokumenter

Utvalg av dokumenter skjer delvis under datainnsamlingen. Ifølge Grønmo (2016) vil problemstillingen belyses bedre etter som man ser og tolker ulike tekster, som fører til at forskeren finner andre tekster som også er relevante. Vi er i vår oppgave ute etter å finne ut av "*hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv*". Fredrikstad kommune er opptatt av bærekraft, og et raskt søk på deres hjemmesider viser til ulike planer og rapporter som omhandler bærekraftig samfunnsutvikling. Vi har blant annet sett på kommunens planstrategi, Kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel. Mange av rapportene og planene sier det samme når det kommer til arbeidet med bærekraftig utvikling i kommunen. Vi har derfor tatt et valg om å analysere "Fredrikstad mot 2030, Kommuneplanens Samfunnsdel", som er kommunens overordnede plandokument fra 2018 (Fredrikstad kommune, 2018a). Den viser til de langsiktige utfordringer, mål og strategier for hele Fredrikstad samfunnet og for kommunen som organisasjon. Et annet dokument som vi ønsket å analysere er "Strategi for Smart Fredrikstad" fra 2018 (Fredrikstad kommune 2018b). Fredrikstad kommune jobber med å utvikle seg som Smart by og dokumentet er et rammeverk for

gjennomføring av arbeidet for utvikling av Fredrikstad som Smartby. Dokumentet er også knyttet opp under Kommuneplanens samfunnsdel og er i tråd dens mål og strategier (Fredrikstad kommune, 2018a). Disse to dokumentene er overordnet for Fredrikstad kommune og sier derfor også litt om Gamlebyens posisjon. Dokumenter for Gamlebyen spesifikt var det lite å finne, men et strategidokument som er utarbeidet på initiativ fra Foreningen Gamle Fredrikstad og Gamlebyen Gårdeierforening (FGF) viser til strategien for “Gamlebyen mot 2032” (FGF, 2020). Et annet dokument som var interessant for oss å belyse var dokumentet “Innovasjonsstrategi for Fredrikstad kommune” fra 2017 (Fredrikstad kommune, 2017). Dette er et strategisk plandokument for innovasjon og utvikling av innovasjons - og fornyelseskultur, utarbeidet med utgangspunktet i Fredrikstad kommunes handlingsplan 2015-2018. Siste dokumentet vi har valgt å ta for oss er “Den moderne bærekraftige byen” utgitt av Miljøverndepartementet i 2013. Dette er et dokument som gjenspeiler nasjonale føringer og planretningslinjer for byutvikling og gir oss en pekepinn på hvordan bærekraftig bypolitikk bør utformes. Alle disse fem dokumentene er valgt på bakgrunn av at de kan være med å svare på vår problemstilling og styrke validiteten i oppgaven.

Navn på dokument	Navn på utgiver	Utgivelsesår
<i>Innovasjonsstrategi for Fredrikstad kommune</i>	Fredrikstad kommune	2017
<i>Fredrikstad mot 2030, Kommuneplanens samfunnsdel</i>	Fredrikstad kommune	2018
<i>Strategi Smart Fredrikstad</i>	Fredrikstad kommune	2018
<i>Gamlebyen mot 2032</i>	Gamle Fredrikstad og Gamlebyen Gårdeierforening	2020
<i>Den moderne bærekraftige byen</i>	Miljøverndepartementet	2013

Tabell 2: Oversikt over dokumentene som er benyttet i dokumentanalysen.

3.6 Utvalg av informanter til spørreundersøkelsen og dybdeintervjuer

Utvalget av informanter ble derfor gjort på tilfeldig grunnlag, der vi sendte ut spørreskjemaet til venner og bekjente i Fredrikstad, og spurte om de kunne dele spørreundersøkelsen videre til de som bor spesifikt i Fredrikstad og Gamlebyen området. Undersøkelsen ble også lagt ut på sosiale medier, eksempelvis på egen Facebookside. Vi begynte først å lete på Facebook etter grupper som "For oss som bor i Gamlebyen", denne typen grupper er det flere av, avhengig av hvor man er bosatt. Slike grupper var det vanskelig å finne i Fredrikstad sammenheng, og vi lette på nettsider, men fant aldri den informasjonen vi ville ha. Derfor ble det kun brukt eget nettverk for å finne informanter, siden vi syntes dette var det enkleste. Tilfeldig utvalg kan kobles opp mot snøballmetoden hvor vi som forskere oppsøker et miljø hvor vi kan nå mange informanter, og hvor disse igjen får muligheten til å spre undersøkelsen videre (Johannessen et al., 2016). På denne måten får vi informasjon fra noen som bor i området, som vi opprinnelig hadde tenkt til. På bakgrunn av manglende informasjon om informantene (eksempelvis: alder, kjønn, sivilstatus og hjemmeboende barn) kan det bli vanskelig videre å sammenligne denne informasjonen opp mot resterende spørsmål, slik at vi kan finne sammenhenger på svarene som er gitt av informantene. En svakhet med snøballmetoden er at vi ikke får kontroll på utvalget (Johannessen et al., 2016).

Når det kommer til utvalget av intervjudeltakere, ble disse personene valgt på bakgrunn av deres stilling i Fredrikstad kommune. Intervjudeltakerne jobber i avdelingene bærekraftig samfunnsutvikling og tjenesteutvikling i Fredrikstad kommune, og er derfor relevante personer å intervjuer i forhold til vår problemstilling og det vi har funnet gjennom dokumentanalysen og spørreundersøkelsen. Da vi besluttet å gjennomføre intervjuer, tok vi kontakt med vår kontaktperson i Fredrikstad kommune og spurte om hjelp til å finne aktuelle intervjudeltakere.

3.7 Bearbeiding og analyse

Analysering av kvantitative og kvalitative data behandles ulikt med hensyn til hva som er viktige elementer i analysen. Kvantitative analyser vektlegger frekvenser, fordelinger og korrelasjoner, mens kvalitative analyser fremhever begreper, kategorier og typologier (Grønmo, 2016). Hovedhensikten med analyser er likevel likt ved at man skal få meningen ut av dataene som er hentet inn for å belyse problemstillingen og finne svar på forskningsspørsmålene.

Hensikten med spørreundersøkelsen var blant annet å kartlegge bo- og brukssituasjonen for innbyggerne i Gamlebyen, og hvordan kommunen kan jobbe med nye eller nyskapende tiltak som kan

gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv. Utfallet av spørreundersøkelsen ble ikke som ønsket (del 3.3.1). I undersøkelsen var vi ikke opptatt av å finne årsakssammenhenger, men heller hvilke holdninger og meninger innbyggerne i Fredrikstad har til utviklingen av en mer levedyktig Gamleby. Bearbeidingen og analysen av dataene som har blitt samlet inn gjennom vårt kvantitative spørreskjema har derfor blitt gjort enkelt i Excel. Dette på bakgrunn av at vi syns det var lettere og mer oversiktlig, med tanken på at den største andelen av spørsmålene som har blitt stilt i spørreskjemaet har vært rangeringsspørsmål. Excel gjorde det enkelt å håndtere rangeringsspørsmål på en oversiktlig og god måte.

Dokumentanalysen som har blitt gjennomført har blitt delt inn i temaene og begrepene som blir gjort rede for i teoridelen og oppgavens problemstilling. På denne måten ble det mer oversiktlig å plukke ut temaer fra de forskjellige dokumentene inn under hva vi ser som viktig og relevant for vår problemstilling. Dokumentene ble lest, tatt notater til og skrevet under de temaene vi synes var mest relevant for de gitte sitatene eller temaene som vi fant. Videre sammenlignet vi dokumentene opp mot hverandre, og vi fant likheter og ulikheter mellom de forskjellige.

Intervjuene som ble avholdt ble transkribert fortløpende. Vi brukte lydopptakene av intervjuene slik at vi fikk transkribert det ordrett. Transkriberingen var en tidkrevende prosess, men med hjelp av gode notater underveis i intervjuene, samt opptaker, hjalp det oss å få ned korrekt hva som ble sagt og hvem som sa hva. Etter at transkriberingen var ferdig satt vi igjen med 4 dokumenter med tekst. Dette måtte vi redusere, systematisere og organisere (Johannessen et al., 2011). Å analysere kvalitative studier, handler ifølge Johannessen et al. (2011) om å dele opp i biter og se sammenhenger i materialet, som videre skal tolkes.

I mange kvalitative intervjuer benytter man seg av koding av transkribert data for å dra ut essensen av samlingen med tekster, og for å finne mønstre og sammenhenger. Vi har ikke benyttet oss av koding, da våre intervju er basert på utvalgt teori, spørreundersøkelsen og dokumentanalysen. Analyseringen vil være rettet mot informasjon som belyser vår problemstilling og den operasjonaliseringen vi har gjort av denne, gjennom spørsmålene vi har stilt både i den kvantitative og kvalitative undersøkelsen, samt dokumentanalysen. Kategoriene i analysen vil derfor være basert på de spørsmålene vi har stilt i intervjuene.

3.8 Vurdering av dataenes kvalitet

For å kunne vurdere kvaliteten på datamaterialet som vi har samlet inn, vil vi benytte oss av begrepene reliabilitet og validitet. Når det kommer til vurderingen av datamaterialets kvalitet, er det vår innsamlede data som er gjeldende i forhold til vurderingen av reliabilitet og validitet. Hva vi alternativt kunne gjort, og i etterpåklokskapen, så kunne vi ha benyttet oss av høgskolens egen plattform for spørreundersøkelser. Da hadde vi hatt mer kontroll på undersøkelsen og hvordan det ble utformet, i tillegg kunne vi tatt med spørsmålene “kjønn, alder, sivilstatus og hjemmeboende barn”. Dette hadde også hjulpet oss mer i analysedelen av spørreundersøkelsen og undersøkelsens reliabilitet og validitet hadde vært høyere.

3.8.1 Reliabilitet

Et viktig spørsmål i all forskning er dataens pålitelighet (Johannessen et al., 2016), altså “i hvilken grad man kan stole på at resultatene er pålitelige” (Gripsrud, Olsson og Silkoset, 2016, s. 61). Undersøkelsen som er gjennomført må derfor være til å stole på, og undersøkelsen må være gjennomført på en god og troverdig måte (Jacobsen, 2015). Ifølge Johannessen et al. (2016) er reliabilitet knyttet til nøyaktigheten av dataene i undersøkelsen, dataen som blir benyttet, måten dataene er samlet inn og hvordan dataene blir behandlet.

For at undersøkelsen skal ha høy reliabilitet gjør Gripsrud et al. (2016) rede for at man skal få det samme resultatet en gang til om man gjennomfører undersøkelsen med samme metode eller med en ny metode. Det er vanskelig å kunne si noe om spørreundersøkelsen kan få de samme resultatene om undersøkelsen blir gjort med samme metode, eller med en ny metode. I spørreundersøkelsen, som nevnt i del 3.3, fikk vi ikke ta med “kjønn, alder, sivilstatus og hjemmeboende barn”, og med snøballmetoden som utvalgsstrategi, så er det vanskelig for oss å blant annet måle feil, frafall og skjevfordelinger. Reliabiliteten ved utforming av spørreskjemaet kan lede til svak pålitelighet og feilkilder, da det kan eksempelvis forekomme ledende spørsmål, doble spørsmål, ledende spørsmålkontekst eller spørsmål som respondenten ikke forstår (Grønmo, 2016). Vårt spørreskjema ble justert i flere omganger, siden vi fikk tilbakemeldinger både fra veileder og Fredrikstad kommune. Vi fikk også pre-teste undersøkelsen, for å sikre at spørsmålene var relevante og forståelige. Om man gjennomfører en etterprøving av spørreskjema med de samme spørsmålene, svaralternativene og på de samme respondentene, og det hadde blitt gjennomført med kort mellomrom, kan reliabiliteten blitt relativt høy (Jacobsen, 2015, Johannessen et al., 2016). Om det går for lang tid mellom neste

utprøving, kan det være at respondentene har tilegnet seg ny kunnskap, erfaring eller endret mening siden forrige utspørring.

Reliabiliteten i dokumentutvalget vil i denne oppgaven være høy dersom utvalget av dokumentene, ved en eventuell etterprøving vil være identiske med de vi har brukt. Reliabiliteten vil da trolig være høy uavhengige av målinger og ved målinger foretatt på ulike tidspunkter. Dokumentene som vi har valgt ut er først og fremst relevant for vår problemstilling og tolkning av innhentede data. Vi har tidligere i metodekapittelet begrunnet valg av dokumenter og hvorfor disse er relevante. Med mindre dokumentene vi har brukt ikke er reviderte, kan disse være etterprøvbare og gi høy reliabilitet.

Vi har tatt et bevisst valg om å intervju informanter som aktivt jobber med innovasjon, bærekraft og byutvikling, som dermed må forholde seg til oppgavens problemstilling. Dette kan være med å styrke oppgavens troverdighet. Bruk av lydopptaker er et fint hjelpemiddel for intervjueren, men kan være en faktor for at informanten holder tilbake informasjon under intervjuet (Johannessen et al., 2011). Vi opplyste derfor godt på forhånd om muligheten for å være anonym og eventuell bruk av opptaker. Som nevnt i del 3.4.2, så hadde ingen av informantene problem med å ikke være anonym eller at vi brukte opptaker, de er offentlige ansatte og deres navn og stilling er på kommunens egen hjemmeside. Vi har gjennomført semistrukturerte intervjuer (Rubin og Rubin, 2012), med oppfølgingsspørsmål. Informantene er reliable, og det er høy reliabilitet fordi det er åpent og transparent det intervjudeltakerne har svart på. Intervjudeltakerne er offentlig ansatt og fagpersoner, og kan det de snakker om.

3.8.2 Validitet

Validitet kan gjengis med gyldighet eller relevans (Halvorsen, 2011). Validitet sier noe om hvor gyldig datamaterialet er med hensyn til problemstillingen som skal belyses. Selv om reliabiliteten er høy, er det ikke sikkert at dataene vi har samlet inn er treffende eller relevante for det vi har til hensikten å studere (Grønmo, 2016). Med utgangspunktet i denne definisjonen er det vanlig å skille mellom to typer av validitet, intern og ekstern validitet, og en god metode prøver å maksimere disse i en undersøkelse (Grønmo, 2016).

3.8.3 Intern validitet

Intern validitet sier noe om i hvilken grad forskeren må kontrollere alle variabler som kan påvirke resultatet. "I kvantitative studier er den interne validiteten knyttet til måleapparatene våre (vanligvis

spørreskjema) måler det vi ønsker å måle. Dette kaller vi for begrepsmessige gyldighet” (Jacobsen, 2015, s. 351). For å kontrollere den begrepsmessige gyldigheten kan det bli benyttet tre ulike kontroller (Jacobsen, 2015). Ved å la andre fagpersoner se operasjonaliseringen av variablene som er benyttet i denne studien, kan en høyere grad av validitet bli oppnådd. For å kontrollere den begrepsmessige gyldigheten snakket vi med vår kontaktperson i Fredrikstad kommune for å få spørsmålene i den kvantitative spørreundersøkelsen godkjent. Etter litt frem og tilbake ble vi enige om at spørsmålene var gode nok, og ga oss svar på det vi ønsket. Noe vi ikke gjorde, som hadde styrket den interne validiteten hadde vært å ta en pilottest på noen respondenter. Dette for å kunne sjekke om respondentene forstår spørsmålene slik vi gjør og at det ga oss de svarene vi ønsket å få i henhold til problemstillingen.

Den interne validiteten i vårt spørreskjema kan være noe delt. Som Jacobsen (2015) gjør rede for, er det vanlig å snakke med respondentene om spørsmålene, fordi det er disse personene som skal svare og forholde seg til de forskjellige spørsmålene. Dette kunne ha vært en fordel for oppgaven, og endringer kunne ha blitt gjennomført. Etter vårt syn er den god nok på bakgrunn av at vi bruker de samme spørsmålene til alle respondentene. Respondentene fikk også mulighet til å kontakte oss ved eventuelle uklarheter. Det som kan trekke ned den interne validiteten er at vi ikke var fysisk til stede da spørreundersøkelsen ble besvart. Dette kan påvirke resultatene noe negativt fordi vi ikke hadde mulighet til å avdekke eventuelle uklarheter. Vi hadde en tanke om å stå i Gamlebyen og rekruttere informanter til spørreundersøkelsen, slik at vi hadde muligheten til å vise oss frem og avklare eventuelle uklarheter. På bakgrunn av Covid-19, ville vi ikke gjøre dette med hensyn til smittevern.

Det er vanskelig å analysere den interne validiteten av dokumentanalysen. Vi har i vår oppgave prøvd å finne dokumenter som omhandler byutvikling rettet mot Gamlebyen, men det er lite som er rettet spesifikt mot Gamlebyen. Et av dokumentene vi har brukt i oppgaven handler om strategien “Gamlebyen mot 2032” (FGF, 2020), men det omhandler ikke spesifikt byutvikling, men om hvordan Gamlebyen kan bli mer bærekraftig inn mot 2032. Resterende dokumenter omhandler Fredrikstad kommune og deres vei mot en mer bærekraftig og innovativ by. Det skal ikke utelukkes at det finnes flere dokumenter som er rettet mot Gamlebyen enn det vi har funnet. Dokumentene er valgt ut fordi de kan hjelpe oss med å svare på problemstillingen.

Den interne validiteten til kvalitative metoder påvirkes av noen faktorer, og Jacobsen (2015) gjør rede for et sett spørsmål for å kunne hjelpe til å kunne reflektere over den interne validiteten. Det første spørsmålet går ut på “Har vi fått tak i de riktige kildene?” (Jacobsen, 2015, s. 229). Da vi skulle skaffe

informanter tok vi blant annet kontakt med vår kontaktperson i Fredrikstad kommune, for å høre om han kunne hjelpe oss med å finne aktuelle kandidater i henhold til vår oppgave. Dette har hjulpet oss å styrke den interne validiteten. Spørsmål nummer to fra Jacobsen (2015) omhandler “Gir kilden riktig informasjon?” (s. 230). Intervjuedeltakerne jobber innen de feltene som vi ønsker å undersøke, og har kunnskap om de temaene som vår problemstilling belyser. Det nest siste spørsmålet man må tenke på sier Jacobsen (2015) er “Når i undersøkelsen blir data samlet inn?” (s. 231). Intervjuene ble utført etter spørreundersøkelsen og dokumentanalysen, derfor har vi en del kunnskap om temaene byutvikling og bærekraft i Fredrikstad og Gamlebyen. Vår intervjuguide ble laget på bakgrunn av funnene i vår spørreundersøkelse, dokumentanalyse og utvalgt teori. Intervjuene skulle hjelpe oss å få enda dypere forståelse av hva kommunen kan gjøre for å styrke Gamlebyen og er med på å utfylle de manglene som har oppstått i forbindelse med de kvantitative dataene. Det siste spørsmålet til Jacobsen (2015) er “Hvordan kommer informasjonen fram” (s. 232). Her fortelles det at informasjon spesielt fra intervjuer kan komme på to forskjellige måter. Den første måten er intervjuobjektets direkte reaksjon på spørsmålene som blir stilt av forskeren. Den andre måten er en spontan respons av intervjuobjektet. Da vi gjennomførte våre intervjuer hadde vi en intervjuguide som vi valgte å følge, men med mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål. Både fra oss, og de som ble intervjuet. Jacobsen (2015) forklarer at svar som kommer av stimuli fra forsker, kan virke førende, men at informasjon som kommer uoppfordret fra respondenten vil ha større gyldighet (Jacobsen, 2015). Videre forklarer Jacobsen (2015) at kilder kan ha ulik kvalitet, og må derfor kunne avklare hvilke kilder som er bedre enn en annen. Her har vi hatt gode kilder, som alle fire har hatt god kunnskap om temaene vi har undersøkt. De menneskene som har blitt intervjuet, jobber innenfor de feltene vi har undersøkt og har derfor førstehåndskunnskap om de aktuelle temaene.

3.8.4 Ekstern validitet

Den eksterne validiteten “er knyttet til hvor stor grad funnene i undersøkelsen kan generaliseres fra utvalget til populasjonen” (Jacobsen, 2015, s. 351). Ekstern validitet handler om hvorvidt resultatene fra undersøkelsen kan generaliseres eller overføres til andre settinger enn de som er studert. Den er derfor knyttet til begrepet overførbarhet, og om våre resultater er gyldige utover de forskningsenhetene og settingen vi har undersøkt, slik at de kan overføres til en annen studie eller lignende undersøkelse. Det kan være utfordrende å overføre resultatene til å være gyldig i et annet prosjekt, spesielt i kvalitative forskningsprosjekter som kun består av en organisasjon. Vi har en casestudie som omfatter Gamlebyen i Fredrikstad kommune. Det vil derfor ikke nødvendigvis være slik at andre forskere vil få samme resultat, eller at de kan overføre våre resultater til andre lignende situasjoner utenfor Gamlebyen.

Det er vanlig å se på statistisk og analytisk generalisering. Yin (2007, referert i Bjørndal og Andreassen, 2020) sier at når det gjelder casestudier er statistisk generalisering en karakteristisk ved kvantitativ forskning, mens analytisk generalisering ofte blir benyttet i kvalitativ forskning.

Ved kvantitativ forskning vil et tilfeldig og representativt utvalg av en populasjon kunne gi en statistisk generalisering. I forhold til vår spørreundersøkelse er det vanskelig å vurdere den statistiske generaliseringen på grunn av at antall respondenter var relativt lav, spesielt med tanke på antall besvarte fra de som bor i Gamlebyen. Selv om utvalget er lite, kan vi muligens si noe om tendenser og meninger omkring attraktiviteten. Utvalget er ikke stort nok til å kunne gjelde en hel populasjon (Bjørndal og Andreassen, 2020).

Med kvalitativ forskning og vår casestudie er det ikke generaliserbarhet i forhold til populasjoner, men i forhold til teoretiske hypoteser. Denne oppgaven baserer seg på en analytisk generalisering, der ambisjonen er å utvikle og generalisere teorier. Det innebærer at denne studien ikke kan si noe om en hel populasjon, men kan gi en bredere og dypere forklaringer, og en økt forståelse av valg som er tatt underveis, noen som er med å styrke den analytiske generaliseringen (Bjørndal og Andreassen, 2020). Vi vil derfor påstå at generaliseringen til studien er noe begrenset, men at den kan benyttes som et utgangspunkt for andre studier som belyser samme tema.

3.9 Personvern og etiske retningslinjer

Skal forskeren gå i gang med en undersøkelse må forskeren hele tiden vurdere valg ut ifra etiske prinsipper. Jacobsen (2015) presiserer at utgangspunktet for forskningsetikken har tre grunnleggende krav knyttet til forholdet mellom forsker og dem det forskes på. Den første er informert samtykke, som handler om at deltakelsen i forskningen skal være frivillig. Den andre er krav på privatliv, som handler om grad av følsomhet/mulighet for identifikasjon/konfidensialitet. Den siste er krav på å bli korrekt gjengitt.

I arbeidet med spørreskjemaet ble det tatt hensyn til forskningsetiske retningslinjer. Særlig med hensyn til innhenting av personopplysninger. Før vi startet datainnsamlingen sendte vi inn spørreskjemaet til Norsk senter for forskningsdata (NSD) og fikk det godkjent (Vedlegg 4). Slik at undersøkelsene ble gjennomført i forhold til personvernloven. Spørreskjemaet var frivillig å svare på og respondentene ble informert om hensikten med prosjektet og på hvilke måte resultatene skulle formidles og brukes videre. Det ble også opplyst om at de kunne ta kontakt med oss om de hadde noen spørsmål i forhold til undersøkelsen. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk, og det er ingen

koblinger mellom navn og svar på ulike variabler og innkommet informasjon betrakter vi ikke som persondata i juridisk forstand. Som takk for hjelpen fra de som svarte, opplyste vi om at de frivillig kunne skrive ned navn og e-postadresse i slutten av undersøkelsen og bli med i trekningen av en premie. Dette var som sagt frivillig og informasjonen som kom frem skulle kun brukes til å nå ut til vedkommende som hadde vunnet premien.

Spørreundersøkelsen ble gjennomført gjennom Fredrikstad kommunes SurveyX, men resultatene som kom frem fra undersøkelsen skulle kun brukes til vår masteroppgave. Vi ba derfor vår kontaktperson for undersøkelsen om ikke å bruke eller dele resultatene til andre formål. Vi ba dem slette spørreundersøkelsen og informasjonen fra deres server så fort undersøkelsen ble avsluttet og vi hadde blitt tilsendt svarene. Johannessen et al. (2016) forteller at den informasjonen som samles inn gjennom spørreundersøkelsen, skal kun brukes i den sammenhengen det er samlet inn for. Dette er viktig å informere respondentene om i starten av undersøkelsen som skal gjennomføres.

I forkant av de kvalitative intervjuene sendte vi inn en ny søknad til NSD, for å melde inn nye intervjuer. Her fikk vi også godkjent prosjektet ettersom de kvalitative intervjuene ikke ville inneholde sensitiv informasjon, var samtykkebaserte og hadde lav personvernulempe (Vedlegg 4). I forkant av intervjuene sendte vi ut et informasjonsskriv og en samtykkeerklæring (Vedlegg 3) som de måtte gjøre seg forstått med. Det ble også presisert før vi gikk i gang med intervjuene om at intervjuobjektene ikke kunne garanteres anonymisering og om de tillot taleopptak. Vi informerte også om at informasjonen vil kun bli brukt i vår oppgave og slettet når oppgaven er levert inn.

4.0 Presentasjon av resultatene

I dette kapitlet presenterer vi det empiriske materialet vi har samlet inn gjennom vår kvantitative spørreundersøkelse, dokumentanalyse og kvalitative intervjuer. Kapitlet er delt inn i tre deler der vi går gjennom spørreundersøkelsen spørsmål for spørsmål (4.1), videre kommer det empiriske materialet fra dokumentanalysen (4.2) og avslutningsvis presenterer vi dataene fra intervjuene (4.3). Hovedkategoriene fra funnene i dokumentanalysen og de kvalitative intervjuene er delt inn i temaene bærekraft, de tre dimensjonene og innovasjon. Det vil også være underkategorier avhengig av funnene gjennom de ulike empiriske materialet. Hovedkategoriene er satt ut ifra vår problemstilling som belyser alle de viktige punktene som problemstillingen prøver å besvare. Fra spørreundersøkelsen vil spørsmålene være delt inn i temaer/overskrifter som beskriver spørsmålets tema. Som det blir gjort rede for i metodekapitlet (3.4.1) utelater vi spørsmål 8, 9 og 10 fra spørreundersøkelsen. Informantene fra intervjuene vil bli beskrevet som informant 1, 2, 3 og 4 i analyseringen, men de er likevel ikke anonyme da man kan lese deres navn og stilling (3.4.2).

4.1 Presentasjon av resultatene fra spørreundersøkelsen

Målet med spørreundersøkelsen var å kartlegge bo- og brukssituasjonen i Gamlebyen blant innbyggerne i Fredrikstad, og hvordan kommunen kan jobbe med nye eller nyskapende tiltak som kan gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv. Med Gamlebyen i denne undersøkelsen mener vi byen innenfor vollene, men også Kongsten, Vaterland, Mineberget og Gudeberg. Dette ble godt informert om i innledningen av spørreundersøkelsen.

Bilde 3: Kart over område vi har valgt å definere Gamlebyen i denne undersøkelsen.

Spørreundersøkelsen fikk 103 respondenter. Jacobsen (2015) gjør rede for en tommelfingerregel om at et utvalg på under 100 vil vanskeliggjøre en analyse, og feilmarginer kan være svært høye. Et utvalg mellom 400 og 600 respondenter er en annen tommelfingerregel, dette er tilstrekkelig for å oppnå god presisjon mener Jacobsen (2015). Vi valgte å lukke undersøkelsen da vi hadde fått 103 respondenter, med bakgrunn for Jacobsen (2015) sin tommelfingerregel. Det kunne bli vanskelig for oss å skaffe 400 respondenter eller mer, siden vi i benyttet oss av personlig nettverk for å kunne nå ut til respondenter. Vi valgte derfor å se oss fornøyde med 103 respondenter i denne undersøkelsen.

Som nevnt i metodekapittelet (3.3) så ble ikke bakgrunnsvariabler som "alder, kjønn, sivilstatus og hjemmeboende barn" med i spørreskjemaet. Dette gjorde det vanskelig å teste mulige sammenhenger. Analysen er derfor en enkel dataanalyse ved hjelp av Excel, der vi fremstiller resultatene ved hjelp av frekvenstabeller og forklaringer. Spørreskjemaet ligger som vedlegg nummer 1.

Av de 103 respondentene var det kun 3 som bodde i Gamlebyen. Disse 3 personene fikk 3 egendefinerte spørsmål i spørreundersøkelsen. Vi har valgt å ikke ta med disse spørsmålene, da dette ikke gir oss noe informasjon vi kan bruke videre. Dette gjelder spørsmål nummer 8, 9 og 10. De

spørsmålene som er felles for alle respondentene er fortsatt med. Derfor vil det være noen spørsmål med 100 respondenter (7 spørsmål) og noen med 103 respondenter (5 spørsmål) og siste spørsmål (spørsmål 16) var frivillig å svare på.

4.1.1 Bo-situasjonen

Inngående i denne spørreundersøkelsen ønsket vi å undersøke bo-situasjonen for informantene, om de i dag bor i Gamlebyen eller om de har bodd i Gamlebyen tidligere (spørsmål 1 og 2). Av 103 respondenter (100%) så var det kun 3 (2,91%) av respondentene som svarte at de bor i Gamlebyen i dag. Derfor har vi valgt å ikke ta med spørsmål 8, 9 og 10, som kun de boende i Gamlebyen svarte på. De respondentene som svarte "nei" (97,09%) på om de bor i Gamlebyen, ble sendt til spørsmål 2, som var om de har bodd i Gamlebyen tidligere. Undersøkelsen viser videre at 8 respondenter (8%) av de 100 resterende som ikke bor i Gamlebyen, har bodd i Gamlebyen tidligere.

4.1.2 Hvor bor respondentene

En del av spørreskjemaet er rettet mot de respondentene som svarte at de ikke bor i Gamlebyen. Hvor respondentene bor i forhold til Gamlebyen, så viser undersøkelsen at 48% av respondentene bor 1-5 km unna Gamlebyen. Mens henholdsvis 34% og 18% bor 5-10 km unna eller lengre (spørsmål 3).

For å kunne finne ut litt mer om hvorfor ikke Gamlebyen er et attraktivt sted å bosette seg, ble respondentene utenfor Gamlebyen spurt om grunner for at de ikke bor i Gamlebyen (spørsmål 4). Det ble presentert åtte påstander som respondentene skulle rangere, der den viktigste årsaken kom på toppen og den minst viktigste årsaken på bunn. Tabell 3 viser frekvenstabellen fra besvarelsene, og den forteller oss at "Høye boligpriser" ble rangert av flest som den viktigste årsaken (38 stk). Deretter ble "Lite bo-areal" rangert av flest som den nest viktigste årsak (25 stk). "Begrenset kulturtilbud" ble rangert av flest som den minst viktigste årsaken (64 stk). Ved å ta det totale gjennomsnittet av de ulike frekvensfordelingen, så gir en samlet fordeling et resultat på at for "høye boligpriser" var den viktigste årsaken til at man ikke bor i Gamlebyen. Videre mente respondentene at for lite "bo-areal" var den nest viktigste årsaken, etterfulgt av for lite "servicetilbud" på nr. 3. Rangering i stigende rekkefølge blir presentert i tabell 4.

	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 5	Svar 6	Svar 7	Svar 8
Lite Servicetilbud	22	8	20	14	9	9	13	5
Lite sentralt	4	24	11	17	15	14	10	5
Lite tilgjengelig	2	10	26	18	19	14	9	2
Få/ingenarbeidsplasser	7	14	19	21	17	13	6	3
Ingen/lite tilgang til skole	3	1	7	13	24	20	18	14
Høye boligpriser	38	17	5	4	5	18	11	2
Lite boareal	23	25	12	8	3	4	20	5
Begrenset kulturtilbud	1	1	0	5	8	8	13	64

Tabell 3: Grunner for at du ikke bor i Gamlebyen.

	Stigende rekkefølge
Høye boligpriser	1
<u>Lite boareal</u>	2
Lite Servicetilbud	3
Få/ingenarbeidsplasser	4
Lite sentralt	5
Lite tilgjengelig	6
Ingen/lite tilgang til skole	7
Begrenset kulturtilbud	8

Tabell 4: Rangering i stigende rekkefølge grunner for at du ikke bor i Gamlebyen.

I spørsmål 5 spurte vi respondentene om de benytter seg av enkelte aktiviteter i Gamlebyen, og presenterte ulike tilbud som de skulle rangere fra "mest brukt" på toppen til "minst brukt" på bunnen. Av 7 påstander ble "Kafeer og restauranter" rangert av flest respondenter som den mest brukte aktiviteten. Det totale gjennomsnittet av de ulike frekvensfordelingene (Tabell 5), så gir en samlet fordeling et resultat der "kafeer og restauranter" er den mest brukte aktiviteten. "Friluftsliv" kom som nr. 2, mens den tredje mest brukte aktiviteten er "kulturtilbud". Rangering i stigende rekkefølge blir presentert i tabell 6.

	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 5	Svar 6	Svar 7
Dagligvarehandel	15	3	12	9	40	10	11
Arbeidsplass	1	13	6	4	10	37	29
Kafeer og restaurant	34	33	25	7	1	0	0
Friluftsliv	27	19	20	23	9	2	0
Fritidsaktiviteter	6	12	21	34	20	7	0
Skole/barnehage	0	1	1	2	9	42	45
Kulturtilbud	17	19	15	21	11	2	15

Tabell 5: Benytter du Gamlebyen til noen av disse aktivitetene.

	Stigende rekkefølge
Kafeer og restaurant	1
Friluftsliv	2
Kulturtilbud	3
Fritidsaktiviteter	4
Dagligvarehandel	5
Arbeidsplasser	6
Skole/barnehage	7

Tabell 6: Rangering av aktiviteter benyttet i Gamlebyen.

Vi spurte videre om respondentenes daglige behov ble dekket innenfor Gamlebyen (spørsmål 6). Med daglige behov mener vi servicetilbud, jobbtilbud, skole/barnehage og lignende. Her kunne respondentene krysse av for alternativer som "Alltid, ofte, av og til, sjeldent, aldri".

Svar	Frekvens	%
Alltid	3	3 %
Ofte	16	16 %
Av og til	40	40 %
Sjeldent	26	26 %
Aldri	15	15 %

Tabell 7: Daglige behov.

I tabell 7 ser vi at kun 3% av respondentene som bor utenfor Gamlebyen sier at deres daglige behov "alltid" blir dekket innenfor Gamlebyen, og at den største andelen ligger på "av og til" med 40%.

4.1.3 Tilgjengelighet til Gamlebyen

Siste del i spørreundersøkelsen var for alle respondentene i undersøkelsen. Det ble spurt om tilgjengeligheten til Gamlebyen, om respondentene oppfattet den som god nok (Spørsmål 7). Her fikk respondentene flervalg, der de kunne krysse av for de alternativene som passer dem best. Med svarene fra alle respondentene så kunne respondentene fortelle oss at Gamlebyen er mest tilgjengelig

med byferga (59%), etterfulgt av bil (39%) og med sykkel (35%). Resterende svar ser vi i Tabell 8.

Ja, med alle transportmidler	31,10 %
Ja, med bil	38,80 %
Ja, med kollektivtransport.	8,70 %
Ja, med sykkel	35 %
Ja, til fots	33 %
Ja, med byfergen	59,20 %
Nei	1 %
Vet ikke	3,90 %

Tabell 8: Tilgjengelighet til Gamlebyen.

4.1.4 Bærekraft

Bærekraftsperspektivet er en viktig del av vår problemstilling og vi har derfor spurt alle respondentene om bærekraftige valg innenfor daglige aktiviteter, fremming av en mer bærekraftig bydel, og satsingsområder og utfordringer fra Fredrikstad kommunes sin side.

Vi spurte først om hva respondentene synes om tilbudet for gående og syklister i Gamlebyen (spørsmål 11). Her skulle respondentene krysse av for det alternativet de synes passet best "Svært godt, godt, verken eller, dårlig eller svært dårlig". Resultatene er presentert i tabell 9. 84,4% synes tilbudet for gående og syklende er godt eller svært godt. Prosentandelen er størst på godt (42,7%), etterfulgt av svært godt (41,7%), deretter "verken eller" (12,6%), mens for "dårlig" og "svært dårlig" er andelen under 3%. Med dette ser vi at respondentene mener at tilbudet for gående og syklister er godt i Gamlebyen.

Svar	Frekvens	%
Svært godt	43	41,7 %
Godt	44	42,7 %
Verken eller	13	12,6 %
Dårlig	1	1,0 %
Svært dårlig	2	1,9 %

Tabell 9: Tilbudet for gående og syklister.

Videre stilte vi spørsmålet om respondentene benyttet seg av tilbudet av den gratis byferga til eller fra Gamlebyen (spørsmål 12). Her kunne de krysse av for alternativene “Daglig, innimellom, sjeldent eller Aldri”. Hele 70,9 % kunne svare at de benytter seg av byferga “innimellom”. Resterende fordeling ser dere i tabell 10.

Svar	Frekvens	%
Daglig	2	1,9 %
Innimellom	73	70,9 %
Sjeldent	25	24,3 %
Aldri	3	2,9 %

Tabell 10: Benyttelse av den gratis byferga til eller fra Gamlebyen.

For å være med å fremme bærekraft i bydelen, så er Fredrikstad kommune en viktig pådriver. Vi spurte derfor i undersøkelsen om hva respondentene synes Fredrikstad kommune burde legge vekt på for å fremme en mer bærekraftig bydel (spørsmål 13). Alternativer ble presentert og respondenten skulle rangere alternativene i stigende rekkefølge, der den viktigste ble plassert på toppen. Frekvensfordelingen er presentert i tabell 11. Det totale gjennomsnittet av frekvensfordelingen viser et samlet resultat på at “bedre kollektivtilbud” var den viktigste prioriteringen respondentene mente

at kommunen burde legge vekt på. Mer “handel og service” var også noe respondentene satte høyt på prioriteringslisten, deretter på listen kommer det å “fremme mindre bilbruk”. Rangering i stigende rekkefølge blir presentert i tabell 12.

	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 5	Svar 6	Svar 7	
Bedre kollektivtilbud	30	20	16	16	9	8		4
Fremme mindre bilbruk	15	22	23	14	9	12		8
Tilrettelegge for gående og syklister	10	17	26	23	15	11		1
Mer handel og service	30	18	15	17	10	7		6
Flere/bedre helse og omsorgstilbud	6	2	5	9	33	23		25
Flere/ bedre grønne områder	7	18	7	11	19	29		12
Digitale og innovative løsninger	5	6	11	13	8	13		47

Tabell 11: Hva bør Fredrikstad kommune legge vekt på for å fremme en bærekraftig bydel.

	Stigende rekkefølge
Bedre kollektivtilbud	1
Mer handel og service	2
Fremme mindre bilbruk	3
Tilrettelegge for gående og syklister	4
Flere/ bedre grønne områder	5
Flere/bedre helse og omsorgstilbud	6
Digitale og innovative løsninger	7

Tabell 12: Rangering i stigende rekkefølge av hva Fredrikstad kommune bør legge vekt på å fremme en bærekraftig bydel.

Videre spurte vi respondentene om hva de mente Fredrikstad kommune burde ha som satsningsområder for å gjøre Gamlebyen mer attraktivt som bosted (spørsmål 14). Her ble det presentert syv påstander som respondentene skulle rangere i stigende rekkefølge, der den viktigste ble plassert på toppen. Resultatet viser at “tilrettelegging for flere boliger” er et viktig satsningsområde for kommunen. Videre burde Fredrikstad kommune satse på “etablering av lokale næringer” og “styrke og utvide næring og arbeidsplasser”. Tabell 13 viser resterende alternativer og tabell 14 viser rangering i stigende rekkefølge.

	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 5	Svar 6	Svar 7	
Tilrettelegge for flere boliger	45	20	15	5	8	4		6
Styrke og utvide næring	12	39	25	19	3	3		2
Etablering av lokale næringer	20	24	32	16	10	1		0
Utbedre sentrum	8	7	13	42	23	7		3
Forbedre tilgjengeligheten til sentrum	5	4	6	13	40	25		10
Bedre og flere kommunale tjenester	8	4	6	2	10	48		25
Innovasjon og teknologi	5	5	6	6	9	15		57

Tabell 13: Hva Fredrikstad kommune bør ha som satsningsområde.

	Stigende rekkefølge
Tilrettelegge for flere boliger	1
Etablering av lokale næringer	2
Styrke og utvide næring	3
Utbedre sentrum	4
Forbedre tilgjengeligheten til sentrum	5
Bedre og flere kommunale tjenester	6
Innovasjon og teknologi	7

Tabell 14: Rangering i stigende rekkefølge av hva kommunen burde ha som satsningsområde.

Vi har nå tatt for oss satsningsområdene til Fredrikstad kommune, og ønsket videre å se på hva respondentene mener er de største utfordringene for å kunne utvikle en mer attraktiv Gamleby som bosted (spørsmål 15). Vi kom derfor med påstander som respondentene igjen skulle rangere i stigende rekkefølge. Den største utfordringen skulle plasseres på toppen. Ut fra resultatene så kom “det er vanskelig å bygge nye og utvide boliger”. Videre kommer “manglende engasjement fra Fredrikstad kommune”, deretter at “det er vanskelig for bedrifter og næringer å kunne etablere seg”. Tabell 15 viser resterende alternativer og tabell 16 viser svarene i stigende rekkefølge.

	Svar 1	Svar 2	Svar 3	Svar 4	Svar 5	Svar 6	Svar 7	Svar 8	Svar 9	Svar 10
Manglende engasjement	31	15	15	7	10	5	3	6	6	5
Manglende kunnskap	11	26	8	13	8	10	6	9	7	5
Det er vanskelig å bygge	33	10	20	12	11	7	5	3	1	1
Det er vanskelig for næring	4	14	13	24	23	13	7	3	1	1
Manglende samarbeid	0	4	11	9	23	17	20	11	4	4
For stor konkurranse	4	5	12	13	11	23	16	12	4	3
Dårlig med arbeidsplasser	1	9	5	9	6	8	31	19	8	7
Dårlig med boliger	11	11	9	8	5	5	4	30	15	5
Dårlig parkeringsmuligheter	3	9	9	4	4	12	4	7	46	5
Tilgjengeligheten til er dårlig	5	0	1	4	2	3	7	3	11	67

Tabell 15: Utfordringer for å kunne utvikle en mer attraktiv Gamleby som bosted.

	Stigende rekkefølge
Det er vanskelig å bygge	1
Manglende engasjement	2
Det er vanskelig for næringer	3
Manglende kunnskap	4
For stor konkurranse	5
Manglende samarbeid	6
Dårlig med arbeidsplasser	7
Dårlig med boliger	8
Dårlig parkeringsmuligheter	9
Tilgjengeligheten til er dårlig	10

Tabell 16: Rangering i stigende rekkefølge av utfordringer for å kunne utvikle en mer attraktiv Gamleby som bosted.

4.1.5 Åpent spørsmål - hva mener respondentene

Det siste spørsmålet var et åpent spørsmål (spørsmål 16), der vi spurte om respondentene hadde andre tanker om hva som skulle til for at Gamlebyen skal bli mer attraktiv som bosted. Dette spørsmålet var det valgfritt å svare på. I dette spørsmålet var det 25 respondenter som valgte å svare.

I det åpne spørsmålet var det en gjenganger at det er for dyrt å bo i Gamlebyen i forhold til størrelsen på boligene, og at dette kan være en årsak til at barnefamilier ikke velger å bo i Gamlebyen. Flere av leilighetene er av eldre type, spesielt de innenfor vollene. Det er derfor nødvendig å modernisere mange av disse leilighetene og prisen på boligene må gå ned i forhold til dagens pris. Det kom også til uttrykk at å bo i Gamlebyen (innenfor vollene) ikke var nødvendig i det hele tatt.

Noen av respondentene mente at Fredrikstad kommune bør ta grep og sette i gang konkrete tiltak og være åpne for flere byggesøknader. De må løfte Gamlebyen opp til å bli en mer attraktiv plass for både boende og for næringslivet. Det står mange bygg tomme, som kunne vært omgjort til eksempelvis studentboliger, blir det nevnt. Fredrikstad kommune må skape nye boliger og arbeidsplasser, og respondentene uttrykte et ønske om å få tilbake polet, posten, skole og barnehage. En utvidelse av nåværende Spar-butikk og etablere flere lokale butikker var også en gjenganger blant respondentene, og det på bakgrunn av at de da kunne slippe å dra til sentrum for å handle. Gratis parkering utenfor vollene var også et ønske av flere.

Et bredere kultur og fritidstilbud var også av interesse, og fortsette å kunne dyrke det unike med Gamlebyen. De ønsket flere arrangementer som ikke bare er musikk og marked, og det ble nevnt at det tidligere karnevalet som ble avholdt på 80-tallet burde bli gjeninnført.

4.2 Presentasjon av resultatene fra dokumentanalysen

Resultatene fra dokumentanalysen vil bli presentert under ulike kategorier som er knyttet til vår problemstilling. Dokumentene vi har valgt å analysere er gjort rede for i metodekapittelet (3.5). Under dokumentanalysen var vi opptatt av å finne ut av hva som kjennetegner bærekraftig byutvikling og hvilke tiltak og satsningsområder Fredrikstad kommune allerede gjør for å fremme bærekraft i deres utvikling som samfunn, samt det innovative fokuset kommunen har på utviklingen av Gamlebyen. Vi var også opptatt av å finne ut om Gamlebyens utvikling mot en mer bærekraftig bydel. Vi har derfor valgt å kategorisere etter hovedkategoriene bærekraft, de tre dimensjonene og innovasjon. Alle disse kategoriene gjenspeiler vår problemstilling som vi for ordens skyld velger å nevne igjen; *“Hvilke nye*

(eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv".

4.2.1 Bærekraft

Miljøverndepartementet (2013) beskriver bærekraftige byer ved følgende hovedprinsipper:

- De skal være tette og urbane, med levende sentrumsområder
- De skal være mangfoldige
- De skal være "grønne" i vid forstand.

Med bærekraftige byer som er tette og urbane, med levende sentrumsområder, mener Miljøverndepartementet (2013) at byutvikling skal basere seg på nærhet. Med en nærhetsby skal alle ha tilgang til kollektivtransport, butikk og nærservice, barnehage og skole, møteplasser og attraktive grøntområder i gangavstand fra boligen (Miljøverndepartementet, 2013). Departementet påpeker derfor på viktigheten av at byenes sentrumsområder styrkes som byens viktigste møteplass med et tilbud av handel, tjenester og kulturaktiviteter. Transportbehovet og avhengigheten av bil skal reduseres ved å lokalisere forretninger, private og offentlige kontorer og sentrale funksjoner. Samt at naturen rundt skal brukes til rekreasjon. Planlegging og utvikling av bærekraftig byutvikling må styres av høyere krav til kvalitet, miljø, estetisk landskap og arkitektur (Miljøverndepartementet, 2013). Det skal ta utgangspunkt i menneskers hverdagsbruk av byen, og med det så mener Miljøverndepartementet (2013) at man må planlegge en by som oppleves som attraktiv av mange, uavhengig av kjønn, alder, inntekt eller utdanning. Kulturhistoriske bygninger og verdier skal bevares og tas godt vare på gjennom aktivt bruk og vedlikehold (Miljøverndepartementet, 2013).

Mangfoldighet handler om et inkluderende samfunn som aksepterer at folk er ulike. Tettere bebyggelser fører til at mennesker kommer nærmere, og forskjeller blir derfor mer synlige. Det er derfor viktig å motvirke tendenser til delte byer der folk lever i lukkede nabolag (Miljøverndepartementet, 2013). Miljøverndepartementet (2013) påpeker derfor viktigheten av å sikre at alle skal kunne ta del i samfunnet, uavhengig av funksjonsevne. Boliger, bygninger og uteområder må derfor være universelt utformet slik at de kan brukes av alle. Det må skapes økonomisk, sosial og kulturell dynamikk, som ligger til grunn for urbane kvaliteter (Miljøverndepartementet, 2013).

Foreningen Gamle Fredrikstad & Gamlebyen Gårdeierforening (FGF, 2020) har utarbeidet dokumentet Gamlebyen mot 2032 (2020), som er et forslag til et strategisk perspektivdokument for Gamlebyen mot 2032. Målet med dokumentet er å gi Fredrikstad kommune forslag til strategiske grep for å kunne

gjøre festningsbyen attraktiv i tiden fremover, når det kommer til blant annet næring, turisme og beboere. Selv om Gamlebyen i hovedsak er ferdig utviklet i fysisk form, så vil den likevel endre seg og utvikle seg over tid. Dokumentet er derfor et forsøk på å uttrykke en ønsket retning på Gamlebyens utvikling i tiden fram mot 2032. Visjonen er en levende by(del) med en tydelig historisk forankring og stor grad av autenticitet. Det skal fremstå som attraktivt for fastboende og besøkende, ha et levende og variert nærings-handelsliv og ikke minst være hele byens stolthet og identitetssymbol (FGF, 2020)

Det overordnede målet for Gamlebyen skal være et levende, moderne samfunn i Nordens best bevarte festningsby. Det kommer frem i rapporten at et godt vern, et godt bomiljø og et levende næringsliv er forutsetninger for at Gamlebyen skal bli værende levende historisk, og at disse punktene er derfor gjensidig avhengige av hverandre (FGF, 2020). Andre premisser for god byutvikling er bevaring av kulturminner og kulturmiljøer. De er ressurser for livskvalitet, attraksjonskraft, økonomisk utvikling, klimatilpasning, og de er kilde til kunnskap. Gamlebyen er Nord-Europas best bevarte festningsby og er i dag Fredrikstads historiske sentrum, og en sentral del av deres identitet. Det er et stort besøksmål og en kulturarena for mange. Med ny reguleringsplan for Gamlebyen, så vil det i arealplanen legge til rette for at kulturminner skal ivaretas med hensynssone "bevaring kulturmiljø og kulturlandskap og generelle bestemmelser" (FGF, 2020).

4.2.2 De tre dimensjonene

Kommuneplanens Samfunnsdel bygger på Regjeringens hovedprinsipper for et bærekraftig samfunn og er opptatt av å utvikle en by som baserer seg på regjeringens føringer (Fredrikstad kommune, 2018a). Fredrikstad kommune ønsker å ta ansvar for at FNs bærekraftsmål skal bli nådd og det ønsker de å gjøre ved å ha de tre bærekraftselementene i planleggingen (Fredrikstad kommune, 2018a). Kommuneplanens samfunnsdel baserer seg derfor på de tre bærekraftsmålene; miljømessig bærekraft, sosial bærekraft og økonomisk bærekraft (Fredrikstad kommune, 2018a). Basert på bærekraftselementene har Fredrikstad kommune tre innsatsområder i planen som alle handler om hvordan de vil at fremtiden skal bli i Fredrikstad. De tre innsatsområdene er: "Å leve i Fredrikstad", "Å skape Fredrikstad" og "Å møte fremtiden" i Fredrikstad (Fredrikstad kommune, 2018a, 2018b).

Sosial bærekraft - Å leve i Fredrikstad

"Å leve i Fredrikstad" viser hvordan Fredrikstad kommune skal jobbe med den sosiale bærekraften. Fredrikstad kommune er opptatt av at innbyggerne opplever å være en del av Fredrikstad samfunnet og lokalsamfunnet de tilhører. Det skal være godt for innbyggerne å bo i kommunen og alle skal

oppleve trygghet, føle at de mestrer hverdagen og ha flere aktive leveår med god helse og trivsel. Det er derfor viktig å ha fokus på helsefremming og forbygge og redusere sosiale ulikheter i helse og levekår (Fredrikstad kommune, 2018a). Fredrikstad kommune ønsker å gi alle innbyggerne mulighet til å delta i kulturaktiviteter og oppleve et mangfold av kulturuttrykk. Det skal også jobbes for et inkluderende arbeidsliv og mer tilrettelegging for arbeidsplasser. Dette skal være en nøkkel for å utjevne sosiale forskjeller i levekår og ønske om å skape god helse slik at flest mulig kan delta i arbeidslivet (Fredrikstad kommune, 2018a).

Innovasjonsstrategien for Fredrikstad kommune (2017) uttrykker hvor viktig de helsefremmende tiltakene, som de har valgt å kalle "Helse i alt", er for innovasjonsstrategien for kommunen. Lykkes Fredrikstad kommune med å utvikle et mer helsefremmende samfunn, så vil det også skape grunnlag for kreativitet, innovasjon, et mer inkluderende arbeidsliv, næringsutvikling og samfunnsbygging på en rekke andre områder. God helse har ikke bare betydning for livskvaliteten for hver enkelt, men det er også med på å sikre samfunnet en frisk og produktiv befolkning som kan bidra til økonomisk vekst og velstandsutvikling (Fredrikstad kommune, 2017). Å ha et helsefremmende samfunn handler om alt fra barnehage og skole, nærmiljø og fritid, til byplanlegging, arbeidsplasser, næringsliv, vann, avfall, transport og trafikk, og det er derfor et viktig overordnet mål for kommunen (Fredrikstad kommune, 2017).

Fra rapporten "Den moderne bærekraftige byen" kommer det frem at Miljøverndepartementet (2013) har et fokus på "likeverdige levekår for alle, uansett hvor man bor i landet" (s. 27). Det er fokus på man skal redusere sosiale og økonomiske ulikheter, og det skal ikke falle sammen med skillet mellom innvandrere og ikke- innvandrere. Miljøverndepartementet (2013) vil ha en mangfoldig by, der alle kan bo sammen i harmoni, og man tilrettelegger for at menneskene som bor i samme nabolag kan møtes (Miljøverndepartementet, 2013). Det skaper gode omgivelser for alle å oppholde seg i, og man føler trygghet til lokal- og nærmiljøet man lever i.

Miljøverndepartementet (2013) ønsker også at alle skal ha et godt arbeidsmiljø og være i arbeid. Dette ses på som helsefremmende for innbyggerne. De ønsker at ulike lokalsamfunn skal tilrettelegge for gode liv for alle som bor der, slik at man på den måten ivaretar kvaliteten til alle aldersgruppene (Miljøverndepartementet, 2013).

Gamlebyen er en viktig del av Fredrikstad, og det er like viktig at innbyggeren der har det like bra som resten av Fredrikstad kommune. Gjennom dokumentet Gamlebyen mot 2032 (FGF, 2020) er det satt flere mål for å kunne nå denne visjonen. Et av målene er bo-områdene og i det så ligger fokuset på at

folk fortsetter å bo i Gamlebyen (innenfor vollene). Det er ingen levende bydel uten beboere. Det må derfor legges til rette for at Gamlebyen, innenfor vollene, er et attraktivt boområde (FGF, 2020)

Økonomisk bærekraft - Å skape Fredrikstad

“Å skape Fredrikstad” viser til det økonomiske perspektivet (Fredrikstad kommune, 2018a). Det handler om næringslivet og de gode rammevilkårene som må være til stede for å kunne utvikle nye næringer og for å få eksisterende næringer til å vokse. Fredrikstad kommune er opptatt av at flest mulig skal være i jobb og kunne ta del i arbeidslivet, samt at de som kan, og vil, kan få muligheten til å bidra med sine ressurser i lokalsamfunnet (Fredrikstad kommune, 2018a). Kommunenes tjenester må også være økonomisk bærekraftige og det må blant annet være fokus på det grønne skifte og sirkulær økonomi. Kommunen ønsker å ha fokus på samarbeid med forsknings- og utviklingsmiljø, og et næringsliv som skal stimulere til nyskaping, innovasjon og entreprenørskap. Det vil også være viktig å styrke samarbeidet mellom det offentlige og næringslivet for å få tilgang til relevant kompetanse for å kunne møte morgendagens utfordringer (Fredrikstad kommune, 2018a).

For å kunne ha en levende by, er det viktig med handel og næringer og at disse områdene er attraktive (Miljøverndepartementet, 2013). Sentrumsområder blir utkonkurrert av handelsparker som ligger utenfor sentrum, steder innbyggerne må ta bilen fatt for å kunne nå. For at økonomien skal holde seg i byen og sentrum, er det viktig at det blir tilrettelagt for at sentrum blir attraktivt for etableringer av nye butikker og næringer (Miljøverndepartementet, 2013). Videre fra Miljøverndepartementets side (2013) er det viktig at gårdeierne og leietakere organiserer og samarbeider på en bedre og tettere måte, og mer forpliktende om å styrke sentrums-handelen. Med lokale næringer og handel, får de lokale innbyggerne flere jobbmuligheter og de får ta del i arbeidslivet, noe som er med på å styrke økonomien. Det er viktig at de som vil, har muligheten til å bidra i lokalsamfunnet (Fredrikstad Kommune, 2018b).

Gode helse for innbyggerne i kommunene er ikke bare positivt for den sosiale bærekraften, men også den økonomiske bærekraften. En kommune med sunne og friske innbyggere, har betydning for hver enkelt person sin livskvalitet. En frisk befolkning vil være med å bidra til økonomisk vekst og velstandsutvikling (Fredrikstad kommune, 2017).

Et godt handels- og næringsområde i Gamlebyen er et av målene gjennom dokumentet “Gamlebyen mot 2032” (FGF, 2020). Det er avgjørende for en levende bydel at det er et levende, attraktivt og lønnsomt handels- og næringsområde i Gamlebyen. Det må legges til rette for at mennesker kan drive

handel og næring, slik at det blir lønnsomt (FGF, 2020). Dette er med på å skape arbeidsplasser og steder der innbyggerne kan handle, og er derfor viktig for at Gamlebyen skal bli en levende bydel. Gamlebyen som turistattraksjon og besøksmål er videre viktig for byens økonomi. Fokuset er å få besøkende og turister til Gamlebyen og dette er med på å skape et levende næringsliv. Det er viktig at det legges til rette for en utvidet sesong og få besøkende som er villig til å bruke Gamlebyen og tilbudet som er der under besøket (FGF, 2020). Turister og besøkende er med på å få næringene i byen til å gå rundt, når de er på besøk i Gamlebyen og benytter seg av tilbudene innenfor vollene. Et tredje mål er at Gamlebyen kan være et festival- og arrangementsområde. Det bør videreutvikles festivaler og arrangementer med respekt for Gamlebyen. Festivaler og arrangementer er med på å bidra til at Gamlebyen er levende og attraktivt (FGF, 2020).

Gamlebyen som er anerkjent nasjonalt og internasjonal med et militærhistorisk kulturminne og attraktivt besøksmål, så skal antall besøkende og mange attraksjoner og kulturarrangementer gjennom hele året bidra til et variert og lønnsomt næringsliv (FGF, 2020).

Miljømessig bærekraft - Å møte fremtiden i Fredrikstad

“Å møte fremtiden i Fredrikstad” viser til den miljømessige bærekraft og ulike grep Fredrikstad kommune ønsker å gjøre for miljøet. I Kommuneplanens samfunnsdel kommer det frem at Fredrikstad kommune ønsker å være en grønn by, som skal komme med bærekraftige løsninger (Fredrikstad kommune, 2018a). For å skape miljømessig bærekraft ønsker Fredrikstad kommune å ha fokus på reduisering av klimagassutslipp, tilpasse seg klimaendringer, reise annerledes, bruke arealene deres på en bedre måte og verving om naturressursene. Fredrikstad kommune vil arbeide målrettet for å redusere utslipp som oppstår både i kommunene og andre steder i verden som en konsekvens for deres forbruk (Fredrikstad kommune, 2018a). Ved blant annet å styrke kunnskapen om naturmangfoldet, sikre dyrkbar mark, prioritere høy arealutnyttelse og prioritere fossilfrie transportløsninger, vil det være for “Å møte fremtiden med Fredrikstad” (Fredrikstad Kommune, 2018a).

Som en del av innovasjonsstrategien til Fredrikstad Kommune (2017) har de det såkalte “grønne skiftet” som et av sine fokusområder for innovasjon. I dette dokumentet som i dokumentene fra FGF (2020) og Miljøverndepartementet (2013) er det også et fokus på miljø og det “grønne skiftet”. Fokuset hos Fredrikstad Kommune (2017) når det kommer til det grønne skiftet er at det skal tilrettelegges, slik at innbyggerne og næringslivet kan ta gode og sunne valg for seg selv og miljøet. For å kunne bidra til det grønne skiftet, må vi tilrettelegge for mer miljøvennlige løsninger og gå foran som positive eksempler for de rundt oss (Fredrikstad Kommune, 2017). “Det grønne skifte trenger

innovasjon” (Fredrikstad Kommune, 2017, s. 11). “Det grønne skiftet” krever at man gjør endringer i sine handlingsmønstre, og at Fredrikstad kommune inspirerer innbyggerne og de som driver næringer til å ta gode og bærekraftige valg i fremtiden (Fredrikstad Kommune, 2017).

Miljøverndepartementet (2013) legger frem i dokumentet “Den moderne bærekraftige byen” at de ønsker økt bruk av miljøvennlig transport, mindre bilbruk og tettere byer. Dette mener de vil ha en synergieffekt på at mennesker i byer går eller sykler mer, og som igjen kan føre til bedre helse blant befolkningen. Miljøverndepartementet (2013) ønsker at energivennlige løsninger skal prege arkitekturen. Videre er fremtidens byer som er tettbebygde de mest klima og miljøvennlige, da byene utnytter arealet og er mer energieffektive som følger av blant annet kortere transportavstander (Miljøverndepartementet, 2013).

Et av målene til FGF (2020) er «det grønne skifte». De legger vekt på bytting til el-biler og redusert energiforbruk. Videre er et av målene at Gamlebyen skal være et område for biologisk mangfold. Grøntområdene innenfor vollene og vollgravene har flere rødlistede dyr og planter, og det er et ønske at disse skal fortsette å være i området. Områdene må derfor tas vare på og bli til hensyntatt (FGF, 2020). FGF (2020) påpeker også fokuset på miljøvennlig transport. Det overordnede målet for Gamlebyen er “Et levende, moderne samfunn i Nordens best bevarte festningsby” i dette ligger “Trafikkregulering, parkering og transport” som et av delmålene (FGF, 2020, s. 5). Gamlebyen er ikke konstruert for moderne trafikk. Det vil derfor være avgjørende med arealer utenfor vollene til parkering. Fergetrafikken er svært viktig for Gamlebyen, og må derfor fortsatt prioriteres (FGF, 2020).

4.2.3 Innovasjon

Fredrikstad kommune er opptatt av å jobbe på nye måter og på flere arenaer for å kunne nå de målene og visjonene som løfter byen og regionen deres inn i fremtiden. I dokumentet “Innovasjonsstrategi for Fredrikstad kommune” (Fredrikstad kommune, 2017) peker de på fem strategiske områder for innovasjon som Fredrikstad kommune ser på som virkemidler for å øke kvalitet og effektivitet i tjenester, og systematiske tilnærminger til å skape morgendagens løsninger. De ønsker å skape en innovasjonskultur som kan finne nye løsninger innenfor områdene “Smidig organisasjon”, “Samskapende kommune”, “Smart kommune”, “Grønt skifte” og “Helse i alt” (Fredrikstad kommune, 2017, s. 2). I korte trekk så innebærer områdene følgende:

En “Smidig organisasjon” innebærer at organisasjonen bruker de ressursene de har for å kunne tilpasse sine arbeidsprosesser og tjenester etter de utfordringer den har. Innovasjonskultur innebærer

at organisasjonen kan snu seg raskt når det trengs. “Samskapende kommune” innebærer å ha evne til å skape løsninger sammen med mange aktører innenfor og utenfor egen organisasjon. Kommunen er avhengig av flere hender og hoder for å kunne levere sitt samfunnsoppdrag, og de påpeker derfor viktigheten med kunne skape samfunnet sammen med innbyggerne og næringslivet (Fredrikstad kommune, 2017). Med en “Smart kommune” så utvikler og bruker man digitale løsninger som gjør hverdagen litt lettere for folk flest. Det kan også være med å frigjøre ressurser som kan brukes på en annen måte. “Grønt skifte” handler om at innbyggere og næringsliv skal kunne ta sunne valg for seg selv og miljøet. Innovasjonsstrategien sier derfor at kommunen bør gå foran som gode eksempler, inspirere og legge til rette for endrede handlingsmønstre. “Helse i alt” handler om å skape et helsefremmende samfunn og kunne legge til rette for sunne valg. Som vist tidligere mener Fredrikstad kommune at et helsefremmende samfunn kan være med å skape grunnlag for kreativitet, innovasjon, et inkluderende arbeidsliv, næringsutvikling og samfunnsbygging på en rekke andre områder (Fredrikstad kommune, 2017).

Et hovedområde Fredrikstad kommune jobber med i dag er å kunne være en Smart kommune. Smarte kommuner tar i bruk og utvikler digitale løsninger og tjenester som gjør hverdagen litt lettere for folk flest, og kan gi flere muligheter og arenaer for samhandling (Fredrikstad kommune, 2017). Fredrikstad kommune er i gang med å utvikle seg som en såkalt Smart by og innovasjon er sentralt for denne utviklingen (Fredrikstad kommune, 2017). Smart by, eller Smart city er et begrep som forklarer hvordan byer skal utvikles til å bli bærekraftige og moderne samfunn. En Smart by tar utgangspunkt i folks opplevelser og behov og tar i bruk ny teknologi for å gjøre byen til et bedre sted å leve, bo og drive næring i. Fredrikstad kommune jobber med å utvikle regionens næringsliv og smarte byer og samfunn, med fokus på det grønne skiftet. I dokumentet “Strategi for Smart Fredrikstad” (Fredrikstad kommune, 2018b) tydeliggjør de satsningsområder, utfordringsbilder, baktepper, formål og målsetninger for Smart Fredrikstad. Som nevnt tidligere beskriver Kommuneplanens samfunnsdel (Fredrikstad kommune, 2018a) tre innsatsområder de har fokus på for å skape en bærekraftig Fredrikstad: Å leve, å skape og å møte fremtiden. Smart Fredrikstad bygger opp under disse innsatsområdene, og arbeidet med Smart Fredrikstad vil innebære tiltak i tråd med samfunnsdelens mål og satsinger.

Dokumentet “Strategi for Smart Fredrikstad” (Fredrikstad kommune, 2018b) redegjør for tre sentrale drivere i Smartby-utviklingen; bærekraft, samarbeid og teknologi. Smart Fredrikstad utpeker seg ved at (1) prosjektet er bærekraftig både på kort og lang sikt, (2) det utføres i samarbeid med flere ulike

samfunnsaktører og (3) det tar i bruk ny teknologi på en innovativ måte (Fredrikstad kommune, 2018b).

Gamlebyen er i utgangspunktet miljøvennlig med et lite CO2 fotavtrykk. "Det grønne skiftet" er imidlertid et viktig miljøtiltak de ønsker å delta i, og vil blant annet omfatte overgang til el-biler, redusert energiforbruk til oppvarming, smartere avfallshåndtering og utnyttelse av smart teknologi (FGF, 2020). Dokumentet "Gamlebyen mot 2032" (FGF, 2020) gjør rede for at et samarbeid innenfor Smart City-prosjektet er et viktig satsingspunkt. Dette sier også dokumentet for "Strategi for Smart Fredrikstad" (Fredrikstad kommune, 2018b), der man ønsker å kombinere historie og tradisjoner med digital formidling for å gjøre Gamlebyen til en Smart Old City.

4.3 Presenestasjon av resultatene fra intervjuene

I dette kapittelet vil vi presentere våre resultater fra intervjuene som ble gjennomført med 4 ansatte i Fredrikstad kommune. Som nevnt innledningsvis (4.0) så presenterer vi materialene under de tre hovedkategoriene bærekraft, de tre dimensjonene og innovasjon. Det vil også være underkategorier som belyser de ulike funnene fra intervjuene. Sitater brukes for å representere data fra informantene. Informantene vil bli presentert som informant 1, 2, 3 og 4.

4.3.1 Bærekraft

Alle informantene ga uttrykk for felles forståelse av begrepet bærekraft. Der vi må kunne bruke ressursene på en slik måte at vi ikke ødelegger mulighetene for at kommende generasjoner får muligheten til å kunne bruke de samme ressursene. Informant 1 trekker bærekraftsbegrepet direkte inn til bærekraftig byutvikling, og sier at man må kunne bygge et samfunn hvor vi kan leve og bo uten å blant annet være bilbasert. Informant 3 kobler bærekraft inn mot Gamlebyen og viktigheten av å vedlikeholde de gamle bygningsmassene, slik at den overlever i generasjonene fremover. Samt de generelle slitasjen på byen og at ting ikke blir overbrukt på grunn av stor befolkningsmasse. Informanten nevner både klimabelastning, folkehelse og trygge bomiljøer. Informant 4 sier at bærekraftsbegrepet rommer mye, og at det kan tolkes i forskjellige retninger, men syns at FNs bærekraftsmål er "spot on" i forhold til det mange tenker om bærekraft.

"Det handler alltid om å finne den balansen og utfordre oss på å ikke bare skal tenke på oss selv og kortsiktig, men tenke langsiktig på de tingene vi gjør at de skal være minst like gode

og kanskje bedre for kommende generasjoner, sånn det er for de som lever nå” (Informant 4).

Informant 2 sier at det er kombinasjon av økologisk, økonomisk og sosial bærekraft, og at alle disse tre områdene må være med for at det skal være bærekraftig utvikling.

Planlegging og utfordringer

For at Fredrikstad kommune skal fremme en bærekraftig utvikling, mener alle informantene at riktig planlegging er viktig og det skal legges til rette for de gode løsningene. Informantene er også enige om arealplanen er det viktigste verktøyet, og man må kunne utnytte arealene på en bærekraftig måte, tenke smartere og bygge tettere. Informant 1 nevner klimaloven i Norge og målet om være et lavutslippssamfunn innen 2050 og at de bygger planleggingen på målet om lavutslippssamfunnet. Informant 2 snakker ut ifra sin profesjon, og sier at ved å utnytte areal som er i bruk bedre, så er det også gunstig for klimautslippet, da mindre transportforbruk kan forekomme. Informant 3 sier at det er viktig å jobbe konkret mot alle de bærekraftsmålene, men at det er et prioriterings spørsmål og man må finne en felles retning man skal jobbe mot. “En ting er hva kommunen som organisasjon gjør, men en annen er hva kommunens politikere gjør” (informant 3). Informant 4 snakker om innbyggermedvirkning og innbyggerinvolvering, og tror at det å involvere innbyggerne og snakke direkte med de er en viktig faktor. “Jeg tror ikke at det er kommuneorganisasjonen som har de beste løsningene. Så vi må skape byen mye mer sammen enn det vi hittil har gjort” (Informant 4). Her legger informant 4 tydelig frem at Fredrikstad kommune ikke kan skape de beste løsningene for byen alene, men i samarbeid med andre aktører.

Ved dagens planlegging av Gamlebyen så nevner både informant 1, 2 og 4 at kulturen og historien i Gamlebyen er en viktig del av planleggingen, og at det skal legges til rette for en levende bydel på kulturmiljøets premisser. Informantene nevner også å få til en balanse mellom turisme, kulturminnevern og de som lever det daglige liv der. Informant 1 og 4 forteller om et strategidokument for Gamlebyen som nå er på høring, som er en overordnet strategi for hvordan Fredrikstad skal legge til rette for videreutvikling av Gamlebyen, men presiserer kun innenfor vollene og ikke Gudeberg, Mineberget, Kongsten og Vaterland, som vi har som vår definisjon av Gamlebyen i denne oppgaven. Der nevnes det at de legger til rette for at bomiljøet skal være godt og at man kunne få drevet med kulturbasert næring. “Det skal være mulig å leve et godt liv der, til tross for de kulturhistoriske rammene som ligger der” (Informant 1). Videre sier informant 1 at de har re-startet en områderegulering fra 2014, som er et viktig grep rent juridisk. Den skal legge

føringer for hvordan de skal forholde seg til blant annet vern i Gamlebyen, og nevner viktigheten av å tilrettelegge for vern gjennom bruk av Gamlebyen.

Informant 3 sier selv at han jobber lite med Gamlebyen, han mener at mobilitet er viktig for de som bor der og for de som skal dit. Parkeringsmulighetene er ikke de beste, og nevner videre at de som bruker bil så er det kanskje ikke det mest ideelle å bo i Gamlebyen. "For Gamlebyen sin del, så er det kanskje best med sykkel?" (Informant 3). Avslutningsvis så nevner informanten byferga som er et viktig tiltak for mobiliteten for Gamlebyen. Informant 4 snakker også om mobilitet, men ønsker Gamlebyen bilfri.

Når det kommer til utfordringer så sier informant 2 at næringslivet og befolkningen er på tur nedover, og mener det å kunne fylle forsvarrets bygninger med folk og aktiviteter er et viktig utgangspunkt for å kunne skape en levende bydel igjen. Men med hele tiden kulturminnevernet som premiss. Informant 4 kan fortelle at Gamlebyen har ansatt en sentrumsleder i Gamlebyen som blant annet skal ha ansvaret for å lage og ha kontakt med næringsdrivende i Gamlebyen, og nevner også et dokument som har flere innretninger, som omhandler alt fra turister til at det er et naturvernområde.

Når vi spurte om det fantes en plan for Gamlebyen, så ble det nevnt både av informant 1, 2 og 4 strategidokumentet som nå er på høring. Informant 1 forteller også om kommuneplanens arealdel, som ble vedtatt i juni i fjor, og da ble det gjort et grep i Gamlebyen ved at de definerte hele Gamlebyen som sentrumsområde. Det vil da planmessig gjøre det mulig å re-etablere et lokale uten at det kan forekomme store planhindringer i Plan- og bygningsloven for å kunne gjøre det. Informant 2 nevner også arealdelen, men også en eldre reguleringsplan for Gamlebyen som delvis var utdatert på grunn av kommuneplanen, men som har bestemmelser for bevaring av bygninger, som forsvarrets festningsverk og Forsvarsbygg. Informant 3 var usikker på om det fantes en plan for kun Gamlebyen, men nevner at det finnes mange planer for Fredrikstad kommune generelt.

Kompakt byutvikling

Det er enighet fra alle informantene om at kompakt byutvikling kan være et aktuelt tema for utvikling av Gamlebyen, men at det er ulike hindringer og begrensninger som kan gjøre det vanskelig. Gamlebyen er fredet og det er ikke plass til så mye mer bygninger. Informant 1 mener derfor man må forvalte den bygningsmassen som allerede er der og kunne få balansert den riktig, og at man må tenke klokt for å kunne finne nye bruksformer. Informant 2 og 4 snakker om å kunne se på Gamlebyen som et senter i en bydel, og at det da er viktig å kunne utvikle en gang og sykkelavstands by, hvor alt av det man trenger er samlet på ett sted. Det skal likevel ikke gå utover

det som er fredet av bygninger. Men om det er plass til å bygge så mye mer der, er de usikre på.

“Du har en møteplass for sosiale og kulturelle aktiviteter på et sted, at det vil være det kompakte uten at det river og bygger blokker i Gamlebyen, så kan du utvikle områdene rundt, så lenge det ikke i konflikt med kulturlandskapet” (Informant 2).

Aktører

Det var enighet fra alle informantene om at “alle” var viktige aktører for utvikling av Gamlebyen. Alt fra det kommunale til de som eier og bruker Gamlebyen. Det er forsvaret som eier de fleste bygningsmassene der, kan informant 1 fortelle. Men at andre viktige aktører er private grunneiere som eier eiendommer, fastboende og den kulturbaserte næringen. Videre forteller informant 1 at sentrumskoordinatoren i samarbeid med næringsforeningen og et eget lokalsamfunn i Gamlebyen, som skal jobbe med utviklingen av Gamlebyen. Informant 2 mener kommunen som kulturminnevernet og fylkeskommunen som kulturminnemyndighet er viktig i denne sammenheng, samt riksantikvaren. Videre nevner informant 1 de som er ansvarlig for trafikkregulering.

Informant 3 forteller om Living Lab som jobber med ulike forskningsprosjekter, der de konkret studerer og finner smarte, og andre måter å utvikle turismen på en bærekraftig måte. Dette er et konsept som det jobbes med mange steder i verden, og tanken med konseptet er at man sammen med de som bor i byen, skal drive byutvikling. Informanten mener derfor at Living Lab er et viktig element å ta med videre i utviklingen av Gamlebyen. Informant 4 mener man må få tak i innbyggerne, folka rundt, og de som bruker Gamlebyen. Da mener informant 4 ikke bare turister, men også de som bor i nærheten og bruker Gamlebyen som blant annet transitt, der de bare skal gjennom, eller stikker innom og handler eller bruker det som et nærmiljø. Informant 4 tenker derfor at barn og ungdom også er viktig aktører. Avslutningsvis nevner informant 4 også at alle som jobber med arkitektur og byutvikling, og som har tanker om hvordan det skal være er viktige aktører for utviklingen av Gamlebyen.

Vi var interessert i å finne ut hva informantene selv mente skulle til for at Gamlebyen skulle bli mer attraktiv som bosted. Her kom stikkord som flere boliger, mobilitet, tilgjengelighet og livsløpsstandard.

“Nei, jeg mener målet om å få det enda mer attraktivt ikke er det viktigste. Jeg er mer opptatt av en levende bydel. Men levende bydel så skal det være mer aktivitet, for Gamlebyen er en bydel for dem som bor, men også en bydel for de som ønsker å reise til Gamlebyen og oppleve det. Og da en turistdestinasjon. Skal vi drive destinasjonsutvikling, så er det andre ting som er viktig enn bare for beboerne” (Informant 1).

“Jeg tenker livsløpsstandard, og næring som er favner alle livsløp områdene. Og at det ikke blir oversvømt av turister. At det faktisk er mulig å ha et privat også i Gamlebyen” (Informant 4).

Informant 1 er mer opptatt av en levende bydel, enn en attraktiv bydel. Det skal være mer aktivitet som omfavner alle og har mer fokus på Gamlebyen som en turistdestinasjon. Informant 4 mener livsløpsstandard er viktig og dermed finne en balanse mellom turist, bo og privat. Informant 2 referer til tidligere svar og kunne tenke kreativt på alternative boligformer. Man må kunne se på muligheter for å få inn flere boliger og bruksendringer, og se på variasjon i boligtilbudet og utleieboliger. Informant 3 er opptatt av å gjøre Gamlebyen mer tilgjengelig, både når det gjelder boligfunksjoner og transport til og fra, og foreslår at en selvkjørende buss hadde vært fint.

4.3.2 De tre dimensjonene

Vi spurte videre om informantene kunne utdype mer hva de legger i de tre bærekraftsdimensjonene; sosial, miljø og økonomi. Her viser de god forståelse av de ulike dimensjonene, men de utdypes i forskjellig grad. De fleste av informantene beskriver dimensjonene hver for seg, hvor de i korte trekk snakker om det sosiale som mennesket, sosiale forskjeller og velferd. Økonomi handler om at man ikke skal bruke mer ressurser enn det man har til rådighet. Miljø knytter de til klimautslipp og naturmangfold. Informant 1 forteller at Fredrikstad kommune har utviklet tre egne begreper basert på de tre dimensjonene i bærekraftsbegrepet, og det er dynamikken mellom de tre begrepene de får magien til å skje.

“Det som er viktig for oss når vi driver med overordnet planlegging, og tar hensyn til alle disse tingene. At vi faktisk både ivaretar gode bomiljøer, men også tilrettelegger for at det skal være mulig å drive med næring og sørge for at man faktisk kan skape arbeidsplasser, at man får noe å leve av” (Informant 1).

Kommuneplanens samfunnsdel med de tre innsatsområdene hadde alle informantene kjennskap til, men hadde ikke så mye ekstra å tilføye om hvordan kommunen bruker disse innsatsområdene i Gamlebyen. Men alle informantene var enige om at de er viktige og legger føringene for planleggingen. Informant 1 sier det er viktig å tilrettelegge for gode bomiljøer, men også for den kulturbaserte næringen for å kunne drive, og klarer man å få balansert disse på en god måte, så vil de oppnå alle de tre bærekraftsmålene. Informant 2 sier at dette er grunnlaget i strategien til Fredrikstad kommune, så det er viktig at det de gjør er forankret i den overordnede kommuneplanen.

“Den lille verdensbyen, er jo en komprimert slogan egentlig. Og det er jo veldig relevant for Gamlebyen, den setter jo på en måte det her og tydeliggjør veldig den visjonen, for du har en internasjonal bevaringsverdi og en spesiell by, kulturhistorisk” (informant 2).

Informant 4 har vært med å lage samfunnsplanen, og mener at disse innsatsområdene er fine til å bruke som sjekkpunkt, der man kan spørre både innbyggere, turister og forbigående i alle aldre om hvordan man kan møte framtiden i Gamlebyen.

Sosial bærekraft

Det kom frem i spørreundersøkelsen at flere ikke ville bo i Gamlebyen på bakgrunn av for små boarealer og høye boligpriser, noe som informantene hadde ulike holdninger og tanker om. Informant 1 sier at det ikke er lett å kunne utvide i Gamlebyen, da bygningsmassen er som den er og det meste er verneverdig. Om man synes det er for dyrt i Gamlebyen, så sier informant 1 og 3 at det finnes andre steder å bo. Informant 2 og 4 har ganske like tanker om dette. Informant 2 sier at så lenge man har et markedsstyrt boligmarked, så er det slik som kan forekomme. Informanten mener derfor det er enda viktigere med utleieboliger og innovasjon rundt alternative boligformer, og at man ikke nødvendigvis trenger å kjøpe. Spørsmålet er om kommunen vil ta ansvar for dette og om man får med seg forsvarsbygg. Videre tenker informant 2 at det kan bygges et samspill, der de som har behov for andre boliger kan bruke Gamlebyen som nærsenter. Informant 4 sier mye av det samme, siden det er markedet som rå. Om boenhetene er for små, så mener informant 4 at det er viktig å få dekket savnet aktivitet i et stort hus, på andre offentlige rom. Informanten tenker derfor man må tenke nytt og moderne utenfor Gamlebyen, for eksempel et samfunnshus eller møteplasser som Gamlebyens beboere kan bruke for å utfolde livene sine, uten at det skal gå på bekostning av bygningene der.

Om kommunen burde tilrettelegge for flere boliger i Gamlebyen og om dette eventuelt er mulig, så mener alle informantene at dette vil være mulig, men da med visse hensyn. Informant 1 snakker innenfor murene og sier at det da må endres bruk av forsvarsbyggs eiendommer, og at det er det mest aktuelle. Det er ikke så mange andre alternativer, påpeker informanten. Informant 2 sier at dette skal utforskes gjennom den nye områderegeringsplanen. Men at det kan være mulig å bruke loft, eller omdisponere bruksendringen på uthus, bakgårder etc, som gjør at man kan utnytte den bygningsmassen som er der mye bedre. Et viktig premiss vil da være å få med kulturminnemyndighetene. Informant 3 ser et problem med vernet bygninger, men at det er igjen ubrukte arealer som det kan være potensiale i. Likevel sier vedkommende at det viktigste ikke er å få flest mulig til å bo der, men at bygningene bevarer best mulig. Informant 4 mener det er området

rundt Gamlebyen som burde tilrettelegges for flere boliger, og at man da også tar hensyn til jordvern. Jordvern er viktig del av naturvernet, og man bør derfor ikke bygge ned viktige områder som skaper et klima og miljø i Gamlebyen, sier informant 4.

Økonomisk bærekraft

Handel og næring er noe man må legge mer til rette for å kunne skape en levende bydel, ifølge dokumentet Gamlebyen mot 2032. Men resultatene fra undersøkelsen viste at det var vanskelig å etablere næringsvirksomhet i Gamlebyen. Alle informantene kan si seg enige her, men at det er gjort ulike grep for å bedre dette. Informant 4 sier at et grep de har gjort er å ansette en sentrumsleder/sentrumskoordinator som skal jobbe med næringsutvikling. Ellers så mener informanten at det er opp til hver enkelt entreprenør å starte noe. Videre forteller informanten at det er viktig med en plan for å systematisere og finne ut hva som trengs i Gamlebyen og skape et miljø for næringsaktiviteter som er i samsvar med behov. I likhet med informant 4, så nevner også informantene 2 og 3 sentrumskoordinatorens rolle, og nevner videre betydningen av å ha små spesialbutikker eller nisjebutikker. Det er ikke grunnlag for større butikkjeder, da dette krever mer kundegrunnlag forteller informant 2. Informant 2 mener også at en god løsning i den nye reguleringsplanen, med den nye sentrumskoordinatoren, og en bevissthet hos lokalbefolkningen er viktig i arbeidet med å skape handel og næring. Informant 1 sier at dette ikke er kommunens oppgave, men at det er opp til hver enkelt gårdeier å etablere noe. Men det har blitt gjort grep med sentrumsformålet i arealplanen som har åpnet opp for flere muligheter for transformasjon.

Om kommunen bør prioritere kulturtilbud, friluftsliv og kafeer i Gamlebyen, så er alle informantene enige om at dette er viktig. Informant 1 sier at det ligger i grunn for videre strategier og det skal tilrettelegges for dette. Men at de også er opptatt av å tilrettelegge for kultur nisjer, og ønsker mer kulturbasert næring med tanke på bygningene. Informant 4 sier at det er dette som bærer Gamlebyen. Informanten sier videre at det er et ønske å trekke inn Fredrikstad festning, for den ligger veldig for seg selv, med et stort og utviklet område. Det å kunne satse mer på kulturliv og restauranter i større omkrets og ikke samle alt i Gamlebyen, da dette kan bli veldig trangt. Da frykter informanten at folk gir opp og drar vestover istedenfor. Informant 2 sier at kommunen allerede har åpnet opp for det som tidligere var offentlig formål til forsvaret og at det nå har blitt gjort om til sentrumsformål i kommuneplanens arealer. Dette kan resultere i at det kan bli lettere å etablere blant annet kafeer. Det jobbes også med regler på hvordan man kan bruke offentlige torg og gater til serveringer, og de ser også på muligheten for å bruke Kongens Torg mer aktivt.

I det strategiske perspektiv dokumentet for Gamlebyen mot 2032 (FGF, 2020) fremheves det at gode premisser for god byutvikling er bevaring av kulturminner og eksisterende bebyggelser, noe som alle

informantene var enige i og ikke minst avgjørende. "Dette er grunnlaget", sier informant 4. "Gamlebyen hadde ikke vært Gamlebyen uten festningsby", sier informant 2. Kulturminnene er selve kjernen for at Gamlebyen er det den der, og noe av det som gjøre Gamlebyen så attraktivt.

Miljømessig bærekraft

Gjennom spørreundersøkelsen kom det frem at flere av respondentene ønsket flere parkeringsplasser i Gamlebyen området. Informant 1 var tydelig på at flere parkeringsplasser i Gamlebyen ikke kom til å bli aktuelt. Gamlebyen innenfor vollene er ikke bygget for moderne trafikk, men for hest og kjerre, la informant 1 frem. "Vi er mer opptatt av at de som ønsker å reise til Gamlebyen, skal få muligheten til å parkere bilen utenfor og gå inn. Eller ta ferga over, eller what ever" (Informant 1). Informant 2 sier at hvis man skal jobbe med nullvekst i personlig trafikk, så er ikke parkeringsplasser riktig vei å gå for å kunne nå dette målet. Som informant 2 sa det så pent "Ikke noe mer parkering, parkering er kanskje det viktigste virkemiddelet for å påvirke reisemiddelvalget". Informant 3 nevner også klimamålet og ønsket om færre drivstoff biler, men heller en økning av el-biler. En mulighet er at man eventuelt kan stimulere flere til å bruke el-bil, og at da kanskje det er el-biler som få lov til å parkere i Gamlebyen på bestemte plasser, sier informant 3. Informant 4 er litt delt rundt dette. Det er nok et behov for parkeringsplasser, men kanskje ikke i Gamlebyen. Ellers så sier informant 4 at bilbruken bør minskes, og at man må få flere innbyggere til å tenke kollektiv og andre transportformer.

I forbindelse med spørreundersøkelsens resultat rundt tilgjengeligheten og utbedring av kollektivtilbudet i Gamlebyen, så tror samtlige informanter at respondentene har misforstått spørsmålet, og nevner blant annet byfergen som et kjempebra kollektivtilbud. Dette er noe som drives av kommunen kan alle informantene fortelle. Når det kommer til buss og annen kollektivtransport, er det fylke og ØKT som har ansvaret for dette. Informant 2, 3 og 4 sier likevel at det kunne vært fint med en selvgående/førerløs buss, som kan "rusle" rundt i Gamlebyen (informant 2 og 4) eller ut fra Gamlebyen og over mot Kongsten, til butikken som er der og nærmeste busstopp (informant 3).

Oppfølgingsspørsmålet om fergetilbudet til og fra Gamlebyen kunne utvides, med eventuelt flere strekninger og eller avganger, så forteller informant 3 at det kun er et spørsmål om tid når tilbudet utvides. Informant 1 forteller at det vil komme flere strekninger på sikt. Videre forteller informant 1 at flere avganger ikke er nødvendig da dette så og si går døgkontinuerlig med femten minutters frekvens, 20 minutter om natten. Den er i tillegg gratis, poengterer informant 1. Informant 2 sier at det må jobbes med i kommunen. Informant 4 på sin side forteller at det kan tenkes, og at ferga kan gå til eksempelvis Sarpsborg fra Gamlebyen. Videre forteller informant 4 at når man tar bort bil som et reisealternativ, må man gi et alternativ og at byferga kan være det alternativet. Informant 4 mener at

det kan være kjekt med hurtigferger, som tok med folk litt kjappere og direkte inn til Gamlebyen. 2 av 4 byferger er elektrisk per dags dato, og ønsket er at alle fire byfergene er elektronisk innen 2025 forteller informant 1. Informant 3 forteller at elektriske ferger er bra for både miljøet og for budsjettet til kommunen, fordi det koster mindre og drifte en elektrisk ferger kontra en som går på diesel.

4.3.3 Innovasjon

På spørsmålet om hvordan Fredrikstad kommune jobber med innovasjon, og innovasjonsbegrepet i seg selv, var informantene enige om hva begrepet inneholder. Informant 1 forteller at:

“vi innoverer hver eneste dag, men vi har ikke noen sånn overordnet innovasjonsstrategi som vi følger til punkt og prikke. Men vi prøver hele tiden å bli litt bedre. Og ved å bli littegranne bedre så innoverer vi hver eneste dag på et vis. Om det er å jobbe smartere, mer effektivt eller jobbe på en annen måte, organisere oss” (informant 1).

Videre forteller informant 1 at det er over 6500 ansatte i Fredrikstad kommune, derfor er det viktig med samspill, og fremstå som en part. Informant 2 på sin side forteller at innovasjon kanskje er et moteord, på samme måte som bærekraft. Videre forteller informant 2 at det er ansatte på rådhuset som jobber med innovasjon knyttet til fergetilbudet, og at det er et samarbeid mellom “teknologi og designere, og kommunens ferge folk og planleggere” (informant 2). Informant 3 forteller at det er en egen innovasjonskoordinator i kommunen, som jobber på tvers for å hjelpe til med innovasjon. Når det kommer til å innovere i kommunen forteller informant 3 videre at:

“en kommune er veldig driftsbasert, så det er jo veldig mange av de tingene en kommune gjør er jo driftsoppgaver. Som å tømme søppel, vannet skal renne ikke sant. Det er, veiene skal feies, osv osv. Så innovasjon sånn sett, vil jo da handle om i veldig mange tilfeller hvordan vi kan gjøre driftsoppgavene mer effektive eller bedre for eksempel” (Informant 3).

Informant 4 forteller at hun tidligere styrte et innovasjonsfond. Dette fondet skulle være med til å få opp innovasjonsviljen i organisasjonen. Videre fortelles det at en del av prosjektene det ble søkt om støtte til, handler om smarte løsninger i Fredrikstad. Det blir nevnt lyskunst i byrom og smartere løsninger på fergene. Radikale innovasjoner er noe som skjer ytterst sjeldent. Det som oftest skjer er innovasjoner som bygger på andre innovasjoner, man gjør de til sine egne og får de til å fungere til den bruken man vil. Videre når det kommer til spørsmålet om hvordan Fredrikstad kommune jobber med innovasjon, forteller informant 4 at de liker å få nye mennesker med forskjellig faglig bakgrunn inn i kommunen. Når disse menneskene jobber på tvers, skjer det spennende ting. Det å jobbe på tvers og jobbe ut mot befolkningen, og finne ut av behov og utfordringer er viktig forteller informant 4.

På spørsmålet om Fredrikstad kommune får hjelp fra aktører utenfor kommunen er informant 3 og 4 samstemte. Informant 3 forteller at de kan kjøpe hjelp om det trengs, eller at de spør om et samarbeid. Informanten forteller videre at kommunen jobber med en pilot til en publikumsrobot. Publikumsroboten er et samarbeid mellom kommunen og Instituttet for energiteknikk i Halden. Publikumsroboten skal være på byferga, og man skal ha mulighet til å stille publikumsroboten spørsmål, om eksempelvis rutetider eller om hva som skjer i Fredrikstad fremover. Informant 4 forteller at de ikke har en hovedaktør som hjelper til, men at de ansatte har sine nettverk de benytter seg av. Videre fortelles det at før hadde de innovasjonskurs og kjøpte kompetanse utenfra, eksempelvis fra KS. Nå i dag har de mange ansatte som har denne kunnskapen, og at de derfor ikke trenger å lære opp de ansatte på det gitte område. Nå er det fokus på om prosjektet har den kunnskapen som trengs. Om ikke kunnskapen er til stede i prosjektet, kan det løses med samarbeid på tvers, eksempelvis med Høgskolen i Østfold eller KS. Informant 1 sier nei til at Fredrikstad kommune får hjelp fra andre aktører utenfor kommunen, men at mye går på samhandling med sivilsamfunnet. Informant 2 på sin side forteller at han ikke vet noe om dette, og er for fersk og at dette er utenfor hans fagfelt.

At respondentene ikke setter innovasjon like høyt som det Fredrikstad kommune gjør i sine strategidokumenter, mener informantene ikke er så rart. Informant 1 forteller her at det var en "hype" i 2017 om at alt skulle være veldig smart, men at det har roet seg veldig de siste årene. Informant 3 forteller at nå har de tilgang på mye metadata, eksempelvis strømforbruk og vannforbruk. De vil bruke denne dataen på en god og fornuftig måte, og kan videre drive samfunnet på en smartere og mer innovativ måte enn det som har blitt gjort tidligere. Informant 2 forteller at det ikke er så rart, med tanke på at det er en gammel by og at det viktigste i Gamlebyen er bevaring. Informant 2 skyter inn på slutten at de gamle forsvarsbyggene som er vernet trenger en form for innovasjon, at ny bruk innenfor kulturminnevernet hadde vært en god løsning.

Informant 3 forteller at når du kommer til Gamlebyen, kommer du til en gammel by med lite trafikk og at man ikke vil ha synlige smarte løsninger, men heller usynlige. Det nevnes brannovervåkning og istedenfor at solcellepanel skal dekke alle tak, nevner informant 3 en transparent solcellefilm man kan ta på vinduet, det eneste man ser er den lille ledningen. Det er masse teknologi som kan hjelpe oss, men som man ikke ser forklarer informant 3. Informant 4 på sin side, forteller at de strategidokumentene begynner å bli gamle, og at dokumentene ikke har blitt jobbet med på en stund, på bakgrunn av ulike årsaker. Videre forteller informant 4 at Fredrikstad kommune tidligere hadde en

rådmann som var utrolig opptatt av innovasjon. På bakgrunn av lederskifter opp gjennom årene, så har innovasjonsfokuset endret seg.

“Og kanskje en større bevissthet om at innovasjon og smart ikke er nødvendigvis egne satsningsområder, men er mye mer måter å jobbe på, i det daglige. Altså i det vi gjør. Sånn at det å si at, nå driver jeg innovasjon, det vil ikke folk gjenkjenne på samme måte, de vil si at de holder på å finne en løsning på det problemet” (informant 4).

Videre på spørsmålet om hva skal til for å realisere Smart Old City, slik informantene ser det, svarer informant 1 at folk ikke drar til Gamlebyen for å dra på det museet som er byen, men at man kanskje ramler innom. Informant 1 nevner QR koder som kan være ved historiske bygg, som man kan skanne og lære om historien til bygget. Informant 2 har ikke så mye mer å tilføye, men nevner at man må planlegge i forhold til vernet av byen. Informant 3 nevner som informant 1 angående museet som er der. Men forteller at museet kanskje trenger å rustes opp litt teknologisk eller at man kanskje bare kan få museet på mobilen. Informant 4 forteller at det kan sikkert gjøres masse, og nevner at man kan gå rundt og finne QR koder og at dette kan videreutvikles i større grad.

På spørsmålet om det er noen innovative løsninger man kan bruke for å utvikle Gamlebyen til å bli mer attraktiv som bosted, sier informant 1 at det allerede er attraktivt å bo i Gamlebyen, men at det er for få boliger. Videre forteller informanten at skal man bygge en god bydel, må de se på hva som mangler. Da nevner informanten dagligvarebutikk og en barnehage. En barnehage mener informanten kan være med å flytte folk. Per dags dato er gjennomsnittsalderen i Gamlebyen relativt høy forteller informanten. Informant 2 går her inn på dette med alternative boformer, leie og utleie muligheter. I Gamlebyen har man den store kasernen som står tom, og at man kanskje kan bruke innovativ tenkning på å få brukt dette bygget for å kunne dekke forskjellige boligbehov. Informant 3 har en lang pause før det blir sagt at han ikke kommer på noe realistisk akkurat nå. Informant 3 forteller videre at om Gamlebyen hadde stått tom i dag, hadde det vært en grunn for det. Problemet er kanskje det faktumet at det ikke er en dagligvareforretning innenfor vollene. De som bor der må ta ferga eller bilen for å komme til butikken, så kanskje noen løsninger på dette poengterer informanten. Informant 3 nevner at Kolonial.no kjører ut varer, men at økt trafikk i Gamlebyen kanskje ikke er ønskelig. Det nevnes droner på hjul som kan levere mat på døra, eller at kanskje Posten kan levere dagligvare i tillegg til post. Videre nevnes det også en selvkjørende buss, som kan ta en til nærmeste ferjeleie. Flertallet av de som bor i Gamlebyen nå er eldre og informant 3 nevner at en mer heterogen befolkning er ønskelig, at man har studenter, barnefamilier og eldre. Informant 4 på sin side forteller at det kommer an på hvordan man definerer innovasjon og hva man tenker om innovasjon. Informant 4 har ikke noen egne ideer, men forteller at hun har tidligere bodd i Gamlebyen og forteller at en perle med Gamlebyen er

de gjemte bakgårdene. Dette er områder turistene ikke har tilgang til og kanskje ikke vet om. Informanten er opptatt av at beboerne skal få lov til å ha disse bakgårdene for seg selv, og leve sine liv i byen.

Kollektiv og handel mener alle informantene et viktig satsingspunkt for å fremme en bærekraftig bydel, men at innovasjon og teknologi er like viktig i utviklingen. Informant 4 referer til tidligere utsagn og mener at innovasjon og teknologi kommer av seg selv hvis det er behov for det. Det er ikke noe i mål i seg selv, men at det knyttes opp til behov. Informant 1 mener de har gjort det de kan innenfor kollektivt, men når det kommer til handel så jobber de med å tilrettelegge mer for det. Det er viktig med miksen mellom de ulike tilbudene, og det er det som gjør det mer bærekraftig og med den nye sentrumskoordinatoren og de nye planene, så håper de at det vil bære frukter i Gamlebyen. Informant 2 ser heller ikke noen motsetninger i dette, for det kreves både innovasjon i det kollektive og innen handel. Byfergen er viktig og sentralt for Gamlebyen, og dette må det jobbes videre med. Det må også jobbe med innovasjon innen handelskonsepter, da kunne bruke mindre kjøretøy for å distribuere varer inn til Gamlebyen. Informant 3 mener også at det kan være teknologi i handel, og at det kan være handel som tilrettelegger for bruk av teknologi, og at dette kan føre til at det blir bedre for folk å bo i Gamlebyen.

5.0 Diskusjon, drøfting og funn

I denne delen av masteroppgaven skal vi diskutere og drøfte funnene våre fra den kvantitative spørreundersøkelsen, dokumentanalysen og de kvalitative intervjuene. Vi vil drøfte våre funn opp mot det teoretiske rammeverket (2.0) og de ulike empiriske funnene (4.0). Fra spørreundersøkelsen kommer det frem ulike holdninger fra innbyggere i Fredrikstad, om Gamlebyens utvikling, utfordringer og muligheter. Dokumentanalysen viser noen føringer for bærekraftig byutvikling og Fredrikstad kommune sitt arbeid med innovasjon, bærekraft, mål og strategier for Gamlebyen. I intervjuene kommer det frem ulike meninger og holdninger rundt funnene fra spørreundersøkelsen og dokumentanalysen, samt de kommuneansattes meninger om de aktuelle temaene. Vi har systematisert drøftingsdelen etter de samme hovedtemaene som i resultatkapittelet; bærekraft, de tre dimensjonene og innovasjon, for å kunne besvare vår problemstilling; *“Hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv”*.

5.1 Bærekraft

Funnene fra intervjuene og dokumentanalysen viser at Fredrikstad kommune har fokus på bærekraft og bærekraftig utvikling. Alle informantene fra intervjuene viser samme oppfatning av begrepet bærekraftig utvikling, med utgangspunktet i Brundtlandskommisjonen sin definisjon (Brundtland og Dahl, 1987). Som det kommer frem i Kommuneplanens samfunnsdel så ønsker Fredrikstad kommune å ta ansvar for at FNs bærekraftsmål skal bli nådd, og deres planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling bygger på en forståelse av sammenhengen mellom de tre bærekraft dimensjonene (Fredrikstad kommune, 2018a). Det har stor betydning for alle samfunnsområder i Norge, også for den nasjonale utviklingspolitikken, at kommunene har en forståelse og kan se de tre bærekraftsdimensjonene i sammenheng til enhver tid. Kommuneplanens samfunnsdel som bygger på de tre dimensjonene, med deres egne begreper “Å leve i Fredrikstad”, “Å skape Fredrikstad” og “Å møte fremtiden i Fredrikstad”, er et godt utgangspunkt for Fredrikstad kommune sitt arbeid mot et mer bærekraftig samfunn (Fredrikstad kommune, 2018a). Å kunne ta hensyn til alle de tre dimensjonene mener Carson et al. (2015) er avgjørende for å skape bærekraftig utvikling.

Selv om Gamlebyen i hovedsak er ferdig utviklet i fysisk form, vil den likevel endre seg og utvikle seg over tid. Planlegging er en viktig faktor for å utvikle samfunnet og for å fremme bærekraftig utvikling. I Norge er det nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme bærekraftig utvikling som skal være i tråd med Plan- og bygningsloven. Flere av informantene mener at

arealplanene er de viktigste verktøyene for bærekraftig utvikling og at det må legges til rette for de gode løsningene. Som det kommer frem i Plan- og bygningsloven § 11.1 så er alle kommuner pålagt å ha en samlet kommuneplan som omfatter en samfunnsdel med en handlingsdel og en arealdel (Plan- og bygningsloven, 2018). I dokumentanalysen så vi blant annet på Kommuneplanens samfunnsdel som er det overordnede plandokumentet fra 2018 (Fredrikstad kommune, 2018a). Den viser til de langsiktige utfordringer, mål og strategier for hele Fredrikstad samfunnet og for kommunen som organisasjon. De tre innsatsområdene i kommuneplanen som er nevnt ovenfor er med i denne planen og er gode forutsetninger for å få en bærekraftig utvikling til å skje. Det finnes ikke en plan for Gamlebyen per dags dato, men som de fleste informantene fortalte så er det nå et strategidokument på høring. Vi kan anta at strategidokumentet kan være utslagsgivende for videre utvikling av Gamlebyen. Dette er på bakgrunn av at når ting skal skje i kommune Norge så må de ha planer og dokumenter, som viser føringer på hvordan prosessen skal bli gjennomført. Aarsæther et al. (2018) gjør rede for at planer er med på å skape endringer, og at det er et lokalt virkemiddel for å jobbe mot definerte mål. Derfor antar vi at strategidokumentet som nå er på høring kan være avgjørende. Den viktigste planen for Gamlebyen vil derfor være Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel (Fredrikstad kommune, 2018a). Et viktig grep som er blitt gjort for Gamlebyen, er at Kommuneplanens arealdel definerte hele Gamlebyen som et sentrumsområde, noe som kan åpne en del muligheter for videre utvikling (Fredrikstad kommune, 2018a). Ved å gjøre dette så vil det planmessig gjøre det mulig å re-etablere et lokale uten at det kan forekomme store hindringer i Plan- og bygningsloven. I byutvikling og utvikling av Gamlebyen er det nødvendig med retningsgivende og ledende dokumenter for å klargjøre mål, og hvilke behov Gamlebyen har for fremtidig utvikling. Å lage en sentral plan for Gamlebyen ville vært et sentralt virkemiddel, for å kunne utvikle Gamlebyen mot ønsket retning og definere hva de ønsker Gamlebyen skal være i fremtiden.

Miljøverndepartementets (2013) målsetninger for en bærekraftig byutvikling baserer seg på nærhet, mangfoldighet og grønnet. Kommuneplanens samfunnsdel bygger på regjeringens prinsipper for bærekraftig samfunnsutvikling og ønsker å ta ansvar for at FNs bærekraftsmål blir nådd (Fredrikstad kommune, 2018a). Dette knytter seg til FNs bærekraftsmål nr. 11 Bærekraftige byer og samfunn - "Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige!" (FN, 2020b). Gjennom dokumentet fra Miljøverndepartementet (2013) kommer det tydelig frem at vi må tenke nytt når det kommer til byutvikling i fremtiden, slik at byene kan bli mer bærekraftige. Et eksempel på dette kan være å bygge tettere og mer kompakt. Kompakt byutvikling har gradvis blitt symbolet for bærekraftig byutvikling. Fra teorien fremkommer det at en kompakt by kjennetegnes med tettbebyggelse, der innbyggerne har korte avstander mellom bosted, arbeidsplasser og servicetilbud (Hanssen og Hofstad, 2015). Dette er i tråd med funnene i dokumentanalysen fra Miljøverndepartementet (2013), som sier

at byutvikling skal basere seg på nærhet, med tette, urbane og levende sentrumsområder. Det kom frem fra intervjuene at en kompakt by er et aktuelt tema for utvikling av Gamlebyen innenfor vollene, men funnene viser også at det kan være hindringer og begrensninger som gjør det vanskeligere å bygge det mer kompakt. Gamlebyen innenfor vollene er allerede veldig kompakt fra før av og med den verneverdige bygningsmassen og vernebestemmelser, så setter det begrensninger for utvidelse av blant annet flere boliger. Et alternativ kunne vært å bygge i høyden, men her ser vi også begrensninger med tanke på vernebestemmelser. Som det kommer frem fra Informant 2, vil en mulig løsning være å bruke innovativ tenkning for å finne nye bruksformer og forvalte den bygningsmassen som allerede er der.

Viktige aktører for å utvikle Gamlebyen vil i denne sammenheng være "alle". Dette er noe informantene gir uttrykk for, og med alle så mener informantene alt fra det kommunale til de som eier og bruker Gamlebyen. En samskapende kommune der aktører innenfor og utenfor egen organisasjon er med å skape løsninger sammen, kommer frem som et viktig punkt både i dokumentet Innovasjonsstrategi for Fredrikstad kommune (2017) og Kommuneplanens samfunnsdel (Fredrikstad kommune, 2018a). Spesielt informant 4 snakker om hvor viktig det er med innbyggermedvirkning og innbyggerinvolvering, og tror at å involvere innbyggerne og snakke direkte med dem er en viktig faktor. Dette er et tegn på at Fredrikstad kommune ønsker mer samarbeid med ulike aktører for utviklingen av Gamlebyen. Det er mange av innbyggerne som har smarte og gode løsninger, man må bare finne de som er villige til å dele disse ideene med kommunen. Like viktig er det at kommunen legger opp til samarbeid og er åpne for ideer fra andre aktører. Et samarbeid med eksempelvis Fredrikstad kommune og innbyggerne, kan resultere i innovative ideer og dermed videre utvikling av Gamlebyen.

5.2 Fredrikstad kommune i lys av sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft

Hvordan Fredrikstad kommune tenker om målsetting er viktig for hvordan de forstår bærekraft og balanserer de tre bærekraftsdimensjonene. Gjennom dokumentene fra Fredrikstad kommune (2017, 2018a, 2018b) kommer det frem at kommune sine fokusområder er bygget på de tre dimensjonene: Sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. Som nevnt ovenfor så skinner de tre dimensjonene tydelig gjennom i Fredrikstad kommune sine mål: Å leve, å skape og å møte fremtiden i Fredrikstad. Vi vil videre diskutere de tre bærekraftsdimensjonene i lys av Fredrikstad og Gamlebyens muligheter og utfordringer for å utvikle Gamlebyen som et mer attraktivt bosted.

5.2.1 Å leve i Fredrikstad

Starter vi med den sosiale dimensjonen "Å leve i Fredrikstad", så kommer det tydelig frem i dokumentanalysen at Fredrikstad kommune er opptatt av at alle innbyggerne skal oppleve tilhørighet til sitt nærområde, at de har et helsefremmende fokus og ønsker å redusere sosiale ulikheter (Fredrikstad kommune, 2018a). Med sosial bærekraft så forteller Hanssen og Hofstad (2015) at det blant annet handler om at innbyggerne skal ha god livskvalitet, og at innbyggerne skal ha tilgang til trygge og sosiale bymiljøer, grøntområder, kollektivtransport og sosial infrastruktur. Gjennom Miljøverndepartementet (2013) kommer det frem at boliger, bygninger og uteområder må være utformet på en universell måte slik at det passer for alle menneskene i samfunnet å benytte seg av det. Det må tilrettelegges for inkludering av alle mennesker, uavhengig av bakgrunn og behov. Her kan vi se det blir en utfordring for Gamlebyen. Som det tydelig kommer frem i spørreundersøkelsen, så mener respondentene at boligarealene er for små og at boligprisene er for høye i Gamlebyen. I dette tilfellet så kan vi argumentere med at ulike sosiale forskjeller kan oppstå, da ikke alle vil få råd til å bosette seg i Gamlebyen og/heller at de ikke får nok plass til å kunne utfolde seg. Boligpriser er ikke noe kommunen får gjort noe med, siden dette er markedsstyrt, og er heller ikke relevant i forhold til den universelle utformingen. Som flere av informantene også sier, så er det enkelte vernebestemmelser som gjør det umulig å utvide boligene, og med et boligmarked som er basert på etterspørsel, så vil dette være vanskelig å utjevne. To av informantene sier derfor at man må tenke nytt innenfor alternative boligformer og at det må skapes et samfunnshus eller møteplass for beboerne, slik at de får utfoldet livene sine, uten at det skal gå på bekostning av bygningene som er der. Et annet alternativ kunne vært å bruke Gamlebyen innenfor vollene som et sentrum for nisjebutikker, restauranter, fritid og kulturaktiviteter. Hovedtyngden på boligene burde være utenfor vollene, mens innenfor vollene ligger sentrumskjernen. Det er bedre plass for utvikling utenfor vollene, samt at det er mindre av de verneverdige bygningene som setter begrensninger.

En annen viktig faktor når det kommer til sosial bærekraft er helse for innbyggerne. Fredrikstad kommune (2018a) vil utvikle et mer helsefremmende samfunn, vil dette være med på å skape et videre grunnlag for blant annet kreativitet og innovasjon. I spørreundersøkelsen kom det frem at de fleste respondentene mente at tilbudet for gående og syklistene i Gamlebyen var svært godt. Med en kompakt by som utgangspunkt, så sier Millstein og Hofstad (2017) at den kompakte byen skal legge til rette for at innbyggerne velger å sykle og gå istedenfor å ta bil. Dette er med på å skape en bedre livskvalitet og har gode helseeffekter for innbyggerne, noe som også er i tråd med Miljøverndepartementet (2013) sin rapport, som sier at byutvikling skal basere seg på nærhet, med tette, urbane og levende

sentrumsområder. Alle skal ha tilgang til kollektivtransport, butikk og nærservice, barnehage og skole, møteplasser og attraktive grøntområder i gangavstand fra boligen.

Et annet element til den sosiale bærekraften er tilbudene kommunen gir til sine innbyggere. Det er like viktig å tilby kultur til innbyggerne i Gamlebyen som resten av Fredrikstad. Informant 2 uttrykker:

“Du har en møteplass for sosiale og kulturelle aktiviteter på et sted, at det vil være det kompakte uten at det river og bygger blokker i Gamlebyen, så kan du utvikle områdene rundt, så lenge det ikke er i konflikt med kulturlandskapet” (Informant 2).

Man kan tilrettelegge for sosiale områder i Gamlebyen som innbyggerne kan benytte, og heller fokusere på områdene rundt om det skal settes opp et bygg. I Gamlebyen er som sagt mye av bygningsmassen vernet, noe som gjør det vanskelig å bygge ut og endre boligene. Strategidokumentet Gamlebyen mot 2032 (FGF, 2020) fremhever at arealplanen skal legge til rette for at kulturminner skal ivaretas med hensyn til bevaring av kulturmiljø, kulturlandskap og generelle bestemmelser. Tilgjengelighet til kultur og muligheten til å delta aktivt på kultur- og fritidsaktiviteter er viktig i dagens samfunn og danner et godt grunnlag for likestilling, samhold, utvikling og læring.

5.2.2 Å skape Fredrikstad

Den andre dimensjonen, økonomisk bærekraft “Å skape Fredrikstad”, handler om næringslivet i Fredrikstad kommune og innbyggernes arbeidsplasser (Fredrikstad kommune, 2018a). Millstein og Hofstad (2017) gjør rede for at økonomien til en by formes gjennom flere faktorer, som befolkningsstørrelse, arbeidsmarkedets struktur og demografi. Fredrikstad kommune (2018a) vil at flest mulig av sine innbyggere skal være i jobb og bidra med sin kompetanse. Millstein og Hofstad (2017) redegjør for at et mer diversifisert jobbmarked og økt befolkning vil øke produktiviteten. Det er likevel et spørsmål rundt hvordan man skal klare å skape innovative og attraktive byer for å kunne skape en bærekraftig og økonomisk utvikling (Millstein og Hofstad, 2017). Gjennom Miljøverndepartementet (2013) og Gamlebyen mot 2032 (FGF, 2020) kommer det frem at handel og næring er viktig for attraktiviteten til sentrumsområder og ikke minst i Gamlebyen, er det viktig at det blir tilrettelagt for etablering av nye næringer i sentrumsområdene. Som det også kommer frem i spørreundersøkelsen så viser funnene at de fleste respondentene sjeldent eller av og til fikk sine daglige behov (skole/barnehage, jobb, service ol.) dekket innenfor Gamlebyen. Dette var noe respondentene også mente kommunen burde legge mer vekt på for å styrke Gamlebyens attraktivitet. Skal det skapes en levende bydel som virker attraktivt for mange, så er dette viktige

elementer (Miljøverndepartementet, 2013, FGF, 2020). Hanssen et al. (2015) gjør rede for at utviklingen av blant annet kompakte byer, kjennetegnes ved at alle innbyggerne får dekket sine behov innenfor korte avstander. Flere av informantene er enige om det er mangler i Gamlebyen og trekker spesielt frem dagligvarebutikker, skole og barnehage.

I dagens samfunn så blir sentrumsområder utkonkurrert av større handelsparker som gjerne ligger utenfor sentrum. Dette resulterer i at innbyggerne må ta bilen for å kunne komme dit, som igjen har en negativ påvirkning på den økonomiske og miljømessige dimensjonen. Dette kommer også til uttrykk fra informantene og Miljøverndepartementet (2013). Informant 2 forteller at kjedebutikker kan bli vanskelig i Gamlebyen, fordi det kreves et større kundegrunnlag. Informant 3 er inne på at Gamlebyen kan bli et område for nisjebutikker, slik som Kvadraturen i Oslo. Det må skapes et attraktivt sentrumsområde, og informant 2, 3 og 4 nevner sentrumskoordinatorens rolle som skal jobbe med næringsutvikling. En annen viktig faktor som kommer frem gjennom Fredrikstad kommune (2018a), er at tjenestene kommune tilbyr til sine innbyggere må være økonomisk bærekraftig og at de skal ha fokus på det grønne skifte og sirkulær økonomi. Ved å legge til rette for næringsutvikling i Gamlebyen, kan Fredrikstad kommune være med å skape arbeidsplasser og tilrettelegge for at flere kommer ut i jobb, samtidig som de hensyntar den miljømessige dimensjonen fordi innbyggerne gjør handelen i nærområdet snarere enn å ta bilen til handelsparkene utenfor. Det er viktig at man kan skape et enda mer attraktivt sentrum som innbyggerne velger å bruke og får dekket sine daglige behov.

Som det kommer frem ovenfor, er det et ønske at Gamlebyen skal jobbe med utvikling av næring, mer og bedre kulturtilbud, friluftsliv og kafeer. Informantene var enige i at dette var noe som burde prioriteres, og at det burde tilrettelegges for blant annet kulturnisjer og kulturbasert næring med tanke på bygningene. Med Gamlebyens identitet som Nordens best bevarte festningsby, så er det viktig at de kulturhistoriske bygningene og verdiene skal bevares og tas godt vare på gjennom aktivt bruk og vedlikehold (Miljøverndepartementet, 2013). Spørsmålet er hvem som skal ta ansvaret for dette. Som informant 1 fortalte, så er det ikke kommunen sin jobb å tilrettelegge for næringer, men at det er gårdeier som bestemmer hva bygget eventuelt skal brukes til. I et slikt tilfelle blir det opp til innbyggerne selv, om noen er villige til å ta risikoen ved å starte opp noe eget. Slik vi ser det så er det likevel rom for tiltak fra Fredrikstad kommune. Helt konkrete tiltak kan være at Fredrikstad kommune hjelper ulike aktører til å starte opp noe og gir økonomisk støtte, slik at Gamlebyen kan bli et attraktivt sted for ulike private næringer. Her kan innovativ tenkning spille en stor rolle. Vi ser det også som hensiktsmessig at flere næringer snakker sammen, da innovasjon og utvikling skjer sjeldent alene, men i samspill med andre aktører (Aasen og Amundsen, 2011).

Et interessant funn fra intervjuene viser at noen av informantene ikke ønsket Gamlebyen mer attraktiv, men å heller skape en mer levende bydel. Som informant 1 forteller så er Gamlebyen like mye en turistdestinasjon, som en bydel der folk bor. Skal Gamlebyen drive med destinasjonsutvikling, så vil det være andre faktorer som er viktigere enn bare beboerne. Dette fikk oss til å tenke om Fredrikstad kommune egentlig var opptatt av å få flere beboere i Gamlebyen, eller om de ville satse mer på turisme. Det kommer frem i dokumentet Gamlebyen mot 2032 (FGF, 2020) at Gamlebyen er kjent for å være et attraktivt besøksmål med militærhistoriske kulturminner, både nasjonalt og internasjonalt. Med mange besøkende, attraksjoner og kulturarrangementer gjennom hele året, så skal det derfor bidra til et variert og lønnsomt næringsliv i Gamlebyen (FGF, 2020). Turister er med på å skape lønnsomhet i Gamlebyen, men som en annen informant også uttrykte så vil man ikke at byen skal overbelastes av kun turister. Dette er med på å slite ut byen, og det er derfor ekstra viktig å finne en balanse på hva som er lønnsomt, men samtidig bærekraftig for byen. Gamlebyen er et populært turistmål og en viktig del av Gamlebyen sin økonomi, så turister kommer det til å være i Gamlebyen.

5.2.3 Å møte fremtiden i Fredrikstad

I forbindelse med den siste dimensjonen miljømessig bærekraft, "Å møte fremtiden i Fredrikstad", har vi sett at "det grønne skifte trenger innovasjon" (Fredrikstad kommune, 2017, s. 11). Bærekraft eller det grønne skifte og innovasjon henger ofte tett sammen. Innovasjon kan i stor grad bidra til bærekraftig utvikling og omvendt. Stock et al. (2017) mener at fornyelse er obligatorisk, og at det ikke bare er drivere for motoren i vår økonomi, men også drivere for motoren for vår planet. Kombinasjonen av bærekraft og innovasjon er derfor uunnværlig for å realisere nye kombinasjoner, noe som kan føre til en innovasjonsprosess som håndterer dagens bærekraftsutfordringer (Stock et al., 2017). Videre gjennom Fredrikstad kommune (2017) når det kommer til det grønne skiftet, er fokuset på det å tilrettelegge for innbyggerne slik at innbyggerne kan ta gode, miljøvennlige og sunne valg for seg selv.

Miljøverndepartementet (2013) vil ha et større fokus på miljøvennlig transport, mindre bilbruk og tettere byer. Dette vil ikke bare ha god synergieffekt på befolkningens helse, men også for miljøet. Når befolkningen har fokus på mer miljøvennlig transport, velger mennesker heller å gå og sykle. Et godt utgangspunkt for Gamlebyen er at tilbudet for gående og syklister er bra, dette kom også frem i spørreundersøkelsen. Dette viser at Fredrikstad kommune har tilrettelagt for gående og syklister til Gamlebyen, noe som igjen har en positiv innvirkning på klimaavtrykket. Valget om å gå istedenfor å ta bil, har ikke bare positiv effekt på hvert enkelt sitt klimafotavtrykk, men også helsen

til befolkningen. Videre i rapporten fra Miljøverndepartementet (2013) kommer det frem at transportbehovet og avhengigheten av bil skal reduseres. Dette sees i sammenheng med at Fredrikstad kommune skal være med på å bygge lokalsamfunnet, og et av tiltakene informantene snakker om er at de ikke vil ha flere parkeringsplasser i og rundt Gamlebyen. Bukve (2012) gjør rede for kommunene som samfunnsutvikler, og en av mange oppgavefelt som kommunen har ligger oppgavene om miljøvern og arealbruk (Bukve, 2012). Et viktig prioriteringstiltak fra kommunen vil da være å redusere parkeringsplasser, for å kunne nå bærekraftsmålene og bli et lavutslippssamfunn. Dette i motsetning fra resultatene fra spørreundersøkelsen, der respondentene ønsker flere parkeringsplasser i Gamlebyen. Da er det viktig, som informant 4 sier, at når man tar bort et reisetilbud fra innbyggerne, må man kunne tilby noe annet. Derfor kan kommunes byfergetilbud være sentralt i tiden fremover, og kan på sikt kanskje utvides. For de som bor i Gamlebyen og området rundt, og for de som vil være mer miljøbevisste, er byferga et godt alternativ. Du kommer deg raskt til byen, du slipper trafikk og du slipper å betale for parkering. I dag er 2 av 4 byferger elektriske, elektriske byferger er bedre for miljøet, og er en miljøvennlig teknologi som er med på å redusere Fredrikstad kommune sitt klimafotavtrykk. I vår spørreundersøkelse var det ikke så mange av respondentene som benyttet seg av byferga i det daglige, men det kom frem at Gamlebyen er mest tilgjengelig med byferga. Noe som er positivt, fordi dette er et mer miljøvennlig reisevalg kontra bil. Byferga går kontinuerlig, og man slipper å tenke på parkering om man skal til Gamlebyen. Som Hanssen og Hofstad (2015) gjør rede for handler miljømessig bærekraft om å ta vare på naturen og redusere klimagassutslipp, i tillegg til dette er det viktig med bevaring av det biologiske mangfoldet, naturområder og bruksområder (Fredrikstad Kommune, 2018a, FGF, 2020).

Informant 4 er inne på viktigheten av at jordvern, er en del av naturvern. Gjennom FGF (2020) kommer det også frem at Gamlebyen skal være et område for biologisk mangfold. Hanssen og Hofstad (2015) gjør rede for viktigheten av det å bevare biologisk mangfold og naturområder når det kommer til den miljømessige bærekraften. Det å bevare mangfoldet vil være en viktig faktor for Gamlebyen i fremtiden, Gamlebyen har flere rødlistede planter og dyr (FGF, 2020). Disse er det viktig at blir tatt hensyn til i arbeid med å utvikle Gamlebyen i fremtiden. I FGF (2020) dokumentet ser vi et veldig stort fokus på vern og vernebestemmelser i utviklingen av Gamlebyen. Det biologiske mangfoldet i Gamlebyen, er viktig for byens identitet og må tas hensyn til. I Kommuneplanens samfunnsdel (Fredrikstad kommune, 2018a) kommer ikke vern av planter og dyr frem i like stor grad som det gjør hos FGF (2020). Kommuneplanens samfunnsdel (Fredrikstad kommune, 2018a) er et overordnet dokument for hele Fredrikstad kommune, og vi antar derfor at fokuset på verving om de rødlistede plantene og dyrene ikke kommer frem i like stor grad, som det

de gjør i dokumentet til FGF (2020). FGF (2020) er utarbeidet spesifikt for Gamlebyen, og fokuset er derfor på Gamlebyen alene. Uansett, så vil det være viktig for Fredrikstad kommune og ta vare på disse plantene og dyrene i videre utvikling. Fredrikstad kommune har mye fokus på blant annet transport, men må ha et like stort fokus på vernet. For å se det i lys av alle dimensjonen, vil dette være like viktig for "Å møte fremtiden" i Fredrikstad. Et samarbeid mellom Fredrikstad kommune og foreningen Gamle Fredrikstad & Gamlebyen Gårdeierforening ser vi på som fordel, fordi det er to aktører som har potensialet til å utvikle Gamlebyen sammen.

5.3 Innovasjon

Mye av det som blir sagt av informantene når det kommer til begrepet innovasjon, er i tråd med Aasen og Amundsen (2011) sin definisjon, der innovasjon er et resultat av kollektive prestasjoner. Fredrikstad kommune legger tydelig fram planene de har for å få en mer bærekraftig by for fremtiden og hvordan de skal oppnå dette. Fredrikstad kommune prioriterer innovasjon og smarte teknologiske løsninger, men som spørreundersøkelsen vår viser så er ikke det et viktig satsingspunkt blant våre respondenter. Dette viser at Fredrikstad kommune sitt fokus på innovasjon ikke når ut til de som bor i Fredrikstad. Som informant 1 sa, var det en periode i 2017 at alt skulle være smart, men at dette har roet seg veldig de senere årene. Et stort innovasjonsfokus er noe vi kan se gjennom dokumentet "Innovasjonsstrategi for Fredrikstad kommune" (2017). Det at innovasjonsfokuset har roet seg, kan kanskje være en av grunnene til at innbyggerne i Fredrikstad prioriterte innovasjon lavt. Innovasjonsbegrepet er et stort begrep og omfatter mye, og kanskje veldig vanskelig å sette seg inn i om man ikke jobber eller driver med det til vanlig, noe som kan være en grunn for at det også blir prioritert lavt.

Videre når det er snakk om innovasjon forteller informant 3 at en kommune er driftsbasert:

"En kommune er veldig driftsbasert, så det er jo veldig mange av de tingene en kommune gjør som er driftsoppgaver, som å tømme søppel, vannet skal renne og veiene skal feies. Så innovasjon sånn sett, vil jo da handle om i veldig mange tilfeller hvordan vi kan gjøre driftsoppgavene mer effektive eller bedre" (informant 3).

Det informant 3 forteller er i sammenheng med Bukve (2012) sin redegjørelse av hvilke oppgaver en kommune har for sine innbyggere, blant annet rollen som tjenesteprodusent. Videre har Fredrikstad kommune lansert et program som heter Bærekraft 25, og dette programmet blir nevnt av både informant 3 og 4. Begge informantene forteller at dette programmet handler om hvordan kommunen

kan få mer for mindre, fordi inntektene går ned. Dette viser at Fredrikstad kommune trenger innovasjon, for å kunne fortsette driften som før. Selv om inntekten går nedover, må tjenestene som blir tilbudt ha fortsatt like god kvalitet som før. Det er derfor viktig for kommunen at de klarer å innovere og komme med bærekraftige løsninger i sine tjenester, som vil fungere for kommunen i dag, men også i fremtiden. Informant 3 gir eksempel på sensorer i kummene, som begynner å pipe når de må sjekkes, kontra at man må reise rundt å sjekke hver enkelt kum. Dette er en innovativ løsning, og sparer kommunen tid og penger. Fuglesang og Rønning (2013) gjør rede for at kommuner i Norge må være kostnadseffektive, men at kommunen fortsatt må opprettholde kvaliteten på de tjenestene de skal tilby brukerne. Gjennom Albury (2005) sin definisjon på innovasjon i det offentlige, ligger fokuset på effektivisering og forbedring av prosesser og produkter, men at verdibegrepet også har stor betydning. Dette kan vi se i sammenheng med Bærekraft 25-programmet i Fredrikstad kommune, siden fokuset ligger på å forbedre og effektivisere tjenester og produkter.

Små forbedringer i hverdagen er en form for innovasjon, og kalles gjerne inkrementelle innovasjoner (Aasen og Amundsen, 2011). Informant 4 trekker også frem at når man skal løse et problem, tenker man ikke over at man driver innovasjon, men man er mer opptatt av at man skal løse problemet. Informant 1 sier at Fredrikstad kommune innoverer hver dag og påstår at dette gjør at de stadig blir litt bedre. I Fredrikstad kommunen sitt tilfelle er det derfor de inkrementelle innovasjonene som er dominerende. Dette viser at det ikke skjer så ofte radikale innovasjoner i Fredrikstad kommune, men at de heller satser på inkrementelle innovasjoner, og det er rimelig å anta at man lærer av andre.

Holmen et al. (2019) legger frem at innovasjonsaktiviteten som blir gjort i kommunen må ha samfunnsverdi for de som skal benytte seg av de tjenestene som blir tilbudt. Man må hele tiden tenke på hva innbyggerne trenger og legge til rette for det, og kommunen må også følge nasjonale føringer når det gjelder blant annet klima. Eksempelvis kan publikumsroboten som informant 3 snakker om, bli et godt innslag på byferga og være med å skape samfunnsverdi. Dette på bakgrunn av at man kan kommunisere med publikumsroboten og bruke den som en alternativ informasjonstavle, noe som er annerledes enn standard informasjonsplakater som henger rundt i byen. Publikumsroboten er noe annerledes, og kanskje noe spennende for de som benytter seg av fergetilbudet. Om det gir samfunnsverdi får man ingen målestokk på før produktet er lansert og vært i bruk over en periode, men er likevel et godt utgangspunkt for innovativ tenkning for Fredrikstad kommune. En annen faktor vi kan se på her er risikoaversjon i forhold til utviklingen av publikumsroboten. Gjennom vår datainnsamling fikk vi ikke et inntrykk av at risikoaversjon er et problem i Fredrikstad kommune når det gjelder de større innovasjonene som publikumsroboten. Til tross for dette, vet vi ikke hvordan prosjektet er fordelt mellom samarbeidspartnerne, men det kan være rimelig å anta at den største

risikoen ikke ligger hos kommunen, og dermed opplever de liten risikoaversjon. Det kan hende at det er flere kommuner som har en publikumsrobot som Fredrikstad kommune har tatt inspirasjon fra, men dette ble ikke nevnt i intervjuet med informant 3. Publikumsroboten fikk vi inntrykk av at var det eneste store prosjektet Fredrikstad kommunen holder på med for øyeblikket.

Gjennom Hartley et al. (2013) kommer samarbeid frem som en strategi for innovasjon i offentlig sektor. Samarbeid mener også informant 3 og 4 er viktig for å innovere. Eksempelvis så samarbeider kommunen med Instituttet for energiteknikk i Halden, om en pilot til publikumsroboten. Både informant 3 og 4 er inne på dette med å kjøpe tjenester av andre aktører, men at muligheten for å spørre om et samarbeid som er innenfor begge aktørers interessefelt er en bedre mulighet. Det å samarbeide med andre ses i lyset av kommunens oppgave som samfunnsutvikler, og det å samarbeide med aktører der begge parter har interesse av prosjektet og kan tilby sine ressurser for å kunne gjennomføre (Bukve, 2012). Samarbeid kan være med på å styrke innovasjonspotensialet. Informant 4 sier: "Jeg tror ikke at det er kommuneorganisasjonen som har de beste løsningene. Så vi må skape byen mye mer sammen enn det vi hittil har gjort". Dette viser viktigheten av at Fredrikstad kommune må samarbeide med innbyggerne i kommunen om å kunne skape en god og trygg by. Det å sette sammen de som bor og bruker Gamlebyen til å finne mangler, se muligheter og dyrke de sterke sidene, kan være et potensiale for å utvikle Gamlebyen til å bli mer attraktiv. Det å samarbeide med innbyggerne om å skape en god by for de som bor der, ligger i det Hartley et al. (2013) påpeker kan være en driver for innovasjon. Gjennom Fredrikstad kommune (2018a) kommer det frem at kommunen ønsker å ha fokus på det å samarbeide med forsknings- og utviklingsmiljøer. Videre vil Fredrikstad kommune (2018a) ha et næringsliv som skal være med på å stimulere til nyskaping, innovasjon og entreprenørskap. Her viser Fredrikstad kommune at de vil samarbeide med andre aktører for å kunne innovere, for å kunne tilby gode tjenester til sine innbyggere. Fredrikstad kommune (2018a) mener derfor at det vil være viktig å styrke samarbeidet mellom det offentlige og næringslivet for å kunne få den beste kompetansen.

Et annet samarbeidspotensiale for Fredrikstad kommune er New Public Management (NPM). Gjennom anbud får Fredrikstad kommune samarbeid med aktører de kanskje aldri hadde tenkt på å samarbeide med ellers. Det å få inn andre aktører fra næringslivet, med andre kunnskaper, er en driver for innovasjon og kan hjelpe dem til å se andre muligheter. Gjennom samarbeid får man andre innfallsvinkler og kan se saken fra flere sider, og man kan hjelpe hverandre med å skape gode løsninger for de som er bosatt i Fredrikstad kommune. Fredrikstad kommune (2017) skriver mye om å skape en samskapende kommune, som handler om å skape løsninger sammen med flere aktører innenfor og

utenfor egen organisasjon. Dette er noe vi ser som viktig for at Fredrikstad kommune skal kunne skape Gamlebyen i en mer bærekraftig retning.

Neo-weberian state tar utgangspunkt i byråkratiet, her er det ledere som innoverer og det er der innovasjonsfokuset ligger (Hartley et al., 2013). Videre er det fokus på et tillitsbasert system, der ansatte vil benytte sin kunnskap slik at de er med og skaper verdi (Hartley et al., 2013). Fredrikstad kommune vil i denne sammenhengen være entreprenøren, og er den organisasjonen som skal innovere og hele tiden utvikle sine tjenester, slik at de blir best mulig for innbyggerne i kommunen. Fredrikstad kommune som en entreprenør, må ha ansatte som er villige til å dele sin kunnskap. Dette er noe man kan få til gjennom Neo-weberian state, og det store fokuset på et tillitsbasert system. Som informant 4 snakker om under intervjuet, har kommunen nå i større grad mer innovasjonskunnskap, enn tidligere. Det vi vet er at kommunen har en egen innovasjonsavdeling, så vi kan anta at mye av de større innovasjonene skjer i den avdelingen. Videre om de kommuneansatte deler informasjon og kunnskap på tvers av avdelingene er vi usikre på. Med utsagnet fra informant 1 om at kommunen innoverer hver dag, så har vi en antagelse om at mye av innovasjonen er usynlig utenfor kommunens fire vegger.

Når det kommer til hva som er best for kommunen av NPM eller New-weberian state, kan være vanskelig å si noe om. Innovasjonsprosessen og hvordan kommunen innoverer var ikke et tema i våre intervjuer, så vi kan i denne sammenheng kun spekulere og anta. Hvordan innovasjon i Fredrikstad kommune foregår, er vi ikke sikre på. Foregår innovasjon i Fredrikstad kommune i hovedsak innad i organisasjonen, der de ansatte deler informasjon og ideer på tvers av grupper og avdelinger, eller henter Fredrikstad kommune i hovedsak kunnskap fra andre aktører der de kjøper tjenester av andre gjennom anbud? For å svare på dette i en viss grad, så kan vi se på hva informant 1 sier om at de innoverer hver dag. Her får vi svaret på at innovasjon skjer innad i kommunen, om dette er innovasjoner for å forbedre prosesser internt i kommunen eller om det er innovasjon for Fredrikstad samfunnet kan vi ikke si sikkert. Informant 4 er inne på det med innovasjon i kommunen og fortalte at de kjøpte mer innovasjonstjenester fra andre aktører tidligere. I dag så har de mye mer av den innovasjonskunnskapen de trenger innad i kommunen, og trenger derfor ikke kjøpe denne kunnskapen lenger. Det som kommer tydelig frem fra vår data er at når det kommer til innovasjon i Fredrikstad kommune burde innovasjon deles og ikke kun holdes innad i kommunen. Dataen vår viser at Fredrikstad kommune burde samarbeide med andre aktører, spesielt med innbyggerne og involvere disse mye mer enn tidligere når det kommer til å utvikle byen.

6.0 Konklusjon

I denne oppgaven har vi undersøkt hva Fredrikstad kommune kan gjøre for å utvikle Gamlebyen til å bli et mer attraktivt bosted innenfor et innovativt og bærekraftig perspektiv. Ut ifra teorien og analysen, så ser vi at det kan være vanskelig for Gamlebyen innenfor vollene å utvikle seg til å bli et bosted der innbyggerne kan få dekket sine boligbehov. Dagens boliger vises å være for små og for dyre, i forhold til hva respondentene ønsker og har behov for. Ut ifra informasjonen fra intervjuene sitter vi igjen med en forståelse for at det kan være utfordrende for kommunen å gjøre grep, med å utvikle Gamlebyen. Dette med tanken på at Gamlebyen består av bygningsmasse som er verneverdig og mye som er eid av Forsvarsbygg. Kommunen viser at det er stort fokus på å kunne utvikle Gamlebyen, men at de ser behovet for å få til et samarbeid med ulike aktører i og utenfor Gamlebyen for å fremme og skape løsninger sammen. Spesielt vektlegger flere av informantene innbyggermedvirkning og innbyggerinvolvering.

Et tema som vi har vært inne på som kjennetegner bærekraftig byutvikling, er en kompakt byutvikling. Som analysen viser så er dette noe som kan bli vanskelig, da Gamlebyen er veldig kompakt fra før av. En kompakt by kjennetegnes ved fortetting framfor spredning. Den skal balansere de tre bærekraftsdimensjonene, og det skal være gåavstand mellom blant annet bolig, arbeidsplasser, service og fritidstilbud. Slik det er nå får ikke alle dekket sine behov i Gamlebyen, fordi det er mangel på blant annet matbutikker og arbeidsplasser. Dette er et viktig element som gjør at mange ikke ønsker å bosette seg i Gamlebyen.

Vi ser at turistene er viktig for Gamlebyen og næringslivet i byen. Et utsagn fra en av informantene var det at målet ikke var å bli enda mer attraktivt, men en mer levende bydel. Med det så mener informanten at Gamlebyen som turistdestinasjon er like viktig, om ikke mer, enn å legge til rette for flere beboere innenfor vollene. Da må de fokusere på Gamlebyen som turistattraksjon. Men fokuset på en balanse mellom turist og bo, er viktig for Fredrikstad kommune. Dette fikk oss til å tenke at Fredrikstad kommune burde rette fokuset mot å kunne få Gamlebyen innenfor vollene til å bli et eget sentrumsområde med nisjebutikker og en plass for kafeer, restauranter og kulturaktiviteter, og heller legge til rette for at Gamlebyen utenfor vollene skal være et sted der folk velger å bo. Utenfor vollene har folk muligheten til å utfolde seg mye mer enn det man har muligheten til innenfor vollene.

Innovasjonsperspektivet kan være til hjelp for å fremme innovative ideer for de allerede eksisterende boligene. Som funnene viser, så må man tenke på nye løsninger og bruke boligene- og bygningsmassen som allerede er der på nye innovative måter. Dette krever innovasjon og samarbeid. Fredrikstad kommune eier lite av bygningene i Gamlebyen, derfor kan en av

kommunens roller være å legge til rette for samarbeid med potensielle aktører og gårdeier for å finne løsninger for hva byggene kan brukes til.

Problemstillingen i denne oppgaven er; *“Hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv”*. Som diskutert kan det være vanskelig for kommunen å gjøre grep for å få byen mer attraktivt som et bosted, spesielt innenfor vollene. Fredrikstad kommune kan likevel jobbe med å få en mer levende bydel med bruk av bærekraftige tiltak og innovative ideer, med god planlegging og samarbeid med flere aktører. Hovedfokuset innenfor vollene burde være næring, kultur og turistattraksjon, altså et sentrumsområde, mens utenfor kan de jobbe med å utvide og utvikle boliger.

7.0 Forslag til videre forskning

I etterkant av gjennomført studie ser vi at oppgaven har flere muligheter til å se på hva Fredrikstad kommune kan gjøre for å få Gamlebyen mer attraktiv som bostedet innenfor et bærekraftig perspektiv. Som en del av vår opprinnelig plan, så var spørreundersøkelsen ment for innbyggerne i Gamleby området. Dette var den populasjonen vi ønsket å nå, og blant annet kartlegge hva de mente om Gamlebyen som bosted, og muligheter og utfordringer for å trekke flere beboere inn i Gamlebyen. Dette for å få et representativt bilde av meningene og holdningene til de som bor i området. En mangel i vår undersøkelse var kategoriene “kjønn, alder, sivilstatus og hjemmeboende barn”, noe som er viktig å finne sammenhenger. Det hadde vært spennende med både en kvantitativ spørreundersøkelse og kvalitative intervjuer med boende i Gamlebyen for å høre hva de synes om området, eventuelle mangler, muligheter, egne meninger om Gamlebyens utvikling mot et mer attraktivt bosted. Det å kunne snakke med de som bor i Gamlebyen, kan hjelpe oss å gå mer i bredden og i dybden i forskningen.

Med tanke på Fredrikstad har en så stor befolkning, så ville det vært mer representativt hvis vi fikk en større del av Fredrikstad sine innbyggere til å svare på den kvantitative undersøkelsen. Her, som nevnt ovenfor, så ville spørsmålene “kjønn, alder, sivilstatus og hjemmeboende barn” også vært relevant for å kunne dra sammenhenger mellom eksempelvis alder og hvor man bor, eller kjønn og holdning. En mulighet for å få flere til å svare på undersøkelsen, så kan man henge opp en QR kode og hengt den opp i Fredrikstad sentrum og utenfor, der folk har anledning til å skanne koden og komme direkte inn på undersøkelsen.

Videre forskning på dette området kan gjøres ved å benytte flere teoretiske rammeverk. En viktig del av utviklingen av Gamlebyen kunne vært å undersøke flere diskurser for byutvikling enn bare den kompakte byen. Som vi dessverre oppdaget sent i løpet, så kunne vi gått inn hvordan man tar hensyn til verdiskaping og verdibevaring i byutvikling. Et interessant teoretisk rammeverk her kunne vært å på den såkalte kulturbevarende byutviklingen. En byutvikling som etablerer vern som premiss for utvikling, til forskjell fra kompakt byutvikling som har vekst som sitt premiss. Gamlebyen er en by som satser på bevaring av kulturminner og kulturmiljøer, noe som gir byen et særpreg. Målet med kulturbevarende byutvikling har som mål å sikre bevaring og gjenbruk kulturminner i byutviklingsprosjekter. Dette er meget relevant for Gamlebyen, men på grunn av tidsmangel og empiri som ikke belyser så mye av denne byutviklingsformen, så valgte vi ikke å skrive noe rundt det (Haugrønning, Jensen, Medalen og Wøhni, 2006).

Litteraturliste

Albury, D. (2005). Fostering innovation in public services. *Public Money & Management* 25 (1), s. 51-56.

Aarsæther, N., Falleth, E. Nyseth, T. og Kristiansen, R. (2018). Plansystem, praksis og teori. In Aarsæther, N., Falleth, E. Nyseth, T. Kristiansen, R (Eds.), *Plan og samfunn: system, praksis, teori* (pp. 15 - 26). Oslo: Cappelen Damm akademiske.

Aasen, T. M. & O. Amundsen. (2011). *Innovasjon som kollektiv prestasjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bukve, O. (2012). *Lokal og regional styring eit institusjonelt perspektiv*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Bjørndal, K. E. W. og Andreassen, S.-E. (2020). Om sammenhenger mellom forskningsspørsmål, aksjonsforskning, casestudier og generalisering. I S. Gjøtterud, H. Hiim, D. Husebø & L. H. Jensen (Red.), *Aksjonsforskning i Norge, volum 2: Grunnlagstenkning, forskerroller og bidrag til endring i ulike kontekster* (Kap. 6, s. 163 - 189). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Brundtland, G.H, og Dahl, O. (1987). *Vår felles framtid*. Tiden norsk forlag.

Carson, S.G., Kosberg, N., Skauge, T. og Laudal, T. (2015). *Etikk for beslutningstakere*. Oslo: Cappelen Damm.

Deloitte. (2018, 4 mars). *FNs bærekraftsmål: Hvordan skal kommunene nå sitt potensialet? Fra globale mål til lokal handling*. Hentet fra: ww2.deloitte.com/no/no/pages/public-sector/articles/baerekraft-i-kommunene.html

Dempsey, N. (2009). Are good-quality environments socially cohesive?: Measuring quality and cohesion in urban neighbourhoods. *Town planning review*, 2009-05, Vol.80 (3), p.315-345

Falleth, E. S og Saglie, I. L. (2012). Kommunal arealplanlegging. I Aarsether, N., Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (red.) *Utfordringer for norsk planlegging*. Kunnskap,. Bærekraft. Demokrati. (s. 85 - 101). Cappelen Damm, Høyskoleforlaget, Kristiansand.

FN. (2019, 12. desember). *Bærekraftig utvikling*. Hentet fra: <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>

FN. (2020a, 13 desember). *FNs bærekraftsmål*.

Hentet fra: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

FN. (2020b, 13 desember). *Bærekraftige byer og lokalsamfunn*.

Hentet fra: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/baerekraftige-byer-og-lokalsamfunn>

Foreningen Gamle Fredrikstad & Gamlebyen Gårdeierforening. (2020, 4 mars). *Gamlebyen mot 2032*. Forslag til et strategisk perspektivdokument for Gamlebyen. Hentet fra: <https://boby.no/wp-content/uploads/2020/05/Strategidokument-Gamlebyen-2032.pdf>

Fredrikstad kommune. (2017, 4 mars). *Innovasjonsstrategi for Fredrikstad kommune*. Hentet fra: <https://www.fredrikstad.kommune.no/globalassets/dokumenter/planer/strategier/innovasjonsstrategi-ny-versjon.pdf>

Fredrikstad kommune. (2018a, 4 mars). *Fredrikstad mot 2030, Kommuneplanens samfunnsdel*.

Hentet fra: <https://www.fredrikstad.kommune.no/globalassets/dokumenter/saksdokumenter/hvu-dokumenter-2019---2023/kommuneplanens-samfunnsdel---fredrikstad-mot-2030---vedtatt-av-bystyret-26-4-2018.pdf>

Fredrikstad kommune. (2018b, 4 mars). *Strategi Smart Fredrikstad*. Hentet fra:

<https://www.fredrikstad.kommune.no/globalassets/dokumenter/strategier/strategi-smart-fredrikstad-vedtatt-bystyret-150318-web.pdf>

Fuglsang, L., og Rønning, R. (2013). Spredning av innovasjon i kommunene. In T. Ringholm, H. Teigen, & N. Aarsæther (Eds.), *Innovative kommuner* (pp. 87 - 101). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Gripsrud, G., Olsson, U. H., og Silkoset, R. (2016). *Metode og datanalyse: beslutningsstøtte for bedrifter ved bruk av JMP, Excel og SPSS* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskaplige metoder* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget

Halvorsen, K. (2011). *Å forske på samfunnet : en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (5. utg.). Oslo: Cappelen akademisk forl.

Hanssen, G. S. (2019). *Fns bærekraftsmål, styring og samstyring*. (NIBR-OsloMet). <https://www.regjeringen.no/contentassets/2a885633c4d1416282d5b17662d99006/forskernotat-fns-barekraftmal-styring-og-samstyring.pdf>

Hanssen, G.S. og Hofstad, H. (2015). Den kompakte byen - robust eller sårbar for et klima i endring?: Hanssen, G.S., Hofstad, H. og Saglie, I. (red.) Kompakt byutvikling - muligheter og utfordringer (pp. 147-158). Universitetsforlaget

Hanssen, G.S., Hofstad, H., Saglie, I L., Næss, P. og Røe, P. G. (2015). Hvorfor studere kompakte byen? I: Hanssen, G.S., Hofstad, H. og Saglie, I. (red.) Kompakt byutvikling - muligheter og utfordringer (pp. 13-25). Universitetsforlaget .

Hartley, J., Sørensen, E., og Torfing, J. (2013). Collaborative Innovation: A Viable Alternative to Market Competition and Organizational Entrepreneurship. *Public Administration Review.*, 73(6), 821-830.

Haugrønning, B., Jensen, R.H., Medalen, T. og Wøhni, A. (2006). *Planlegging, vern og utbygging. En introduksjon til plan og bygningsloven*. Redaksjonsgruppen, Oslo.

Hernes, T og Kofoed A.I. (red) (2007). Innovasjonsprosesser. Om innovasjoners odysseé. Fagbokforlaget. Bergen. Kap. 1. (s. 7-32)

Hofstad, H. (2012). Compact city development: High ideals and emerging practices. *European journal of spatial development*, 2012-10-01, Vol.October (49).

Hofstad, H. (2015). Folkehelse- vitalisering av sosial bærekraft i kompakt byutvikling? I: Hanssen, G.S., Hofstad, H. og Saglie, I. (red.) Kompakt byutvikling - muligheter og utfordringer. (pp. 207- 218). Universitetsforlaget.

Holmen, A. K. T, Bjærquist, C og Higdem, U. (2019). *Innovasjon i norsk offentlig sektor – dilemmaer og utfordringer*. Hentet fra: <https://rauli.cbs.dk/index.php/SiS/article/view/5875>

Holme, I. M. og Solvang, B. K . (1996). *Metodevalg og metodebruk*. (3. utg). Oslo: Tano Aschehoug.

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (3. utg.) Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Johannessen, A., Christoffersen, L. og Tufte, P.A. (2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag (3.utg)*. Abstrakt forlag AS: Oslo.

Johannessen, A., Tufte, P.A. og Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode (5.utg)*. Abstrakt forlag AS: Oslo.

Karlsen, J. (2013). Innovasjon i offentlig sektor. In Abelsen, A., Isaksen, A & Jakobsen, S.E. (Eds.), *Innovasjon - organisasjon, region, politikk* (pp.101 - 119). Oslo: Cappelen Damm akademiske.

Klima- og Miljødepartementet. (2001, 4 mars). *Bedre miljø i byer og tettsteder*. (Meld. St. 23. (2001-2002)). Hentet fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-23-2001-2002-/id196048/?q=sosial&ch=5#match_8

Koch, P., P. Cunningham, N. Schwabsky og J.Hauknes. (2006). Innovation in Public sector summary and policy recommendations. Publin report no. D24. <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/226575>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023* [brosjyre]. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf>

Miljøverndepartementet. (2013, 4 mars). *Den moderne bærekraftige byen*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/4f00c9c75afe4be5a2fb257cf118684e/t-1537.pdf>

Millstein, M, og Hofstad, H. (2017). *Fortetting og folkehelse -hvilke folkehelsekonsekvenser har den kompakte byen?* Hentet fra: https://www.researchgate.net/publication/315046774_Fortetting_og_folkehelse_-_hvilke_folkehelsekonsekvenser_har_den_kompakte_byen

Nærings- og fiskeridepartementet. (2008, 4 mars). *Et nyskapende og bærekraftig Norge*. (Meld. St.7. (2008-2009)). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-7-2008-2009-/id538010/?ch=1>

Næss, P. (2000). Bærekraftig utvikling - hva kan arealplanleggere gjøre? I: H. Fiskaa, & T. Skjeggedal, *Planlegging og bærekraftig utvikling*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Plan- og bygningsloven. (2008). Lov om planlegging og byggesaksbehandling (LOV-2008-06-27-71)
Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71?q=plan%20og%20byggningsloven>

Ringholm, T. (2013). Innovasjon for kommunesektorens utfordringer? In T. Ringholm, H. Teigen, & N. Aarsæther (Eds.), *Innovative kommuner* (pp. 103 - 118). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Rubin, H. J., og Rubin, I. S. (2012). *Qualitative Interviewing. The Art of Hearing Data* (3. utg.). Thousand Oaks, California: Sage Publications.

Saldaña, J., og Omasta, M. (2017). *Qualitative research: Analyzing life*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.

Stock, T., Obenaus, M., Slaymaker, A., og Selieger, G. (2017). A model for the development of sustainable innovations for the early phase of the innovations process. *Procedia Manufacturing* 8

Teigen, H. (2013). Kommunane som innovatører. In T. Ringholm, H. Teigen, & N. Aarsæther (Eds.), *Innovative kommuner* (pp. 31 - 51). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Teigen, H., Ringholm, T. og Aarsæther, N. (2013). Innovatør frå alders tid. In T. Ringholm, H. Teigen, & N. Aarsæther (Eds.), *Innovative kommuner* (pp. 15 - 29). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

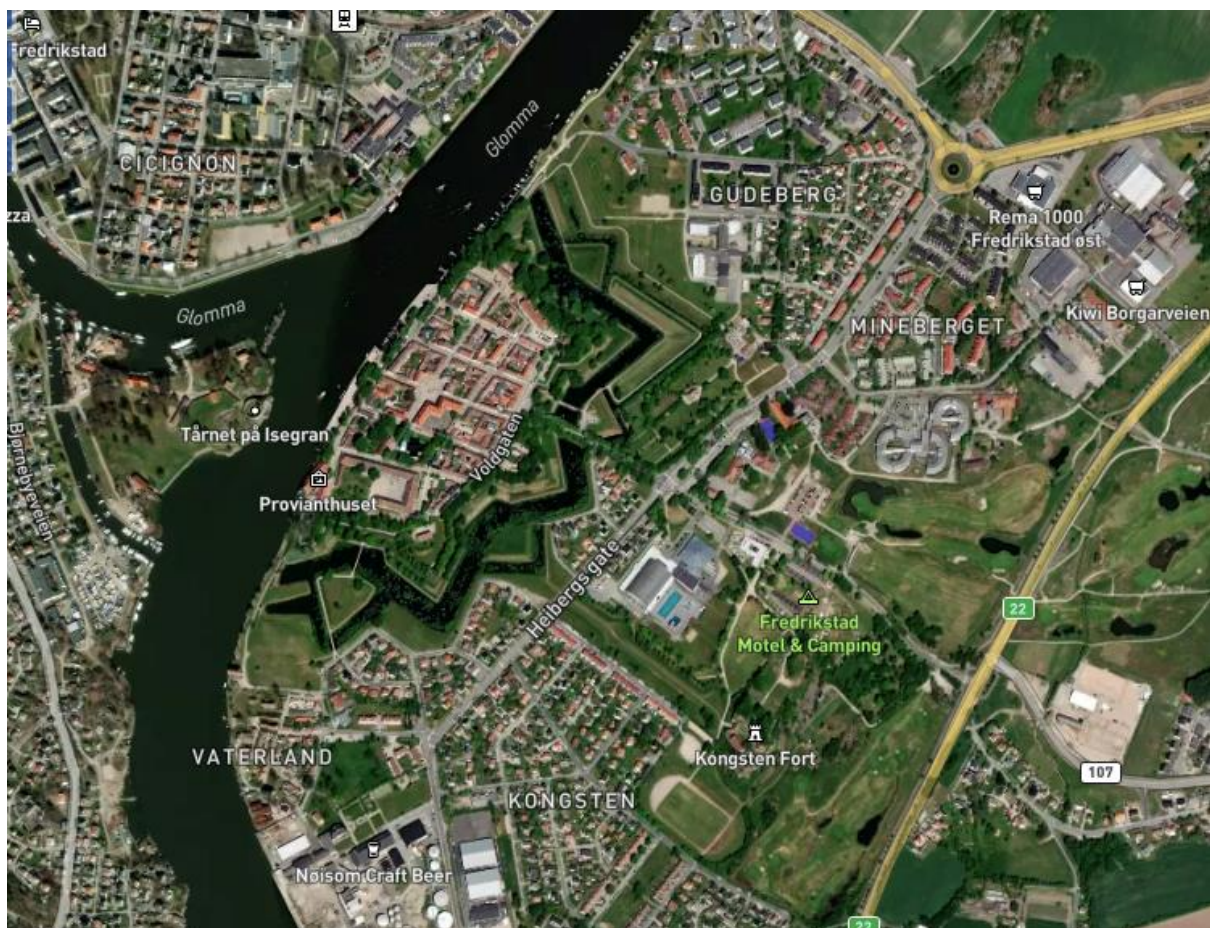
Vedeld, T., Bergsli, H., Millstein, M. og Andersen, B. (2015). *Forskning for framtidens byer, status og utfordringer i møte med en ny global agenda*. Hentet fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5759/2015-26.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vedlegg

Vedlegg 1: Spørreundersøkelsen

Hei! Vi er to studenter ved Høgskolen i Innlandet, avdeling Lillehammer, som for tiden skriver en masteroppgave innenfor studiet Master i Innovasjon. Masteroppgaven har temaet "Innovasjon og bærekraft innenfor byutvikling", og vi har valgt Fredrikstad Kommune som vårt undersøkelsessted. I den forbindelse gjennomfører vi en spørreundersøkelse som skal hjelpe oss å gi svar på hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv. Dette er et tema som Fredrikstad kommune også jobber med i dag, og vi vil derfor med vår masteroppgave bidra med konkrete innspill til deres arbeid med dette. Ditt svar på undersøkelsen er derfor en viktig del av dette arbeidet.

Gamlebyen i denne undersøkelsen her, betyr innenfor Vollene men også Kongsten, Vaterland, Mineberget og Gudeberg.

Undersøkelsen tar ca. 10 min.

Som takk for hjelpen trekker vi ut en heldig vinner som får en liten premie.

På forhånd Takk!

SPØRSMÅL TIL SPØRREUNDERSØKELSEN

Del 1: Bosituasjon:

1. **Bor du i Gamlebyen?**
 - Ja
 - Nei.

Om ja, gå til spørsmål 8
2. **Har du bodd i Gamlebyen tidligere?**
 - Ja
 - Nei

3. **Om du ikke bor i Gamlebyen, hvor langt unna bor du?**
 - 1-5 km
 - 5-10 km
 - Lengre

4. **Ranger grunner til at du ikke bor i Gamlebyen? (Dra påstandene slik at de legger seg fra viktigste årsak på toppen til minst viktigste årsak på bunn)**
 - Lite servicetilbud (matbutikk, kafeer og restauranter ol.),
 - Lite sentralt
 - Lite tilgjengelig (transportmuligheter)
 - Få/ingen arbeidsplasser
 - Ingen/lite tilgang til skole/barnehage
 - Høye boligpriser
 - Lite boareal
 - Begrenset kulturtilbud

- Om Gamlebyen:**

5. **Benytter du Gamlebyen til noen av disse aktivitetene? Dra tilbudene slik at du rangerer dem fra oftest brukt på toppen til aldri på bunn**
 - Dagligvarehandel
 - Arbeidsplass
 - Kafeer og restaurant
 - Friluftsliv
 - Fritidsaktiviteter
 - Skole/barnehage
 - Kulturtilbud

6. **Blir dine daglige behov dekket innenfor Gamlebyen?**
 - Alltid
 - Ofte
 - Av og til
 - Sjeldent
 - Aldri

7. **Oppfatter du tilgjengeligheten i og til Gamlebyen som god nok? (flervalg)**

- Ja, med alle transportmidler
- Ja, med bil
- Ja, med kollektivtransport.
- Ja, med sykkel
- Ja, til fots
- Ja, med byfergen
- Nei
- Vet ikke

8. Hva ser du på som det mest attraktive med Gamlebyen? Dra tilbudene slik at du rangerer dem fra mest attraktivt på toppen til minst attraktivt på bunn (Kun for de som bor i Gamlebyen)

- Bymiljøet/bygningene
- Naturen
- Beliggenheten
- Tilgjengeligheten (bruk av transportmidler, til og fra)
- Service tilbudene (bakeri, kafeer, restauranter o.l.)
- Kulturlivet
- Historiske severdighetene
- Andre ting: åpent spørsmål

9. Hvorfor vil ikke folk bosette seg i Gamlebyen tror du? Dra påstandene slik at du rangerer dem fra viktigst på toppen til minst viktig på bunn. (Kun for de som bor i Gamlebyen)

- For høye boligpriser
- Dårlig beliggenhet i forhold til daglige aktiviteter (skole, jobb, fritidsaktiviteter ol.)
- For små boliger
- Lite tilgjengelig med bil
- Lite tilgjengelig med kollektivt (buss, byferga o.l.)
- Daglige behov blir ikke oppfylt
- For mange turister
- Mangel på parkeringsplasser

10. Hvilke forhold skal til for at Gamlebyen skal være et bra sted å bo? Dra påstandene slik at du rangerer dem fra viktigst på toppen til minst viktig på bunn (Kun for de som bor i Gamlebyen)

- God tilgang til rimelige boliger
- Gode jobbmuligheter
- Friluftsmuligheter
- Gode kollektivmuligheter
- Bevaring av kulturmiljøet
- Oppvekstmiljø for barn
- Tilbud av skole og barnehage
- Bedre og flere servicetilbud (Matbutikk, kafeer og restauranter ol.)

Bærekraft:

11. Hvor godt eller dårlig mener du tilbudet for gående og syklister er i Gamlebyen?

- Svært godt
- Godt

- Verken eller
- Dårlig
- Svært dårlig

12. Benytter du deg av den gratis byferga?

- Daglig
- Innimellom
- Sjeldent
- Aldri

13. Hva mener du kommunen bør legge mest vekt på for å fremme en mer bærekraftig bydel? Dra påstandene slik at du rangerer dem fra viktigst på toppen til minst viktig på bunn.

- Bedre kollektivtilbud
- Fremme mindre bilbruk
- Tilrettelegge for gående og syklist
- Mer handel og service
- Flere/bedre helse og omsorgstilbud
- Flere/ bedre grønne områder
- Digitale og innovative løsninger (eksempelvis bruk av mer bærekraftige energikilder)

14. Hvilke satsningsområder bør Fredrikstad Kommune fokusere på for å kunne gjøre Gamlebyen mer attraktivt som bosted? Dra påstandene slik at du rangerer dem fra viktigst på toppen til minst viktig på bunn

- Tilrettelegge for flere boliger
- Styrke og utvide næring og arbeidsplasser
- Etablering av lokale næringer
- Utbedre sentrum
- Forbedre tilgjengeligheten til sentrum
- Bedre og flere kommunale tjenester (skole, barnehage, helsestasjon)
- Innovasjon og teknologi (eksempelvis mer bruk av bærekraftige energikilder)

15. Hva mener du er de største utfordringene for å kunne utvikle en mer attraktiv Gamleby som bosted? Dra påstandene slik at du rangerer dem fra største utfordring på toppen til minst viktig på bunn

- Manglende engasjement fra Fredrikstad Kommune.
- Manglende kunnskap i Fredrikstad Kommune om hva som kreves for at beboerne skal trives i byen.
- Det er vanskelig å kunne bygge nye og utvide boliger
- Det er vanskelig for bedrifter og næringer å kunne etablere seg
- Manglende samarbeid mellom Fredrikstad Kommune og innbyggerne.
- For stor konkurranse fra områdene utenfor Gamlebyen (eks: Dikeveien/Torvbyen)
- Dårlig med arbeidsplasser
- Dårlig med boliger
- Parkeringsmulighetene er dårlige
- Tilgjengeligheten til og i Gamlebyen er generelt for dårlig

16. Åpent spørsmål (frivillig) Har du andre tanker om hva som skal til for at Gamlebyen skal bli mer attraktiv som bosted? Skriv her

Vedlegg 2: Intervjuguide

Først: Takk for at du stiller til intervju. Vi heter da Heidi og Helene, og er masterstudenter ved Høgskolen i innlandet, avdeling Lillehammer, der vi studerer master i Innovasjon. Vi driver for tiden skriver på masteroppgaven om med temaet Innovasjon og bærekraft innenfor byutvikling, og vi har valgt Fredrikstad Kommune som vårt undersøkelsessted. Grunnen til at vi valgte Fredrikstad var på grunn av litt kjennskap til byen og tips om at Fredrikstad Kommune jobber mye med bærekraftig byutvikling, feks da med SMART City prosjektet og byferga. Vi tok derfor da kontakt med dere i kommunen og spurte om samarbeid. noe dere var veldig villig til. Vår kontaktperson er Erling Gunnufsen, og han ga oss et tips om at vi kunne vinkle oppgaven inn mot Gamlebyen, og finne ut hvordan Fredrikstad Kommune kunne jobbe mot å få flere fastboende i Gamleby området. Dette synes vi da var en god ide, og utformet derfor en problemstilling som ble følgende:

“Hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv”

Her har vi da fokus på innovasjon og bærekraft i forhold til byutvikling. Med Gamlebyen så har vi valgt å inkludere Kongsten, Vaterland, Mineberget og Gudeberg, og ikke bare delen innenfor Vollene.

Tidligere i vår så gjennomført vi en spørreundersøkelse for innbyggerne i Fredrikstad, der vi ønsket å kartlegge bo- og brukssituasjonen i Gamlebyen blant beboerne i Fredrikstad, og hvordan kommunen kan jobbe med nye eller nyskapende tiltak som kan gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv. Målet var å nå mange av Gamlebyens innbyggere, men av de 103 respondentene vi fikk, så var det kun 3 av de som bodde i Gamlebyen området. Dette gjør vår undersøkelse lite representativ i noen tilfeller, og vi ønsker derfor å avholde intervjuer med ansatte i kommunen som jobber innenfor både innovasjon, bærekraft og byutvikling, for å få et annet, bredere og politisk syn på caset.

Før vi kommer i gang med intervjuet så vil vi be om tillatelse om evt å ta et lydopptak. Lydopptakene og selve intervjuet vil kun bli brukt av oss to, for å da kunne besvare vår oppgave. Vi vil også skrive ned samtalen. Det vil selvfølgelig bli slettet etter levert oppgave (høsten). vi vil også spørre om navn og stilling i kommunen, og bakgrunn og hvor lenge du har jobbet i kommunen. Noe som gjør deg gjenkjennbar. Så vi kan ikke garantere anonymitet.

Introduksjon

- Presentasjon av masteroppgaven
 - Hvem er vi
 - Tema og problemstilling
 - Hvordan materialet skal brukes (bruk av opptaker, be om tillatelse, ikke anonymitet, kan vi bruke navn?).
 - Liten presentasjon av vår tidligere spørreundersøkelse.

- Innledning

- Navn:
- Stilling i kommunen:
- Faglige bakgrunn:
- Hvor lenge har du jobbet i kommunen:
- Fortell litt om hva du arbeider med, som har betydning for planlegging og utvikling i Fredrikstad, inkludert Gamlebyen.

Planlegging, samfunnsutvikling og bærekraft

- 1) Hva legger du i begrepet bærekraftig utvikling?
- 2) (Oppfølgingsspørsmål: Kan du utdype mer hva du legger i de tre bærekrafts dimensjonene; sosial, miljø og økonomi?)
- 3) Hva mener du er det viktigste kommunen kan gjøre for å fremme en bærekraftig utvikling?
- 4) Hva fokuseres det på i dagens planlegging for Gamlebyen og hvilke utfordringer ser du for Gamlebyen?
- 5) Finnes det en plan for utvikling av Gamlebyen?
- 6) hvem er viktige aktører for å utvikle Gamlebyen?
- 7) Kommuneplanens samfunnsdel har tre innsatsområder, basert på bærekraftsmålene, som alle handler om hvordan Fredrikstad Kommune vil at fremtiden skal bli i Fredrikstad; Å leve i Fredrikstad, Å skape Fredrikstad og Å møte fremtiden i Fredrikstad. Kjenner du til disse? Og hvordan kan kommunen bruke disse innsatsområdene i Gamlebyen?
- 8) Kompakt byutvikling har gradvis blitt symbolet for bærekraftig byutvikling, med blant annet tett bebyggelse, kort vei til arbeidsplasser, skole og servicetilbud. Er dette et aktuelt tema for utvikling av Gamlebyen som et mer attraktivt bosted?

Innovasjon

- 1) Hvordan jobber Fredrikstad Kommune med innovasjon i by- og samfunnsutviklings sammenheng?
- 2) Får dere hjelp av noen utenfor kommunen/samarbeid med andre aktører til å jobbe med innovative løsninger som dere kan benytte dere av i kommunen?
- 3) I dokumentene Strategi Fredrikstad (2018) og Innovasjonsstrategi for Fredrikstad kommune (2017) skrives det mye om Fredrikstad kommunes fokus på innovasjon. Men gjennom vår spørreundersøkelse kom det frem at respondentene ikke er så opptatt av innovasjon og teknologiske smarte løsninger, eksempelvis Smart by, i Gamlebyen. Hva tenker du om det?

- 4) Det formidles i Strategidokumentet for Smart Fredrikstad og Gamlebyen mot 2032 at de ønsker formidle historie og tradisjoner med digitale løsninger og gjøre Gamlebyen til Smart Old city. Hva skal til for å realisere Smart Old City, slik du ser det?
- 5) er det andre innovative løsninger man kan bruke for å utvikle Gamlebyen som mer attraktiv som bosted?

En kort intro til spørreundersøkelsen og dens resultater.

Gamlebyen og spørreundersøkelsen

- 1) hva mener du skal til for at Gamlebyen skal bli mer attraktivt som bosted?
- 2) I dokumentet Gamlebyen mot 2032 så står det at handel og næring er avgjørende for en levende bydel, og at det må legges mer til rette for dette. Vår undersøkelse viste at informantene mener at det er vanskelig å etablere næringsvirksomhet i Gamlebyen. Hva tenker du om det? Eventuelt og hvordan kan det legges til rette for at næringsetablering i Gamlebyen?
- 3) Det kommer frem i spørreundersøkelsen at bo-arealene er for små og boligprisene er for høye, og at flere ikke vil bo i Gamlebyen på bakgrunn av dette. Hva tenker du om dette?
- 4) Flertallet av respondentene i spørreundersøkelsen mener at et satsningsområde for kommunen bør være å tilrettelegge for flere boliger. Er dette mulig, etter din oppfatning?
- 5) Gjennom spørreundersøkelsen kommer det frem at et utvalg av innbyggerne vil ha flere parkeringsplasser i Gamlebyområdet. Er dette etter din oppfatning ønskelig og eventuelt mulig å få til?
- 6) I vår undersøkelse mener 38% at tilgjengeligheten til Gamlebyen er god med bil, men bare 8% mener den er god med kollektivtilbud. Hva tenker du om det? Er kollektivtilbudet noe kommunen vil utbedre i Gamleby delen?

(oppfølging: Er byferga et tilbud som kan utvides? Flere avganger, flere strekninger?)

- 7) Kulturtilbud, friluftsliv og kafeer er aktiviteter som ligger høyt på listen i vår undersøkelse over hva svarerne benytter Gamlebyen til. Mener du dette er noe kommunen bør prioritere i sitt arbeid for utvikling av Gamlebyen?
- 8) hvilken betydning har kulturminner og eksisterende bebyggelse i utvikling av Gamlebyen?
- 9) I spørreundersøkelsen kommer det frem at respondentene mente kommunen burde satse på kollektiv og handel, heller enn å satse på innovasjon og teknologi for å fremme en bærekraftig bydel. Hva er din vurdering av dette synspunktet?

Er det andre ting du ønsker å tilføye med hensyn til kommunens strategier for å utvikle Gamlebyen?
Tusen takk for at du tok deg tid til dette intervjuet.

Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet?

“Innovasjon og bærekraft innenfor byutvikling” Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne svar på hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi er to studenter ved Høgskolen i Innlandet, avdeling Lillehammer, som for tiden skriver en masteroppgave innenfor studiet Master i Innovasjon. Masteroppgaven har temaet “Innovasjon og bærekraft innenfor byutvikling”, og vi har valgt Fredrikstad Kommune som vårt undersøkelsessted. I den forbindelse ønsker vi å gjennomføre dybdeintervjuer med aktuelle kandidater som kan hjelpe oss å gi svar på hvilke nye (eller nyskapende) tiltak Fredrikstad kommune kan iverksette for å gjøre Gamlebyen mer attraktiv som bosted innenfor et bærekraftig perspektiv. Dette er et tema som Fredrikstad Kommune også jobber med i dag, og vi vil derfor med vår masteroppgave bidra med konkrete innspill til deres arbeid med dette. Ditt bidrag er derfor en viktig del av dette arbeidet.

Opplysninger og opptak som blir hentet i denne oppgaven blir kun brukt i forbindelse med vår masteroppgave og blir slettet etter at oppgaven er ferdigstilt.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Innlandet, avdeling Lillehammer er ansvarlig for prosjektet.

Vi samarbeider med Fredrikstad Kommune om denne oppgaven, men i regi av oss to studenter ved høgskolen Lillehammer.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker med dette intervjuet å få innspill og tanker fra ansatte i Fredrikstad kommune med ulik bakgrunn og fra ulike arbeidseksjoner. Dette er en oppgave som omhandler byutvikling, innovasjon og bærekraft, og derfor vil vi intervjuer aktuelle ansatte fra avdelinger som jobber med disse temaene, sett i forhold til vår problemstilling.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du fortsatt ønsker å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et intervju. Det vil ta deg ca. 1 time. Vi ønsker at det skal kreve minst mulig av deg, så vi ønsker å kunne avtale et digitalt intervju etter det som passer din timeplan. Intervjuet vil være mellom deg og oss to studenter som skriver oppgaven. Vi ønsker å spørre om ditt navn, stilling og faglig bakgrunn, så du vil ikke være anonym i denne oppgaven. Andre personlige opplysninger vil ikke forekomme, kun overnevnte. Ved samtykke fra dere vil mobiltelefon/lydopptak benyttes, og det kan i tillegg være ønskelig å ta notater under samtalen. Opptaket lagres på vår data. Lydfilen vil bli slettet etter transkribering.

Spørsmålene i intervjuet vil dreie seg om kunnskap, holdning og meninger om hvordan Fredrikstad kommune kan utvikle Gamlebyen til et mer attraktivt bosted med innovative og bærekraftige grep. Samt hvordan kommunen i dag jobber med planlegging og utvikling i Gamlebyen, og til slutt deres meninger om resultatene fra spørreundersøkelsen vi holdt gående for Fredrikstads innbyggere.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Informasjonen som bli innhentet er det kun oss som studenter som skriver oppgaven som skal få tilgang til. Informasjonen blir ikke delt med kommunen eller andre på Høgskolen i Innlandet, avdeling Lillehammer.
- Opplysningene som blir samlet inn blir kun brukt til å kunne besvare vår oppgave.
- Vi vil behandle personopplysninger som navn, faglig bakgrunn og stilling, og dette vil føre til at deltaker ikke blir anonymisert.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i midten av september. Når prosjektet avsluttes slettes alt av personopplysninger og lydopptak som ble tatt under intervjuet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet, avdeling Lillehammer har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

-

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen i Innlandet, avdeling Lillehammer, ved Ulla Higdem, ulla.higdem@inn.no.
- Eller kontakt oss to studenter på epost heidigirl3@hotmail.com / hele-lun@hotmail.com
- Vårt personvernombud: [Usman Asghar](mailto:Usman.Asghar@inn.no), Telefon: 61 28 74 83. Høgskolen i Innlandet.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Heidi Skinnerud Aalseth og Helene Lunde
v/veileder Ulla Higdem

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig. NB! Du må kunne dokumentere at du har gitt informasjon og innhentet samtykke fra de du registrerer opplysninger om. Vi anbefaler skriftlig informasjon og skriftlig samtykke som en hovedregel.

- Ved skriftlig samtykke på papir, kan du bruke malen her.
- Ved skriftlig samtykke som innhentes elektronisk, må du velge en fremgangsmåte som gjør at du kan dokumentere at du har fått samtykke fra rett person.
- Hvis konteksten tilsier at du bør gi muntlig informasjon og innhente muntlig samtykke (f.eks. ved forskning i muntlige kulturer eller blant analfabeter), anbefaler vi at du tar lydopptak av informasjon og samtykke.

Hvis foreldre/verge samtykker på vegne av barn eller andre uten samtykkekompetanse, må du tilpasse formuleringene. Husk at deltakerens navn må fremgå.

Tilpass avkryssingsboksene etter hva som er aktuelt i ditt prosjekt. Det er mulig å bruke punkter i stedet for avkryssingsbokser. Men hvis du skal behandle særskilte kategorier personopplysninger og/eller de fire siste punktene er aktuelle, anbefaler vi avkryssingsbokser pga. krav om eksplisitt samtykke.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [sett inn tittel], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- .. å delta i [sett inn aktuell metode, f.eks. intervju]
- .. å delta i [sett inn flere metoder, f.eks. spørreskjema] – hvis aktuelt
- .. at [oppgi hvem] kan gi opplysninger om meg til prosjektet – hvis aktuelt
- .. at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes [beskriv nærmere] – hvis aktuelt
- .. at mine personopplysninger lagres etter prosjektslutt, til [beskriv formål] – hvis aktuelt

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: NSD

Behandlingen av personopplysninger er vurdert av NSD. Vurderingen er:

NSD har vurdert endringen registrert 14.06.2021.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 14.06.2021.

Behandlingen kan fortsette.

Det er gjort 2 endringer i prosjektet:

a) Det er lagt til ett nytt utvalg, ansatte i Fredrikstad kommune som skal intervjues. Det vil bli tatt lydopptak og notater.

LOVLIG GRUNNLAG FOR UTVALG 2

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

KOMMENTAR:

Dersom informanter fra utvalg 2 kan kjennes igjen i oppgaven/publikasjonen må de informeres og samtykke til dette.

b) Prosjektslutt er utsatt til 20.09.2021.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Gry Henriksen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)